

**Міністерство освіти і науки України
Відокремлений структурний підрозділ
«Ужгородський торговельно-економічний фаховий коледж
Державного торговельно-економічного університету»**

***Збірник тез доповідей
Всеукраїнської науково-практичної конференції***

**«Майдан як феномен української
демократії»**

Ужгород, 2024

Редакційна колегія:

ВОЛОЩУК Сергій Михайлович - кандидат історичних наук, викладач-методист, директор ВСП «Ужгородський торговельно-економічний фаховий коледж Державного торговельно-економічного університету».

ФРЕЧКА ОКСАНА ВАСИЛІВНА - спеціаліст вищої категорії, голова циклової комісії суспільних дисциплін ВСП «Ужгородський торговельно-економічний фаховий коледж Державного торговельно-економічного університету».

МУЛЕСА ТАМАРА ФЕДОРІВНА – спеціаліст вищої категорії, методист ВСП «Ужгородський торговельно-економічний фаховий коледж Державного торговельно-економічного університету».

«Майдан як феномен української демократії»: Зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Ужгород, 2024 р.). Ужгород, 2024. 122 с.

Збірник тез доповідей укладено за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції «Майдан як феномен української демократії», яка відбулась на базі ВСП «Ужгородський торговельно-економічний фаховий коледж ДТЕУ» 28 лютого 2024 р. До збірника увійшли дослідження Майдану як особливої форми української демократії, його трансформації впродовж історії, регіональних особливостей та значимість у державотворчих процесах.

За стиль, редакцію та достовірність поданих матеріалів конференції несуть відповідальність їх автори.

Усі права застережені. Розповсюджувати та тиражувати матеріали конференції без офіційного дозволу авторів заборонено.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
СЕКЦІЯ 1. Феномен Майдану в українській традиції (від козацької демократії до революцій сучасності)	
<i>Яровий Данило Андрійович.</i> Сучасний майдан і досвід попередніх років історії України	6
<i>Авакімов Арсеній Артемович.</i> Козацька демократія. Майдан як місце прийняття рішень	8
<i>Курлянич Валерія Олександрівна.</i> Майдан Івана Мазепи - зрадник чи національний герой	12
<i>Лисенко Дмитро Олександрович.</i> Феномен Майдану: від козацької демократії до революцій сучасності	17
<i>Атаманчук Олександр Іванович.</i> Антирадянський рух селян у Дунаєвецькому районі на Поділлі наприкінці 20-х – на початку 30-х років ХХ ст.	19
<i>Возняк Сергій Сергійович.</i> Селянські страйки в Галичині	23
<i>Бойченко Влада Віталіївна.</i> Феномен Майдану в українській традиції від козацької демократії до революції сучасності	27
<i>Прожуган Герман Олександрович.</i> Культурно-історичне значення Майдану у формуванні української національної свідомості	30
<i>Стрижак Яна Михайлівна.</i> Майдан - Київська Січ ХХІ століття	32
<i>Граб Валерія Володимирівна.</i> Буковинське народне віче та його історичне значення	36
СЕКЦІЯ 2. Майдан як сучасний маркер формування політичної ідентичності (від «Революції на граніті» до Революції Гідності)	
<i>Дідковський Павло Юрійович.</i> Революції – це прояв голосу та думки справжньої влади – народу	40
<i>Троян Діана Юріївна, Троян Дарія Юріївна.</i> Феномен Майдану в сучасній історії України	42
<i>Бойченко Юлія Віталіївна.</i> Майдан як сучасний маркер формування політичної ідентичності (від «Революції на граніті» до Революції Гідності)	46
<i>Білей Михайло Вікторович.</i> Євромайдан: перша перемога у війні	49
<i>Єськова Анжела Миколаївна.</i> Феномен "Майдану" в контексті розбудови громадського суспільства	53
<i>Жданюк Владислав Сергійович.</i> Феномен майдану в українській історії середньовіччя і нового часу	56
<i>Зима Юлія Олександрівна.</i> Євромайдан у спогадах учасників	59
<i>Павлов Максим Сергійович.</i> Трансформація українського суспільства: від тоталітаризму до незалежності	62
<i>Мисів Крістіна Миронівна.</i> «Помаранчева революція»: крок до демократії та утвердження євроінтеграційного курсу	65
<i>Келеберденко Софія Дмитрівна.</i> Шлях до незалежності: революції, що	69

визначили сучасну Україну	
Грибик Віра Олександрівна. Історія українських майданів - від протестів на граніті до Революції Гідності: їх аналіз та порівняння	73
Ярошево Надєжда Олексіївна. Мистецтво Майдану як вияв духу та свободи	75
Францева Поліна Євгеніївна. Майдан як сучасний маркер формування політичної ідентичності (від «Революції на граніті» до Революції Гідності)	79
Святенко Ігор Юрійович. Майдан. Від «Революції на граніті» до Революції Гідності	83
Ховней Ірина Павлівна. Євромайдан: феномен самоорганізації українського суспільства	86
Кучанський Андрій Вадимович. Україна новітньої доби. В пошуках свободи та гідності	89
Вяткін Тимофій Олександрович. Майдан і формування політичної ідентичності в Україні: історичний перегляд	95
Льонко Валерія Романівна. «Диктаторські закони» 16 січня як спроба наступу на демократію	98
Кузьменко Олександра Олександрівна. Революція Гідності очима сучасників	101
СЕКЦІЯ 3. Регіональний вимір історії українських протестів новітньої доби	
Вайда Маріанна Миколаївна. «Помаранчева революція»: електоральні особливості на Закарпатті	106
Тюменцева Яна, Сергійівна, Немченко Аліна Олександрівна. Кривий Ріг і Майдан: регіональний вимір події	109
Досин Максим Дмитрович. Коломийський Євромайдан	112
Остапенко Лілія Віталіївна. Події Помаранчевої революції та Революції Гідності на Полтавщині	115
Костьовят Владислав Миколайович. Євромайдан Ужгорода	118

Передмова

Майдан є своєрідною національною формою суспільного діалогу, що притаманна українцям впродовж історії, як прояв боротьби за свободу, національну й особисту, що є елементом масштабнішого процесу – українського визвольного руху. Адже Майдан - це не просто територія, зручна для зібрання, а й символ нашої демократії, яка живе у нас на рівні генетичної пам'яті.

Революція Гідності стала втіленням давньої та тривалої традиції українців. Ми вкотре повертаємось до образів та символів, якими користувались століття тому. До цього нас спонукає наша історична пам'ять. В критичний момент ми вкотре гуртуємось проти великого зла. І хоч ціна перемог Майдану і ціна нинішньої війни страшна, кривава і просто несправедлива, проте наша історична пам'ять підказує нам, що ціна поразки ще страшніша.

Революція Гідності та феномен Українського Майдану вчать українців боротись і продовжують традицію наших Героїв, дають сили та демонструють цілому світу стійкість, єдність, незламність нашого народу.

СЕКЦІЯ 1. Феномен Майдану в українській традиції (від козацької демократії до революцій сучасності)

Данило ЯРОВИЙ, студент II курсу, ГЗМ-22 1/9

ВСП «Гірничо-електромеханічний фаховий коледж

Криворізького національного університету»

Науковий керівник: Олександр ГОРБУЛЯ,

спеціаліст вищої категорії

СУЧАСНИЙ МАЙДАН І ДОСВІД ПОПЕРЕДНІХ РОКІВ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Майдан – це не лише місце на карті Києва, а й символ української демократії та прагнення до свободи. Його історія сягає багатьох століть, у часи козацької демократії, коли українці боролися за незалежність від іноземних загарбників. Відтоді Майдан став популярним місцем протесту проти несправедливості та тиранії, а його дух об'єднував українців у найважчі часи.[4]

Однією з корінь феномену Майдану є козацька демократія, яка існувала з 16 по 18 століття. Століття існували на українській землі. Козаки обирали на радах свою старшину, вільно висловлювали свою думку та брали участь у прийнятті рішень. Ці традиції автономії та громадянського правління лягли в основу політичної культури України і збереглися донині. [2, 3]

Ще одним джерелом феномену Майдану є традиція Віче, народних зборів, які скликалися в Київській Русі для вирішення важливих питань. Довгий час люди могли вільно висловлювати свою думку, критикувати уряд і навіть виганяти князів, які не відповідали їхнім очікуванням. Ця традиція прямої демократії вплинула і на формування політичної культури України.[1]

Майдан двічі був епіцентром революції в Україні: у 2004 році під час Помаранчевої революції та у 2014 році під час Революції Гідності. Ці революції продемонстрували єдність і прагнення до свободи та демократії українського народу.[5, 6]

Після Революції Гідності Майдан перетворився на символ національної єдності та патріотизму. На Майдані люди з усіх регіонів України зібралися, щоб висловити свою підтримку незалежності України та протестувати проти агресії та зовнішнього втручання.[6]

Майдан може стати місцем масових демонстрацій і демонстрації національної волі, як показали історичні події, такі як Революція Гідності 2013-2014 років. Українці вийшли на Майдан під час Революції Гідності, щоб виступити проти авторитарного уряду та захистити свої права та свободи. Ця подія вразила світ, підкресливши важливість демократії та громадянського суспільства, а також Україну.[4]

Майдан – це більше, ніж просто місце. Це символ українського духу, боротьби за свободу та гідність своєї нації. Він залишається важливою частиною історії України від козацьких часів до сучасності, і він демонструє прагнення українців до демократичної та вільної держави.

Джерела та література:

1. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Віче>
2. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Євромайдан>
3. https://uk.wikipedia.org/wiki/Козацька_рада
4. https://uk.wikipedia.org/wiki/Майдан_Незалежності
5. https://uk.wikipedia.org/wiki/Помаранчева_революція

*Арсеній АВАКІМОВ, студент II курсу, ТЛД
ВСП «Ужгородський торговельно-економічний фаховий коледж
Державного торговельно-економічного університету».*

*Науковий керівник: Сергій ВОЛОЩУК,
кандидат історичних наук, спеціаліст вищої категорії,
викладач-методист*

КОЗАЦЬКА ДЕМОКРАТІЯ. МАЙДАН ЯК МІСЦЕ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ

Постановка проблеми. Вивчення козацької демократії допомагає розуміти розвиток українського суспільства та його політичні традиції. Аналогії між козацькою демократією та сучасними формами громадської участі, зокрема Майданом, розширюють наше уявлення про те, які механізми прийняття рішень можуть використовуватися для досягнення політичних цілей. Майдан як символ громадянського протесту та місце прийняття рішень відіграє важливу роль у сучасній політичній динаміці України.

Виклад матеріалу. Історія козащини XV-XVIII ст. виглядає своєрідною «політичною аномалією» на тлі безмежного панування феодальних відносин у Речі Посполитій і Московському царстві. Козаки, уособлюючи нову верству в межах феодального суспільства, в процесі еволюції як стан посіли центральне місце в політичному, соціально-економічному і культурному житті, перетворилися на ідеал для сучасників, взірць демократії і волелюбності.

Формування козацтва — це започаткування нових суспільних відносин, кардинально відмінних від вже існуючих. Козацтво з кінця XV ст. започатковує спочатку розвиток нових соціальних і правових стосунків, а потім і владних,

економічних, релігійно-культурних, політичних. Разом із формуванням козацтва зародилася демократичність козацького устрою. [5]

Щорічне скликання загальновійськової ради на Січі, обрання уряду Січі, органів місцевої влади надавали демократичних рис організації козацької громади, що не мала аналогів на просторах Литви та Польщі. Демократизм Запорозької Січі підтримувався звичаєвим правом, гаслом «Воля і рівність».

Прискореній еволюції козацтва і набуттю ним особливих демократичних рис сприяв ряд факторів:

1. Козацтво формувалося як категорія людей, що виходила за вузькі рамки феодальної становості, воно поєднувало як військовий елемент, так і хліборобський.

2. Козацтво розвивалося на широкій соціальній базі, яка постійно оновлювалася і збільшувалася. Козацька спільнота була різноетнічною. Козаки об'єднувалися на засадах спільного ідеалу і духовної спорідненості.

Демократична рівність козацтва має первісний характер. Вона реалізується в умовах, коли рівний зустрічається з рівним на бездержавній території. Тому в основі творення козацтва і його демократії маємо три головних елементи: 1) фактично бездержавний простір, що не контролюється жодним державним органом або ж слабо контролюється, 2) наявність потреби фізичних осіб в об'єднанні для відповідної мети, 3) застосування для цього принципу рівності, що має властивий йому природний характер. [5]

Головна влада на Запорозжі належала військовій раді. Звично ради проходили на січовому майдані, але під час воєн та походів могли відбуватись у будь-якому місці. Загальна (військова) рада відбувалась на Січі звичайно двічі-тричі на рік 1 жовтня та на другий-третій день після Великодня. [1]

Вона скликала для вирішення найважливіших питань, зокрема, про участь війська у війні, обсяг і характер повинностей, обрання кошової (військової) старшини. Право участі у Раді мали всі без винятку козаки. Скликаючи козацьку раду, довбуші били у військові литаври. На раду скликали також пострілами із січових гармат. Зібравшись на майдані, козаки ставали в коло. Після цього у

святковому вбранні на майдан виходила військова старшина. Кошовий оголошував справу, яку треба було вирішити і рада починалася. [2]

Військова рада була обов'язковою установою, з якою гетьман повинен був рахуватися. Проте велике значення мала старшинська рада, в якій, крім військової старшини, завжди брали участь в курінні отамани і «вельможні», «кращі» або «старі» козаки, тобто впливові козаки, частина з яких вже раніше виконувала старшинські обов'язки. Постанови на раді приймалися голосними вигуками присутніх, коли пропозицію схвалювали козаки підкидали вгору шапки. [2]

Крім загальних військових рад, у запорізьких козаків були ще й ради по куреням, які частіше звалися "сходками". Курінні сходки збиралися у разі потреби для вирішення дрібних справ, термінових питань, а також таємних справ. Були ще сходки по паланкам. Вони розглядали переважно дрібні господарські спори, оскільки населення паланок складалося з нежонатих козаків, які займалися господарством. [3]

Система органів публічної влади мала три рівні: генеральний, полковий і сотенний. Демократичною особливістю козацької держави була виборність усіх посадових осіб - від сотника до гетьмана; відсутність станових обмежень для вступу до лав козацтва і обрання на виборні посади.

Варто також звернути увагу на те, що осередок козацтва - Запорозька Січ носив виразні знаки організації за прикладом європейських військово-чернечих орденів з усіма основними атрибутами – клятви, безкомпромісної боротьби «за віру», недопущення всіх жінок і тому подібне. Та й самі козаки, на кшталт європейського рицарства, підкреслено іменували себе в спілкуванні з європейськими можновладцями «лицарями». [6]

Важливою особливістю козацької правосвідомості була орієнтація на конституціоналізм — організацію державних відносин з чітким поділом повноважень, з обмеженням влади короля, царя, магнатів.

Практичним втіленням цих ідей слід вважати козацьку республіку, що постала на теренах України у XVII столітті і утверджувалась під гаслами боротьби за права і вольності. Проявом демократичних традицій були в цей

період виборність посадових осіб, включно гетьмана, а також виборність суддів і діяльність генеральної ради як представницького органу всієї козацької громади. Різні документи даного етапу підкреслюють демократичну сутність української державності, її суверенітет та проголошують тезу про збереження козацьких, міщанських, шляхетських прав і вольностей. Хоч, безумовно, практичне втілення всіх цих ідей в умовах нескінченних зовнішніх війн і внутрішніх конфліктів було надзвичайно складним. [4]

Реалізацією демократичних тенденцій слід вважати юридичне осмислення, оформлення та фіксацію ідеалу демократизму в "Пактах і Конституції законів та вольностей Війська Запорозького" Пилипа Орлика 1710 року. Цей документ юридично фіксував принципи, що покладаються в основу державно-політичного устрою України. [4]

Республіканський устрій, що формувався на Україні мав виборність всіх ланок уряду, власну військову організацію, фінансову систему, служба міжнародних зносин Військова організація - поділ на полки і сотні - узгоджувався з аналогічним поділом України, полки і сотні були не тільки військовими структурами збройних сил України, вони набули значення адміністративно-територіальних одиниць своєрідних округів областей. [6]

Таким чином, суспільно-політичній організації козацтва були притаманні значні риси демократизму. Демократизм цей виявлявся у визнанні рівних прав за всіма козаками на користування землею, при участі в радах, виборі старшини і т. д. Козацьке самоврядування принципово відрізнялося в цьому розумінні від тих порядків, які панували там, де політична влада цілком належала феодалам. [2]

Висновки. Козацька демократія в історії України є цікавим прикладом суспільно-політичної організації козацтва, якій були притаманні значні риси демократизму. Козацьке самоврядування принципово відрізнялося в цьому розумінні від тих порядків, які панували там, де політична влада цілком належала феодалам. Ця модель влади залишає слід у культурі та свідомості українців, викликаючи інтерес до унікальних аспектів козацького періоду.

Джерела та література:

1. Виборча система у козаків. URL: <https://kozaku.in.ua/statt-pro-kozakv/46-viborcha-sistema-u-kozakv.html>
2. Голобуцький В. Запорозьке козацтво. Київ, 1994. [Електронна версія] URL: <http://litopys.org.ua/holob/hol.htm>
3. Козацьке самоврядування на Запорозькій Січі. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/history/35756/>
4. Кормич Демократичні традиції українського державотворення. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/38bce059-bc8a-41f4-ba2b-ea0e9f309f1d/content>
5. Ластовський В. Походження козацької демократії в контексті походження козацтва: соціально-правові аспекти. URL: <http://surl.li/siwiy>
6. Салтовський О. Концепції державності в історії вітчизняної політичної думки (від витоків до початку XX сторіччя). К., 2002. [Електронна версія] URL: <http://litopys.org.ua/salto/salt04.htm>

*Валерія КУРЛЯНЧИК, студентка III курсу
Дніпрорудненського індустріального фахового коледжу
Запорізької обласної ради.*

*Науковий керівник: Ольга КУРЛЯНЧИК,
викладач суспільних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії*

МАЙДАН ІВАНА МАЗЕПИ – ЗРАДНИК ЧИ НАЦІОНАЛЬНИЙ ГЕРОЙ

Майдан, у певному розумінні, не тільки територія, зручна для зібрання великої кількості людей, а й символ нашої демократії, яка живе у нас підсвідомо на рівні генетичної пам'яті. Мабуть, не кожен із нас над цим задумувався, але якщо згадати

історичні події минулого Козацької доби і навіть Русі за часів князя Володимира, то образ «Майдану» постійно повторюється. Важливі рішення оголошувались для народу на майдані: князівські грамоти, гетьманські універсали та Переяславська рада (також відбулася на майдані). Така формула єдності політичних лідерів і народу притаманна тільки нашій нації, в якій задіяні дві активні сторони: влада та народні представники. Майдан був формою демократичного голосування, порад, і навіть прообразом «круглого столу» чи громадянського суспільства в сучасному розумінні або всенародного віче з погодженим рішенням обох сторін. Протягом століть ця форма народного волевиявлення неодноразово повторювалася і буде повторюватися у майбутньому, бо близька нашій ментальності та нашим традиціям.

Майдан завжди відбувається за участі народних героїв — вихідців із низів та чинної влади. Саме Майдан народжує національних героїв, які живуть в пам'яті народу, фольклору, творчості. Майдан — сакральне середовище.

Матеріальним і духовним форпостом українського народу, його вільного розвитку була Запорізька Січ, яка створила свою козацьку республіку — край вільного Війська Запорізького. Образно кажучи, козацький волелюбний дух “розливався” по всій Україні і далеко за її межі (на Дон, Кубань, Терек, Урал та ін.).

Козацтво було добре освіченим прошарком суспільства, його еліта ґрунтовно знала історію попередніх поколінь, зокрема і про ті державні формування, які створили наші пращури, наприклад, в епоху Трипільської культури, у Княжу добу тощо.

Аналіз діяльності багатьох кошових отаманів Запорізької Січі, гетьманів України Б. Хмельницького, І. Виговського, І. Мазепи та інших лідерів козацтва свідчить, що козацька еліта виробляла широку, за своєю сутністю народотворчу та державотворчу програму, цілісну систему опору загарбницьким намірам, агресивним прагненням чужинців. Велася невпинна боротьба і з матеріальними спокусами, егоїстичними інстинктами, політичною недалекоглядністю, а то й прямим відступництвом, зрадою тих українців, які потрапили під ворожий вплив і розкладали наше суспільство зсередини, послаблювали національну єдність. Крім

цього, загарбники, скажімо, спершу поляки, а згодом росіяни все робили для того, щоб ліквідувати українські навчально-виховні заклади, а натомість відкривали свої, які виховували українську молодь як манкуртів. Система опору навалам чужинців, їхній ідеології охоплювала не лише збройну оборону, а й традиції та звичаї, писані і неписані закони життя, принципи і норми моралі, національно вивірені зразки поведінки і принципової громадянської позиції. Наскрізнi положення національного самозахисту, боротьби з ідеологією ворога та з ним самим розкривалися в ухвалях козацьких рад, універсалах гетьманів, посланнях і листах населенню певних регіонів України кошових І. Сірка і К. Гордієнка, козацьких літописах та інших історичних документах.

Лідери козацтва були переконані в тому, що без соборної національної ідеї, яка здатна згуртувати і заможні, і бідні прошарки українського суспільства, підняти його на боротьбу з чужоземними загарбниками, на захист рідної землі — Батьківщини, не можна.

Так, варто окремо сказати про зусилля гетьмана Івана Мазепи, спрямовані на об'єднання українців, згуртування козацької старшини з метою досягнення мети — незалежності України. У дуже складних політичних умовах, коли за кожним його кроком стежили донощики, інформатори московського царя (згадаймо “Донос Петру от Кочубея”), Іван Мазепа домагався усвідомлення багатьма українцями, їхніми лідерами необхідності припинення конфліктів і чвар та зосередження на пошуках шляхів виходу зі стану залежності. У складеній ним і поширеній в народі “Думі гетьмана Мазепи” засуджується те, що “не в один гуж всі тягнуть: той направо, той наліво — а все браття: то-то диво!”. З боєм у серці він говорить, що “през незгоду всі пропали, самі себе звоювали”. І. Мазепа звертається до Бога: “Зжалься, Боже, над Україною, що не вкупі має сини!”. Він пристрасно засуджує невдячних синів України, які не хочуть “матки рятувати”, а порабьски служать їй ворогам: “один живе із поганим, кличе: сюди, отамани!”, “другий ляхам за грош служить”, “третій Москві юж голдує і їй вірно услугує”. Імперські структури сусідніх держав розкладали українське суспільство, його еліту, цілеспрямовано і підступно сіяли зерна чвар, розбрату.

Звертаючись до Матері України, І. Мазепа, як пізніше це робив і Т. Шевченко, із сумом запитує: “Чом синів не учила, чом од себе їх пустила?”. Розуміючи, що українська нація гине під важким чоботом Російської імперії, І. Мазепа закликає свій народ, козаків до боротьби за визволення: Нуте врагів, нуте бити! Самопали набивайте, Гострих шабель добувайте, А за віру хоч умріте І вольностей бороніте! Нехай вічна буде слава, Же през шаблю маєм права! ”

На час гетьманства І. Мазепи російський уряд встиг роз’єднати лідерів козацького руху, послабити лицарську духовність. Козацька мудрість створювала атмосферу презирства до всіляких відступників, зрадників. Із людьми такого гатунку давня українська церква також не дозволяла “кумуватися, свататися, брататися і Українська козацька педагогіка мішатися з ними”.

Народна, зокрема козацька, мораль, громадська думка таврували різноманітних відщепенців загальною зневагою, прокляттям. У історично переломні моменти, коли в кровопролитних битвах вирішувалася доля України, зрадникам і запродавцям не було пощади. Лицарі, їхні духовні предтечі навчали молодь, усіх людей “возненавидіти всяку неправду”, “не щадити злотворящих”, протестувати проти “вопіючого зла”, хоч би звідки і від кого воно походило. Лицарі розвінчували “овечий послух” чужинцям, злиденність плебейської свідомості, вузькоєгоїстичні потреби, шкурницькі інтереси міщан і обивателів. Будучи справжніми виразниками козацької еліти, українські гетьмани (маємо на увазі національно свідомих, відданих Україні), отримуючи булаву — ознаку високої влади і моральної сили, клялися застосовувати її “доброму на любов, злому на кару” (І. Виговський).

У тяжкі часи лихоліття, розгулу свавілля, заборон української мови, культури, державності лицарська духовність була тим ґрунтом, на якому виростили цілі покоління борців за національну свободу. Російська імперія цілеспрямовано і підступно, жорстоко і “хірургічно” втручалася в волелюбну духовність нашого народу, як могла, знищувала її коріння, послаблювала історичну пам’ять.

Однак із русифікацією української церкви, знищенням автономної України трактування багатьох релігійних ідей, церковних положень, самої ідеї Бога почало відображати інтереси Російської імперії. Віруючі українці залишилися без власного Бога і, не розуміючи Українська козацька духовність такої великої омани, фальші, підміни ідей імперською дійсністю, служили чужим богам.

Боротьба, часто кровопролитна і нерівна, національний гніт, залежність від держав-метрополій не могли не позначитися негативно на національній психології, характері багатьох українців, зокрема і козаків. Підкуп і шантаж, залякування і переслідування, заслання — на Соловки, в “Сибір неісходиму” (Т. Шевченко), фізичне знищення лицарів духу, їхніх провідників — все це послаблювало українські державницькі сили. Російські колонізаторські кола застосовували всі засоби, щоб посіяти розбрат, пробудити егоїзм, дворушництво.

Російський імперський уряд вживав захід за заходом, аби послабити, а згодом і повністю ліквідувати лицарську еліту, козацький стан. Робилося все для того, щоб козацьку старшину “злити” з російським дворянством. Розвиток історичних подій в Україні підтверджує, що народ зберігав, плекав козацьку духовність як свій вищий національний здобуток.

Джерела та література:

1. Андрущенко В., Федоров В. Запорізька Січ як український феномен. — К.: Заповіт, 1995.
2. Апанович О. М. Гетьмани України і кошові отамани Запорізької Січі. — К.: Варта, 1993. 6. Апанович О. М. Розповіді про запорозьких козаків. — К.: Дніпро, 1991.
3. Володарі гетьманської булави: Історичні портрети. — К., 1994. 17. Гавриленко Л. А. Лицарі волі. Посібник-хрестоматія. — Запоріжжя: Просвіта, 2004. — Кн. 1, 2
4. Горобець В. Політичний устрій українських земель у другій половині XVII–XVIII ст. — К., 2000.

5. Гуржій О. І. Українська козацька держава в другій половині XVII–XVIII ст.: кордони, населення, право. — К.: Основи, 1996.

6. Іванишин В. Нація, державність, націоналізм. — Дрогобич: Відродження, 1992.

7. Оглоблин О. Гетьман Іван Мазепа та його доба. — Нью Йорк; К., 2001.

8. Полководці Війська Запорозького: Історичні портрети. — К.: Вид-во “Вік”, 2004.

*Дмитро ЛИСЕНКО, студент I курсу
ВСП «Хорольський агропромисловий фаховий коледж ПДАУ».*

*Науковий керівник: Наталія ОНИЩЕНКО,
викладач гуманітарних дисциплін
викладач-методист*

ФЕНОМЕН МАЙДАНУ: ВІД КОЗАЦЬКОЇ ДЕМОКРАТІЇ ДО РЕВОЛЮЦІЙ СУЧАСНОСТІ

Майдан – це символ української боротьби за свободу, гідність та демократію. Його історія має глибокі корені, які сягають ще до козацьких часів. Протягом останніх десятиліть Майдан став місцем, де український народ виражає свою волю та прагнення до змін. Козацька демократія відіграла значну роль у формуванні української національної ідентичності, особливо під час періоду Речі Посполитої (XVI–XVIII ст.). Основні принципи козацької демократії полягали у вільному обранні гетьмана, січових старшин та прийнятті рішень на радах, де кожен козак мав право голосу. Це сприяло виробленню українського народу як нації, здатної до самоврядування та вирішення питань власного політичного життя.

Козацтво вважало свободу та самоврядування основними цінностями, які були свого роду символами національного єднання та боротьби за незалежність.

Ці принципи закладалися у козацькі традиції, які зміцнювали духовні цінності українського народу.

Майдани українського народу у XIX-XX століттях відображають багатогранну боротьбу за права та свободу. Один із перших випадків масових протестів, який перетворився на Майдан, став Майдан 1905 року. У цей період українське суспільство активно виступало проти імперської політики Російської імперії, вимагаючи політичних та соціально-економічних реформ.

Іншим важливим етапом української історії став Майдан у 1918-1921 роках, який свідчив про прагнення українців до незалежності та самовизначення. У цей період на Майданах відбувалися масові акції протесту проти інтервенції та окупації з боку різних державних утворень. Наприклад, у 1918 році в Києві відбувся Майдан, де було проголошено незалежність Української Народної Республіки. У цілому, Майдани у XIX-XX століття відображають дух національного волевиявлення та прагнення українського народу до свободи, незалежності та самовизначення. Сучасний Майдан є українським способом відстоювання особистих і громадських свобод у відповідь на свавілля та деспотію влади. Це етап боротьби за незалежність держави і за демократію. Відомими прикладами тут є Помаранчева революція у 2004 році та Революція Гідності у 2013-2014 роках.

Майдан у 2004 році, відомий як Помаранчева революція, виник як реакція на фальсифікацію результатів президентських виборів. Після оголошення перемоги Віктора Януковича, мітингувальники почали акції протесту на Майдані Незалежності в Києві та в інших містах України. Вони вимагали визнання перемоги опозиційного кандидата Віктора Ющенка.

Революція Гідності у 2013-2014 роках стала переломною подією в історії України, що суттєво вплинула на політичну, соціальну та економічну ситуацію в країні. Протести почалися після рішення президента Януковича не підписати Угоду про асоціацію з Європейським Союзом, що було сприйнято суспільством як відмова від європейської інтеграції та підтримки демократичних цінностей.

Революція Гідності також викликала реакцію міжнародного співтовариства. Багато країн висловили підтримку українському народу у боротьбі за свободу та демократію. Санкції проти окремих представників колишнього режиму та підтримка України в ході відбиття російської агресії стали важливими етапами у підтримці України з боку міжнародного співтовариства.

Як Помаранчева революція, так і Революція Гідності, свідчать про те, що Майдан залишається важливим символом національного протистояння та боротьби за демократію і права людини в Україні.

Феномен Майдану відіграв значну роль у політичному та соціокультурному житті України. Він також змінив свідомість українців, об'єднавши їх навколо ідеалів свободи та гідності. Ці події підняли Україну на міжнародному рівні та сприяли важливим змінам у суспільно-політичному житті.

Джерела та література:

1. Аналітичні матеріали та дослідження про події на Майдані Незалежності Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2122489-revolucia-gidnosti-zgadajmo-golovne.html>
2. Журнал Forbes Ukraine. URL: <https://forbes.ua/lifestyle/lektsiya-20-pomarancheva-revoljutsiya-revoljutsiya-gidnosti-i-samousvidomlennyam-ukraintsiv-03022023-11522> //
3. Музей Революції Гідності Національний Меморіальний Комплекс Героїв Небесної Сотні. URL: <https://www.maidanmuseum.org/>

Олександр АТАМАНЧУК,
викладач циклової комісії суспільних дисциплін
спеціаліст вищої категорії
ВСП «Хмельницький торговельно-економічний фаховий коледж
Державного торговельно-економічного університету»

АНТИРАДЯНСЬКИЙ РУХ СЕЛЯН У ДУНАЄВЕЦЬКОМУ РАЙОНІ НА ПОДІЛЛІ НАПРИКІНЦІ 20-х – НА ПОЧАТКУ 30-х рр. XX ст.

У статті зроблено спробу дослідити опір українського населення утвердженню сталінського тоталітаризму на прикладі підготовки та здійснення збройного виступу на території колишнього Дунаєвецького району на Поділлі наприкінці 1920-х – на початку 1930-х рр.

Метою роботи є аналіз повстання українського селянства проти колективізації, яке мало місце на Дунаєвеччині Хмельницької області.

Починаючи з 1926 р. кремлівська влада обрала курс на згортання НЕПу, оголосивши що ця політика себе вичерпала і виконала поставлені завдання. Політичні, соціальні й економічні реалії «ліберальних» 20-х рр. XX ст. протягом короткого часу були змінені жорсткою тоталітарною системою сталінського СРСР. Наслідки таких змін в Україні найбільш відчутними були саме для селянства. [1, с. 2].

Як відомо, своєрідною «пробою пера» каральних органів в Україні стала інспірована справа Спілки визволення України (СВУ). Протягом 1930-х років в Україні проведено велику кількість сфабрикованих радянськими спецслужбами судових процесів, учасників яких звинувачували в спробах «продати Україну польським та румунським поміщикам і боярам» [2, с. 25].

Водночас радянська преса посилено працювала над створенням людиноненависницького образу світового капіталізму, в т. ч. й на території Західної України в складі Польщі. Для цього, зокрема, використовувалися приклади польської «пацифікації», яка мала ілюструвати «звіряче обличчя» імперіалізму. Харківські «Вісті», посиляючись на лондонську «Манчестер Гардіян», в одній з передових статей визначила дії польської влади як дії «дикого середньовіччя» і заявила, що характер польських репресій «не має собі рівних в жодній державі, що називає себе цивілізованою» [3, с. 30].

Сталінська політика щодо селянства, репресивні заходи радянської влади спричинили масовий рух опору сільського населення на території України. Не

було винятком і Поділля. На 9 березня 1930 р. масовими селянськими виступами було охоплено 16 округів цього регіону.

Однак подекуди селянський опір набув організованих форм. Так, на території Дунаєвецького району мала місце т. зв. «волинка» – повстання проти колективізації, в якому взяло участь близько сотні жителів села Нестерівці та багато мешканців навколишніх сіл сусідніх Солобковецького та Смотрицького районів: Тернави, Томашівки, Ганнівки, Зеленча, Могилівки, Маліївців, Дем'янківців, Івашківців, Станіславівки та ін.

Виступ було заплановано на ніч з третього на четверте травня 1931 р. Одним з його організаторів і керівників був житель Дунаївців Пекарчук – профспілковий діяч, у минулому вояк УГА. Саме його дружина вишила три прапори, які після придушення «волинки» працівники НКВС знайшли закопаними на городі жителями Нестерівців Марії Полянської. Прапори були жовто-блакитні, з тризубами та золоченими галунами. На одному з них був напис: «Хай живе самостійна Україна! Смерть радянській владі!» Полянська Марія була своєрідним секретарем повстанської організації. Вона зберігала всі документи, у т. ч. протоколи засідань.

Організатором і натхненником повстання був Лісецький Іван Михайлович, колишній офіцер 7 піхотного Тульського полку царської армії.

Про те, що виступ вийшов за рамки локального, свідчать спроби повстанців налагодити контакти з національно налаштованими силами як в Україні, так і за її межами. Зокрема, зв'язок дунаївчан з Києвом підтримував колишній офіцер петлюрівської армії Гардигага Сергій. Згідно з показами І.М. Лісецького, за доби Центральної Ради він мав у Києві багато знайомих, за допомогою яких мав налагодити зв'язки з іншими підпільними організаціями України. Саме він в останніх числах квітня 1931 р. їздив з цією метою до Києва під прізвиськом Гавриленко.

Однак у ніч перед виступом усіх учасників селянського руху у Нестерівцях та інших селах за доносом учасників бунту було заарештовано. Лише в

Нестерівцях за підготовку і участь у повстанні до вищої міри покарання було засуджено 11 осіб.

Арешти не зупинили повстанців. У ніч на 4 травня 1931 р. відбулося повстання, яке охопило села Тернаву, Тернавку, Тинну, Нестерівці, Ганнівку. Повстанці на чолі з колишнім старшиною армії УНР Анастасієм Сорокою розгромили в Тернаві сільську раду, вбили голову колгоспу «Комунар» Онуфрія Дубаня, голову сільради і секретаря партосередку Володимира Юхимовича, членів сільвиконкому братів Леоніда і Станіслава Бутельських, був поранений колгоспник Заремба. У Малій Тернаві загинув секретар комсомольського осередку Антончук та уповноважений Навроцький.

Біля Тинної, куди направились повстанці, відбувся бій із загonom оперативників на чолі з начальником Смотрицького ДПУ А. Казариновим. Оскільки зв'язок був пошкоджений, він надіслав наручних у Дунаївці та Кам'янець-Подільський за підмогою. За спогадами А. Казаринова, повстанців було біля 60 осіб. У ході бою, який тривав до ранку, відзначилися працівники ДПУ С. Мартиненко та І. Возний. Повстанці покинули Тинну, відступивши до лісу. 15 із них того ж дня перейшли Збруч, опинившись на польській території. Дві машини курсантів, яких направив 23-й прикордонний загін, прочесали ліс. Були проведені арешти, до відповідальності притягнуті близько 200 осіб. Особлива нарада при колегії ОДПУ 3 жовтня 1931 р. засудила 9 учасників, у т. ч. керівника повстанців Анастасія Хомича Сороку, до розстрілу, 39 осіб – до ув'язнення на 10 років, 34-х – до 5 років, 4-х – до 3 років позбавлення волі.

Більшовицькі активісти були поховані на сільському цвинтарі, на могилі встановлений обеліск із зіркою. 16 листопада 1986 р. при в'їзді в с. Тернава був відкритий пам'ятний знак, який зафіксував цю подію. На таблиці записані імена загиблих у ніч на 3 травня 1931 р.

Висновки. Отже, виступ жителів подільського села Нестерівці заслуговує на подальше дослідження, зокрема встановлення його реальних масштабів, кола учасників, географічних меж, рівня політичної спрямованості тощо. Приклад нестеровецької «волинки» засвідчив, що на початку 30-х років ХХ ст. відбулися

певні зміни у свідомості українського селянства. Радянська влада демонструвала нечуваний цинізм, жорстокість та свавілля у ставленні до українського селянства. Піком комуністичного терору виявився голодомор 1932–1933 років. Він став наслідком прорахованої і ретельно організованої акції, яку Кремль застосував для попередження соціального вибуху. Це вибух міг мати своїм наслідком вихід України з Радянського Союзу.

Джерела та література:

1. Конквест Р. Жнива скорботи: Радянська колективізація і голодомор. Київ: Видавництво Либідь, 1993, 2с.
2. Маркова С. Хлібозаготівлі і голод 1932–1933 рр. на Поділлі. Чернівці: Видавництво Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, 2001, 25с.
3. Васильєв В.Ю. Україна в політиці керівництва СРСР напередодні Другої світової війни. Київ: Видавництво Либідь, 2005, 30с.

***Сергій ВОЗНЯК, студент I курсу, ФБС
ВСП «Ужгородський торговельно-економічний фаховий коледж
Державного торговельно-економічного університету».
Науковий керівник: Оксана ФРЕЧКА,
спеціаліст вищої категорії,
голова циклової комісії суспільних дисциплін***

СЕЛЯНСЬКІ СТРАЙКИ В ГАЛИЧИНІ

Постановка проблеми. На початку 20 століття Галичина, входила до складу Австро-Угорської імперії, переживала період економічних змін і соціальної нестабільності. Багато селян, які становили більшу частину населення, були незадоволені умовами своєї праці та життя. Однією з ключових проблем стала земельна реформа, що призвела до збільшення орендної плати та обмеження прав селян на землю, на якій вони працювали.

Виклад матеріалу. Першими сигналами, що свідчили про наростання невдоволення українського селянства, стали стихійні виступи батраків у с. Ропчиці Дрогобицького повіту в 1896 р., а також страйк, який відбувався у квітні 1900 р. в маєтках польського графа М. Баворського (села Бабинці, Горішківці, Мельниця, Михалків, Нівра, Пилипче, Устя Єпископське та ін. Борщівського повіту). Страйк тривав майже два місяці. Графські управителі виявилися неготовими до такого розвитку подій, категорично відмовилися йти на поступки страйкуючим. їх охопив розпач і зневіра до влади. [1, С.29]

Активними організаторами страйкового руху 1902 року були тогочасні українські політичні партії. Реагуючи на ситуацію, що складалася у галицькому селі, один із лідерів Української націонал-демократичної партії (УНДП) В'ячеслав Будзиновський під час Народного з'їзду, що відбувався 25–26 грудня 1901 р. у Львові, виголосив доповідь, у якій закликав вести проти агресивної політики політичних противників гостру боротьбу через страйки й бойкот. Саме В. Будзиновський уперше запропонував вести політичну боротьбу ірландським страйком і бойкотом. [2]

Страйкарі в багатьох випадках намагалися поширювати по сусідніх селах листівки із закликом: “Громадяни просимо Вас, що би сте не допустили до нас своїх людей на роботу. Бо в нас страйк”. Іноді страйкуючі селяни вдавалися до відвертих погроз на адресу новоприбулих батраків. Це давало підстави владі розпочинати репресії проти “українських гайдамаків”. Викликані поміщиками війська та поліція в більшості випадків не втручалися в хід страйку, оскільки страйкарі намагалися діяти виключно в рамках законів Австро-Угорщини. [1, С.30]

В цей час і на Тернопільщині посилювався також аграрний рух. Провідною його формою стали сільськогосподарські страйки, які все більше набирали масового характеру. Перший великий страйк сільськогосподарських робітників відбувся в квітні 1900 року у Борщівському повіті. Робітники вимагали скоротити робочий день, підвищити заробітну плату. Вже в травні того ж року з 25 сіл повіту страйк охопив 15. [4]

В Добромірці, Збаражського повіту, дня 12 липня 1902 року відбулося величезне віче селян та двірської служби з цілого повіту, на якому між іншими промовляли Яцко Остапчук, Семен Вітик, Шмігер та Андрух Шмигельський. Віче було бойове, а взяло в ньому участь понад 10 000 народу не лише із Збаразького, але і з сусідніх повітів. Віче було кличем до боротьби за поліпшення долі новочасних рабів за збільшення платні та упорядкування відносин праці. [3]

Глибоке невдоволення селян знайшло своє втілення у форми протесту, відомої як “хліборобський страйк”. У 1902 році, коли в Галичині розпочався загальний страйк, селяни Бучацького повіту вирішили також приєднатися до боротьби за свої права. Акції непокори в Бучацькому повіті тривали 20 днів від 10 до 31 липня та охопили майже всі села повіту. 15 липня страйкують майже всі села, про що пише газета «Діло». 16 липня «Слово Польське» подає, що в Золотому Потоці страйк охопив 7 громад. [5]

Страйковий рух спричинив значне занепокоєння як серед галицьких дідичів, так і орендарів та управителів маєтностей. Поміщики намагалися представити страйки як початок революції, що може охопити не лише Східну Галичину, а й усю монархію. Польські поміщики просили допомоги в місцевої влади, іноді вдаючись до доволі радикальної риторики. [2]

Страйк в різних повітах мав різні хронологічні рамки. Але в цілому він тривав з початку червня по кінець серпня. Результати страйку були досить суперечливими. Вони не свідчили про повну перемогу страйкарів, але й не означали їхньої поразки. Зокрема, в 375 селах де відбувався страйк було підвищено на 50-100 % оплату праці сільськогосподарським робітникам. Лише в 25 громадах страйкарі не досягли виконання жодних вимог. В 100 маєтках поміщики понесли відчутні економічні збитки, оскільки їхній врожай зернових так і не було зібрано. Але страйкарі не досягли головного - зниження цін на землю, а також права на безкоштовне користування сервітутами. [1, С.31]

Підбиваючи підсумки селянських страйків 1902 р., редактори часопису «Діло» відзначали, що загалом боротьба закінчилася перемогою селян: у 75 % випадках цілковитою, у 20 % громад так і не домовилися із землевласниками і

страйки тривають, у 5 % страйкарі не добилися жодних поступок та повернулися до праці на старих умовах. [2]

Серед наслідків страйку 1902 р. є й те, що великі польські землевласники були змушені йти на поступки в економічних питаннях українським кооперативним та господарським організаціям. Зокрема, їх почали залучати до участі у розпарцелюванні поміщицьких маєтків, тобто до вирішення земельного питання, яке було головним у свідомості українського галицького селянства.

Таким чином, селянський страйк 1902 р. мав яскраво виражений соціальний та національний характер. Йому передували - несправедливе вирішення проблеми сервітутів, дискримінаційна стосовно українського селянства податкова політика властей, а також демографічний вибух 80-90-х рр. ХХ ст. Підтримане галицькою суспільно-політичною інтелігенцією, українське селянство усвідомило, що страйковою боротьбою зможе не лише покращити матеріальне становище, а й змінити суспільно-політичну розстановку сил у Східній Галичині. Страйки навчили селян солідарності й політичної самоорганізації, що дуже знадобиться під час боротьби за виборчі права наступними роками. [2]

Висновки. Селянський страйк на Галичині 1902 року став значним епізодом в історії українського селянства та боротьби за їхні права. Масові мирні протести продемонстрували силу селянської єдності та непохитну рішучість у боротьбі за справедливість. Хоча страйк і не досягнув усіх своїх цілей, він заклав основу для подальших соціальних та економічних реформ, які покращили життя селян у Галичині. Сам страйк проходив в рамках законів Австро-Угорщини. Він знаменував собою початок активізації боротьби за національні інтереси не лише в політичній, але і в економічній сфері інтересів.

Джерела та література:

1. Вітенко М. Селянський страйк 1902 р. в Галичині та польсько-українські взаємини. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Історія. 2011. Випуск 11. С. 27-34.
2. Ільницький В., Старка В. Страйки сільського населення Східної Галичини

1902–1903 років як засіб боротьби за економічні та політичні права. URL: <https://www.inst-ukr.lviv.ua/uk/publications/materials/novitnia-doba/41-novitnya-doba-vyp-9/?id=485>

3. Любомир. Селянський бунт у Галичині 1902-1935. У 30-ліття великого селянського страйку. Скрентон, 1935. 11 с.

4. Революційний рух на Тернопільщині на початку XX століття. URL: <https://ukrssr.com.ua/ternop/revolyutsiyniy-ruh-na-ternopilshhini>

5. Хліборобський страйк на Бучаччині 1902. URL: <http://surl.li/siwsu>

**Влада БОЙЧЕНКО, студентка I курсу
Дніпрорудненського індустріального фахового коледжу
Запорізької обласної ради.**

**Науковий керівник: Ольга КУРЛЯНЧИК,
викладач суспільних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії**

ФЕНОМЕН МАЙДАНУ В УКРАЇНСЬКІЙ ТРАДИЦІЇ ВІД КОЗАЦЬКОХ ДЕМОКРАТІЇ ДО РЕВОЛЮЦІЙ СУЧАСНОСТІ

Майдан – це український спосіб відстоювання особистих і громадських свобод у відповідь на свавілля та деспотію влади. Явище є етапом боротьби за незалежність держави і за демократію.

Останні 30 років основні народні рухи в Україні географічно зосереджувалися навколо майдану Незалежності в середмісті Києва, а інтелектуально ґрунтувалися на ідеї індивідуальної та колективної свободи вибору як базової соціальної цінності.

Майдан – традиційна форма по змозі мирного колективного протесту української громади у відповідь на порушення прав людини та питань, які мають загальнонаціональне значення. Майдан починається переважно

як мирне протистояння з розгортанням наметових містечок, проведенням час до часу велелюдних народних віче, спільних молитов за участі представників різних конфесій та організованої ходи для демонстрування масового воле вияву й характеризується відмовою учасників від особистого заради досягнення спільної мети, багато національністю, багатомовністю, полірелігійністю, позакласовістю, високим рівнем горизонтальної самоорганізації, розвиненою демократією, широкими можливостями самореалізації та відсутністю єдиного лідера. Майдан зазвичай демонструє унікальну готовність його учасників ділитися їжею, одягом, медикаментами та надавати притулок і характеризується масовим волонтерством і грошовими жертвами, відсутністю погромів, повагою до приватної власності, дотриманням сухого закону, потужним вибухом народної винахідливості та сатиричної творчості.

Українська революція 1917-1921

Що означає слово революція? - Революція— швидка радикальна зміна всієї самостійної органічної або неорганічної системи, на відміну від еволюції, де зміни відбуваються поступово, у часі.

Українська революція (також Визвольні змагання) — низка подій, пов'язаних з національно-визвольною боротьбою українського народу у 1917—1921 роках. Поштовхом до початку Української революції стала Лютнева революція в Російській імперії.

Основні фактори, що зумовили революційну ситуацію, були: війна (тривала Перша світова, під час якої Російська імперія втратила частину територій), соціально-економічні проблеми, складна ситуація на фронті. А головне – криза влади.

Яка була мета української революції? Здобуття української автономії у складі демократичної федеративної Російської республіки.

Який характер мала українська революція?

Революція носила характер національно- та соціально-визвольний. Ключовим її рушієм був український народ і його політична еліта, що зазнала еволюції від ідей політичної автономії та федерації до усвідомлення необхідності

утвердження власної державної незалежності. Українська революція має чіткі хронологічні рамки.

Революція була явищем загальноукраїнським. У всіх регіонах розвивався національний рух, створювалися та діяли українські органи влади, політичні партії та громадські інституції, відроджувалася культура. Цікаво, що термін “Українська революція” був уведений в обіг самими учасниками подій. Це визначення є в працях Михайла Грушевського, Володимира Винниченка, Симона Петлюри, Дмитра Дорошенка та інших діячів доби. Радянська історіографія старанно викорінювала цю дефініцію та поширювала свої поняття – “Велика Жовтнева соціалістична революція” та “Громадянська війна”. Усе, що не вписувалося в рамки “генеральної лінії партії”, подавалося як “контрреволюційне” та “буржуазне”. Проте, тим часом українські історики в діаспорі досліджували Українську революцію 1917–1921 років. Їх роботу продовжили вітчизняні науковці в незалежній Україні.

Етапи революції 1917–1921 років

- березень 1917 – квітень 1918. Утворення та діяльність Української Центральної Ради, проголошення її Універсалів;
- 29 квітня – 14 грудня 1918. Правління гетьмана Павла Скоропадського;
- грудень 1918 – листопад 1921. Встановлення влади Директорії УНР, розгортання та придушення масштабного повстанського руху.

Доба Української Центральної Ради (березень 1917–квітень 1918).

Перший етап Української революції розпочався відразу після перемоги російської Лютневої революції у Петрограді. В цей час у Києві було створено національний представницький орган – Українську Центральну Раду (УЦР). У I Універсалі УЦР заявила про політичну мету – здобуття української автономії у складі демократичної федеративної Російської республіки. Автономна Україна мала включати території, де українці становлять більшість населення. II Універсалом Центральної Ради утворено виконавчий орган влади – Генеральний Секретаріат. III Універсалом УЦР проголосила Українську Народну Республіку (УНР). Майже відразу вона зазнала більшовицької агресії з боку Росії. **Доба Гетьманату**

(квітень–грудень 1918). Здобувши владу, гетьман Павло Скоропадський скористався нетривалим мирним періодом для зміцнення основ української державності. **Доба Директорії (грудень 1918–листопад 1921).** Директорія відновила республіканський лад і демократичне правління в Україні. **Західно - Українська Народна Республіка (листопад 1918–липень 1919).** Розпад Австро-Угорської монархії, прозваної “клаптиковою імперією”, відкрив шлях до незалежності її народів.

Джерела та література:

1. Шкільник М. Україна в боротьбі за державність в 1917-1921 роках. Спомини і роздуми.
- 2.Середюк О. Україна. Хроніка подій. Від Майдану - до АТО.

***Герман ПРОЖУГАН, студент II курсу, ТТ 2022 1/9
Марганецький ВСП «Марганецький фаховий коледж
Національного технічного університету***

«Дніпровська політехніка».

Науковий керівник: Олена УЧАЄВА,

викладач-методист

**КУЛЬТУРНО – ІСТОРИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ МАЙДАНУ У
ФОРМУВАННІ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ**

Майдан у контексті української історії і сучасності символізує не лише місце для зборів значної кількості осіб, але й втілює в собі глибинний символ демократії, який коріннями сягає в генетичну пам'ять українського народу. В історичному розвитку України образ Майдану регулярно відігравав ключову роль у важливих рішеннях, ставши ареною для діалогу між політичними лідерами та народом. Це особливість, характерна для української політичної культури, де

активно взаємодіють дві сторони: владні структури та представники громадськості.

Майдан як форма демократичного самовираження має глибокі історичні корені, які можна простежити від традицій всенародних зібрань, порад до сучасних громадянських зборів, що нагадують "круглі столи" чи форуми громадянського суспільства. Ця практика, близька до української ментальності та традицій, неодноразово демонструвала свою ефективність у формуванні національного консенсусу.

В історичній ретроспективі, Майдан виступав як платформа для виявлення волі козацької душі та демократії, ставши символом національного протесту та рішучості. Ці заходи, що організовувалися на Майдані, відігравали важливу роль у розв'язанні критичних питань, що стояли перед українським суспільством.

Учасники Майдану, які представляють широкий спектр громадськості, включаючи народних героїв, студентство та представників різних соціальних шарів, спільно створюють унікальне середовище для національної активності та самовираження. Майдан символізує національну згуртованість, співчуття та взаємодопомогу, відкриваючи найкращі риси української національної ідентичності.

Феномен Майдану в українській історії та суспільному житті відображає еволюцію козацької демократії до сучасних форм громадянської активності та протесту. Останні десятиліття підкреслили центральну роль Майдану у відстоюванні громадських і національних інтересів, ставши виразником стремління українців до незалежності та демократичних цінностей.

В історії Запорізької Січі можна виділити елементи народовладдя та демократії, які проявлялися через організацію козацького суспільства, зокрема через діяльність козацьких рад. Тут закладалися основи демократичного самоуправління, що включали загальне ухвалення рішень, принципи рівності та дисципліни.

Значення демократичних традицій у козацькому суспільстві не лише відіграло ключову роль у формуванні української національної ідентичності, а й

здобуло визнання серед видатних європейських митців та мислителів, ставши символом боротьби за свободу та народовладдя.

Роль Майдану у формуванні політичного ландшафту України та відстоюванні громадських інтересів є незаперечною. Від історичних коренів козацтва до сучасних рухів за незалежність і демократію, Майдан став ареною для вираження волі народу, де знаходять відображення найкращі риси української національної ментальності: згуртованість, взаємодопомога, і віра в справедливе суспільство.

Феномен Майдану підкреслює важливість громадянської участі в політичному процесі та нагадує про необхідність відстоювання своїх прав і свобод в умовах постійного діалогу між владою та народом. Він є свідченням того, що демократія в Україні живе і розвивається, а її майбутнє залежить від активності, свідомості та згуртованості її громадян.

Джерела та література:

1. Мухарський, А. (2014). Майдан. Революція Духу
2. Красовицький, О., & Бура, Д. (Дата видання). Хроніка війни. 2014—2020. Том 1. Від Майдану до Іловайська [Електронна версія].
3. Литовченко, О., & Литовченко, Т. (2020). Книга Нових Сподівань. 2005-2014. Від миру до війни.
4. Герасименко, Н. (2020). Майдан. Дневники. 2013-2014.
5. Фіалко, Н. (2020). Коли брати стають ворогами.
6. Герасименко, Н. (2019). Словами очевидців. Література від Євромайдану до війни. Джура.

***Яна СТРИЖАК, студентка II курсу
ВСП «Виноградівський фаховий коледж
Мукачівського державного університету».
Науковий керівник: Альона ЦУЦКОВА,
заступник директора з виховної роботи,
викладач історії, спеціаліст вищої категорії***

МАЙДАН - КИЇВСЬКА СІЧ XXI СТОЛІТТЯ

Україна і Майдан... У політичному контексті ці два слова стають майже синонімами через велику кількість протестів, які продукує українське суспільство.

Майдан - символ духовності й дієвості національної ідеї. Саме на Майдані наша національна ідея реалізовується практично: об'єднавчого значення набувають національні символи - ми співаємо гімн, за кольорами національного прапора впізнаємо однодумців, демонструємо солідарність із постраждалими. Майдан об'єднав усіх - громадян, духовенство, ЗМІ, політиків...

Майдан – це символ нашої демократії.

Згадуючи історичні події минулого Київської Русі, Козацької доби, Української революції 1917-1921 років, дисидентського руху 60-х – 70-х років XX ст. можна простежити, що стратегічно важливі питання, які поставали перед народом, - усі вирішувалися на Майдані. Важливі рішення оголошувались для народу на майдані: князівські грамоти, гетьманські універсали, Універсали Центральної Ради. Майдан був формою демократичного голосування, порад, і навіть прообразом громадянського суспільства, всенародного віче з погодженим рішенням обох сторін. Образ «Майдану» постійно повторюється.

Символічним і не випадковим є порівняння революційного Майдану в центрі Києва у XXI сторіччі із Запорозькою Січчю.

Відомий дослідник козацтва, доктор історичних наук Тарас Чухліб вже у грудні 2013 року вказував на те, що на Євромайдані фактично була збудована модерна мініатюрна Січ, яку люди прозвали «Майданською» або ж «Київською».

Відомий письменник Андрій Курков, вважав події, що відбувалися на Майдані, своєрідною історичною матрицею, до якої народ щоразу повертається в час нестабільності. Майдан і Запорозька Січ, на його переконання, — це форма ладу, генетично чи підсвідомо закладена в українцях: «Коли ми чимось не задоволені, ми відбудовуємо цю Січ, ми захищаємо власну гідність і власні інтереси».

Протистояння в центрі столиці умовно можна поділити на три етапи: Майдан-мітинг (масовий громадський виступ), Майдан-табір (насичення центру

Києва палатками, обнесення по периметру його території барикадами) та Майдан-Січ (територія, яка завжди перебувала в бойовій готовності, очікуючи нападу беркутівців) [3].

Майдан-Січ як і Запорозьку Січ створив сам народ, утіливши в ній свій волелюбний характер й ідеали суспільного життя. Козацтву потрібна була внутрішня згода і стабільність, які забезпечувалися демократичними порядками [5, ст.83].

Зокрема, на Майдані були створені військові одиниці, що наслідували січові курені й полково-сотенний устрій козацької держави. Як і на Січі, вони відповідали структурі війська, забезпечуючи максимально швидку мобілізацію козацького стану[1]. На Київському Майдані координацією дій маніфестантів займалась Самооборона. Її базовою структурною одиницею була сотня, що налічувала від 70 до 150 осіб. Вона створювалася як за територіальним, так і за профільним принципом. Київська Січ ХХІ століття нараховувала 42 сотні. Головною структурною одиницею сотні був десяток (рій), у якому нараховувалося 8-12 осіб. Вони об'єднувалися в чоту (3-4 рої). Кожна з цих структурних одиниць, як у часи козаччини, організовано здійснювала оборону стратегічно важливих об'єктів Майдану.

Євромайданівці так само, як і козаки, будували оборонні споруди навколо своєї Січі. У наших предків це були укріплення з повалених дерев (городці та засіки), а у майданівців – барикади. Для їх побудови використовували дошки, мішки з піском і мокрим снігом, автомобільні шини тощо. Збудовані конструкції поливали водою, щоб на морозі вони стали міцними та непохитними. Барикаду через Хрещатик називали «Козацьким редутом» [2].

У Запорізькій Січі в центрі розташовувалася церква Покрови Пресвятої Богородиці. На Січі ХХІ століття – Міжконфесійний Молитовний намет.

Паралелі між мітингувальниками Євромайдану та козаками можна провести і в системі інформування про напад ворога, і в частині приготування їжі, і в зовнішньому вигляді маніфестантів.

Звичайно, будь-які історичні аналогії досить умовні. Запорозька Січ та Київський Майдан схожі не лише у вільнолюбстві та здатності до самоорганізації. А й у тому, що вони – фактор політики – як внутрішньої так і зовнішньої[3].

На Євромайдані відбулося швидке відродження генетичної та історичної пам'яті, політичної культури, воєнного мистецтва українського народу.

Євромайдану ототожнюють із місцем битви абсолютного добра (свободи, честі, мужності, гідності) з абсолютним злом (сваволею, безчестям, жадібністю).

Майдан - національна форма суспільного діалогу, яка притаманна тільки нашій нації. Це визнає весь світ. Майдан - не тільки наша сучасність, це вже наша історія. Не випадково всі народні виступи нового часу в Україні палахкотіли козацьким духом. У 1905–1907, 1917–1921, 1941–1954, 1990–1991, 2004, 2013–2024. Українці бажають бути господарями на своїй землі, щоб не було ані соціального, ані релігійного, ані національного гніту.

Євромайдан, Революція Гідності переконливо довели, що і в наш час козацький зразок залишається оптимальним у вирішенні як внутрішніх проблем українського суспільства, так і протидії зовнішній агресії.

Нова генерація українських воїнів вкотре доводить усьому світові, що вищою метою для українського народу є збереження людських цінностей та основ демократії. А захист незалежності та територіальної цілісності рідної землі є покликанням та обов'язком кожного українця. І будь-яке зазіхання на них зі сторони ворогів зазнає невдачі та неодмінно буде покаране.

Джерела та література:

1. Бойко О. Історія України. – Київ: Академвидав, 2006 ;
2. Букет Євген. Євромайдан – Січ XXI століття. Армія Inform (інтернет видання);
3. Гриценко Олег. Ідентичність нав'язана і власна: яким буде фундамент нової України? LB.ua, інтернет видання;
4. Павлюх Марія. Феномен українського Майдану: історична та генетична пам'ять. Дзеркало тижня, 2013;

5. Світлична В.В. Історія України. Навч.посіб./за ред.Ю.М.Алексєєва.3-є вид. – К.: Каравела, 2006.

**Валерія ГРАБ, студентка I курсу, ХТ-Б
ВСП «Ужгородський торговельно-економічний фаховий коледж
Державного торговельно-економічного університету».**

**Науковий керівник: Оксана ФРЕЧКА,
спеціаліст вищої категорії,
голова циклової комісії суспільних дисциплін**

БУКОВИНСЬКЕ НАРОДНЕ ВІЧЕ ТА ЙОГО ІСТОРИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ

Постановка проблеми. Буковинське народне віче 3 листопада 1918 року належить до найвизначніших подій в історії українського населення Буковини. У цей переломний момент багатовікової історії українців краю вирішувалася його державна приналежність, його історична доля.

Виклад матеріалу. Перша світова війна завершилася у 1918 р., наслідком якої став розпад Австро-Угорської імперії. Розуміючи неминучість історичних подій, цісар австрійський 16 жовтня 1918 року видає свій маніфест, яким відкриває „парад суверенітетів” для країн, що входили до колишньої імперії. Низка країн скористалися такою можливістю і проголосили свою незалежність. На карті Європи з’явилися незалежні держави – Угорщина, Польща, Румунія, Чехословаччина, Балканські країни.

13 жовтня 1918 р. у Чернівцях відбулася міжпартійна конференція буковинських українців за участі чотирьох партій: національно-демократичної, радикальної, народної та соціал-демократичної, у ході якої було обрано повноважну делегацію з 22 осіб для участі в установчих зборах у Львові, у якій були представлені всі українські політичні партії та депутати-українці австрійського парламенту та крайового сейму, а також ухвалено комюніке про вирішення долі української частини Буковини, в основі якого знаходився один з фундаментальних принципів вирішення проблеми українсько-румунських

відносин на Буковині – поділ території на основі етнічного принципу на північну (українську) та південну (румунську) території. [2, С.83]

19 жовтня 1918 року, галичани у Львові утворюють „Національну Раду” та проголошують про свою – Західноукраїнську Народну Республіку. Буковинці 25 жовтня 1918 року створюють “Український Крайовий Комітет Буковини” – буковинську секцію Української Національної Ради, на чолі з Омеляном Поповичем. [1]

Проведення чіткої делімітації у багатонаціональному краї було досить проблематичним. У той же час лідери румунського національного руху готувалися до скликання національних зборів, на яких мали обрати румунську національну раду.

Позиція румунських політичних кіл Буковини, офіційно проголошена 27 жовтня, викликала протест з боку українців, особливо українських студентів, які вважали ці територіальні вимоги агресивними зазіханнями на українські землі. [2, С.87]

Для того, щоб підкреслити легітимність своїх вимог, 3 листопада 1918 р. українськими політиками в Чернівцях було скликано Буковинське віче, на яке зібралося понад 10 тис. представників з усіх куточків краю. Воно стало своєрідним плебісцитом, який підтвердив прагнення українського населення приєднати Північну Буковину до ЗУНР. [3, С.187]

3 листопада до Чернівців з’їхалось українське населення Буковини, чисельністю понад 10 000, на заклик Крайового Комітету. Учасники гуртувались навколо трьох будівель: Народного дому, де промовляли Ілля Семака та Мирон Кордуба, в Робітничому Домі і в Музичному Товаристві, де виступали Єротей Пігуляк та Омелян Попович, який звернувся до населення краю із закликом:

“До українського народу Буковини!

...Буковинський український народе, вставай і Ти до праці над своєю будуччиною!

...Мужчини і жінки, хлопці і дівчата! Інтелігенція, духовенство, шляхта, селянство, робітництво! Уряди громадські із своїми начальниками!

Докажіть свою готовність все служити тепер, собі і зійдуться всі з цілого краю, з кожного села в неділю 3 листопада до Чернівців, щоби там вовселюдно об'явити свою волю цілому світові. Там зійдемося на всенародне віче в “Народний дім ” о 10 годині рано ”. [1]

Віче прийняло рішення місто Чернівці, повіти Заставнівський, Кіцманський, Вашковецький та Вижницький повністю, Чернівецький та Серетський – за винятком румунських громад, а також переважно українські громади Сторожинецького, Радівецького і Кимполунзького повітів передати до окремої української області, яка визнаватиме владу УНРади у Львові.

Своїм рішенням Буковинське народне віче визнало рівноправність національних меншин на території Буковини, чим узагальнило давні традиції міжнаціональної народної етики, традиції толерантності, взаєморозуміння, доброзичливості між людьми різних націй і конфесій, різних мов і звичаїв краю.

Як згадував пізніше о. Попович, під кінець віча «із стихійною силою грянуло гасло народу: «Хочемо до України!». Внаслідок цього до рішення був включений пункт, якого не було у його проєкті: «віче бажає прилучення австрійської часті української землі до України». Північна частина Буковини стала складовою частиною української держави. визнаючи необхідність легалізації української державності, віче виступило з ініціативою вироблення конституції західноукраїнської держави на демократичних засадах, а саме: рівних прав для всіх громадян незалежно від статі та національності. [2, С.89]

Після доповідей послів Комітету вирушили маніфестацією до площі Єлизавети. Учасники та очевидці подій оцінювали кількість людей від 8000 до 40 000. На площі вони й оголосили його рішення велелюдному зібранню, та після спільного виконання «Ще не вмерла Україна» і «Не пора» збори мирно завершилися.

Опоненти в особі румунських депутатів не забарилися з відповіддю. Вони зробили ставку на силовий варіант. 11 листопада 2018 року на територію краю зайшла румунська армія. Протокол передачі влади на Буковині президентом краю графом Йосифом фон Ецдорфом 6 листопада 1918 року представникам

румунської та української нації Аурелу Ончулу та Омеляну Поповичу вже нічого не вирішував. [1]

Сен-Жерменським мирним договором 1919р. за Румунією було визнано Південну Буковину, а за Севрським мирним договором 1920 р. — і Північну Буковину. Отже, з 11 листопада 1918 року по 28 червня 1940 року вся територія Буковини перебувала у складі Румунії. Зрозуміло, що навіть якби такий спротив був, творення української влади на Буковині не було б успішно завершено хоча б тому, що в подіях 1917 – 1921 років не встояла українська держава, а без Соборної Української Держави не могла самостійно існувати Північна Буковина. [1]

Висновки. Для кожного буковинця народне віче 3 листопада 1918 року стало знаковою подією. Вона назавжди закарбувалась в пам'яті кожного буковинця та формує правову свідомість справжнього громадянина, який бажає жити в єдиній, незалежній та неподільній державі.

Джерела та література:

1. Буковинське віче та його історичне значення. URL: <http://surl.li/sktjc>
2. Гакман С. Процеси національного самовизначення на Буковині восени 1918 року та вплив геополітичних факторів на подальшу долю краю. *Румунсько-українські відносини. Історія та сучасність* / ред. І.Л. Горват, А.Вегеш. Сату Марє: Editura Muzeului Satmarean, 2018. С. 73-99.
3. Добржанський О. Проблема державної приналежності Буковини в міжнародних відносинах напередодні та під час Паризької мирної конференції. *Історичні і політологічні дослідження*. 2019. № 1 (64). С. 186-191.

СЕКЦІЯ 2. Майдан як сучасний маркер формування політичної ідентичності (від «Революції на граніті» до Революції Гідності)

Павло ДІДКОВСЬКИЙ, студент II курсу, Г 2022 1/9

Марганецький ВСП «Марганецький фаховий коледж

Національного технічного університету

«Дніпровська політехніка».

Науковий керівник: Олена УЧАЄВА,

викладач-методист

ГОЛОС НАРОДУ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ РЕВОЛЮЦІЙ: ШЛЯХИ ДО ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ

Революційні процеси слугують вираженням волі та думок народу, який є основою суверенітету та демократичних перетворень. Такі періоди активізації громадянського суспільства, як видно на прикладі України, не лише сприяють політичним та соціальним змінам, але й відіграють ключову роль у формуванні політичної ідентичності.

У 1990 році, під час так званої Революції на граніті, Україна стала свідком масових мітингів, які об'єднали студентів та інтелектуалів у спільній боротьбі проти комуністичного режиму. Вимоги демократії та національної незалежності підкреслили прагнення до вільного суспільства та стали важливим етапом у розвитку громадянської активності та самосвідомості.

Помаранчева революція 2004 року вирізнялася ненасильницьким характером та активним використанням медіа та інтернету для мобілізації громадської думки. Значна роль громадських організацій та ефективна комунікація сприяли мирному вирішенню конфлікту та висуненню вимог до демократизації та незалежності.

Символіка революції, зокрема помаранчевий колір, стала виразом настрою народу.

Революція Гідності 2013-2014 років мала глибокий політичний, соціокультурний та економічний вплив на українське суспільство. Політичні зміни, зокрема зміна влади, запуск реформ, а також зростання національної самосвідомості та єдності, стали важливими наслідками цієї події. Розкриття історичних питань та активізація громадянської участі в політиці є свідченням зміцнення демократичних принципів.

Революційні події в Україні, починаючи з Революції на граніті та закінчуючи Революцією Гідності, ілюструють важливість активної участі громадян у формуванні політичної ідентичності та самосвідомості. Відстоювання прав на гідність, свободу та правосуддя підкреслює значення цих революцій для розвитку громадянського суспільства та демократичних цінностей.

Засновуючись на аналізі ролі революцій в історії України, можна зробити висновок, що революційні рухи мають фундаментальне значення для розвитку демократії та формування національної ідентичності. Вони є виразом колективного прагнення до свободи, справедливості та гідності, а також важливим каталізатором політичних, соціальних і культурних змін. Революційні події в Україні, починаючи з Революції на граніті, через Помаранчеву революцію та закінчуючи Революцією Гідності, демонструють зростаючу активність громадянського суспільства та його вирішальну роль у формуванні демократичної держави.

Ці революції підтвердили, що активна участь населення в політичному житті є ключовим фактором у зміцненні демократії та захисті прав людини. Вони також сприяли розширенню політичного простору для дебатів, критичного мислення та вільного вираження думок, що є необхідними компонентами здорової демократії. Важливість цих революційних подій полягає не лише у політичних змінах, яких вони досягли, але й у сприянні формуванню суспільної свідомості, яка визнає цінність своїх прав та відповідальність за майбутнє своєї країни.

Таким чином, революції в Україні підкреслюють важливість громадянської активності та залучення у процеси прийняття рішень. Вони слугують нагадуванням про те, що демократія — це не лише форма урядування, але й неперервний процес, який вимагає активної участі, відданості та відповідальності від кожного громадянина.

Джерела та література:

1. Радіо Свобода. Вилучено з <https://www.radiosvoboda.org>
2. Національний меморіальний комплекс героїв небесної сотні - музей революції гідності. Вилучено з <https://maidanmuseum.org>
3. Український інститут національної пам'яті. Вилучено з <https://uinp.gov.ua>

*Дарія Троян, студентка III курсу, 3-31,
Діана Троян, студентка III курсу, 3-31,
ВСП «Городищенський фаховий коледж Уманського НУС»
Науковий керівник: Наталія ГАЛИЧ,
кандидат історичних наук*

ФЕНОМЕН МАЙДАНУ В СУЧАСНІЙ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Майдан – унікальне явище в історії протестних рухів в Україні, символ української демократії, яка живе у нас підсвідомо на рівні генетичної пам'яті. Майдан – специфічне середовище, яке стало місцем становлення української нації та формування громадянського суспільства. Майдан об'єднав усі громадські інститути – духовенство, пресу, політиків, громадян, дав можливість сформувати і реалізувати національну ідею. Майдан – наша національна форма суспільного діалогу, яка довела свою життєздатність в сучасній історії України.

1. Революція на граніті

Першою масовою студентською акцією протесту, що відбулася у Києві на площі тоді ще Жовтневої революції (сучасний Майдан Незалежності) ще за

часів радянської України, стала Революція на граніті. *Студентська революція на граніті* — кампанія широкомасштабних акцій ненасильницької громадянської непокори, заздалегідь організована українською молоддю, переважно студентами.

Наприкінці 1980-х років внаслідок політики демократизації та гласності в СРСР постало багато українських громадських товариств, спілок, студентських організацій, метою яких було відновлення української незалежної держави. 25 травня 1989 року офіційно було зареєстроване Студентське братство Львова – об'єднання студентів-однодумців, що реальними справами впливали на кристалізацію української ідентичності серед молоді й опонували комуністичній ідеології. На початку 1990 року в Україні відбулися перші політичні конфронтації проти підписання нового союзного договору. Тоді ж, після чергових виборів до Верховної Ради УРСР, комуністи отримали 239 місць, тоді як демократи-опозиціонери отримали 126 мандатів. Цього було недостатньо для зламу комуністичної системи. Тому прогресивна молодь, об'єднавшись у студентські організації, виступила з протестом і оголосила голодування на площі Жовтневої революції у Києві.

Розпочалася студентська Революція на граніті, яка тривала з 2 до 17 жовтня 1990 року. Символом протесту стали білі пов'язки на головах учасників голодування.

Головними вимогами молоді були:

- недопущення підписання нового союзного договору;
- перевибори Верховної Ради УРСР на багатопартійній основі не пізніше весни 1991 року;
- повернення на територію УРСР українських солдатів, а також забезпечення проходження військової служби юнаками-українцями винятково на території республіки;
- відставка голови Ради Міністрів УРСР Віталія Масола [1].

17 жовтня 1990 року протести завершилися підписанням постанови Верховної Ради УРСР, яка гарантувала виконання вимог учасників протесту.

Звичайно, не всі вимоги були виконані, але Революція на Граніті стала першим досвідом модерної української нації на шляху її утвердження і консолідації.

2. Помаранчева революція

Помаранчева революція – це акції протесту українських громадян, викликані масовими фальсифікаціями президентських виборів 2004 року на користь провладного кандидата Віктора Януковича. 31 жовтня 2004 року відбувся перший тур четвертих президентських виборів. У західних і центральних областях перевага була на боці Віктора Ющенка, у південних і східних – відповідно, Віктора Януковича. Другий тур виборів відбувся 21 листопада 2004 року. Віктор Янукович, розуміючи, що перевага не на його боці, для власної перемоги використав увесь можливий адміністративний ресурс, у результаті чого сфальсифікована явка на Донбасі зросла до 89,5% у Луганській і до 96,7% у Донецькій областях.

Незгодні з рішенням ЦВК про оголошення Януковича переможцем другого туру президентських виборів, громадяни масово вийшли на Майдан Незалежності у Києві. Почалася друга масштабна акція протесту, яка отримала назву Помаранчева революція за кольором, який використовували прихильники кандидата в президенти Віктора Ющенка й опозиційної партії «Наша Україна». Остаточний вердикт очікувався від Верховного Суду України. Його врешті було оголошено 3 грудня 2004 року: «враховуючи неможливість оприлюднення офіційних результатів другого туру виборів, провести повторне голосування 26 грудня 2014 року» [2]. Після 12 днів Помаранчевої революції напруженість нарешті спала, політики розпочали обговорювати зміни у виборчому законі, зміщення центру влади від президента до парламенту й уряду, перегляд складу ЦВК. 8 грудня 2004 року в результаті голосування Верховної Ради Україна перетворилася на парламентсько-президентську республіку, 26 грудня 2004 року внаслідок повторного голосування другого туру Президентом було обрано Віктора Ющенка.

3. Революція Гідності

Наймасштабніша акція протесту в історії незалежної України – Революція Гідності – це хвиля суспільних та політичних зрушень, викликаних зривом підписання Угоди про європейську інтеграцію. Одними з головних причин протестів стали надмірне збільшення влади в руках Віктора Януковича та його оточення, небажання народу України відходити під «братнє крило» росії. Існують розбіжності щодо дати початку Революції. Політики України, українські ЗМІ та громадські діячі вважають за дату початку Революції 21 листопада 2013 року, день, коли урядом Миколи Азарова було зірвано підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, після чого почали збиратись перші мітингуючі; або 30 листопада 2013 року, день, коли на Євромайдані були побиті студенти [3].

У ніч з 29 на 30 листопада 2013 року на Майдані Незалежності спецпідрозділ «Беркут» жорстоко розігнав мітингувальників. 1 грудня 2013 року у Києві пройшов один із найбільших мітингів Революції Гідності. За різними даними, того дня у Києві мітингували близько півмільйона осіб. На 61-й день Майдану на місці протестів застрелено перших двох активістів. Ще рівно місяць влада намагатиметься зачистити центр міста від протестувальників, а 20 лютого 2014 року ввійде в історію як день масових розстрілів Майдану – «кривавий четвер». Офіційно у списку Героїв Небесної Сотні 107 осіб, більшість з яких померли від вогнепальних поранень саме 20 лютого 2014 року.

Тактично внаслідок Революції відбулася втеча президента Януковича, Україна підписала Угоду про асоційоване членство з ЄС; стратегічно – повернулася спиною до свого радянського минулого і стала лицем до цивілізованих держав. Український народ довів свою відданість свободі, свою гідність та утвердив свій європейський вибір.

Джерела та література:

- 1.[<https://maidanmuseum.org/uk/storinka/revolyuciya-na-graniti>]
2. [<https://maidanmuseum.org/uk/storinka/pomarancheva-revolyuciya>]
- 3.[<http://week.dp.gov.ua/osvitnia-prohrama/pislya91/revolucia-gidnosti>]

*Юлія БОЙЧЕНКО, студентка I курсу
Дніпрорудненського індустріального фахового коледжу*

Запорізької обласної ради.

Науковий керівник: Ольга КУРЛЯНЧИК,
*викладач суспільних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії*

МАЙДАН ЯК СУЧАСНИЙ МАРКЕР ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ (ВІД «РЕВОЛЮЦІЇ НА ГРАНІТІ» ДО РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ

Революція на граніті

30 років тому в центрі Києва протягом 16 днів (2–17 жовтня) відбулися події, які увійшли в історію України як Революція на граніті. За ініціативою Української студентської спілки (УСС) та львівського «Студентського братства» відбулася низка широкомасштабних акцій громадянської непокори. Молоді люди оголосили політичне голодування, утворивши наметове містечко в центрі столиці на тодішній площі Жовтневої революції (нині майдан Незалежності). Головними вимогами Революції на граніті були:

- ✓ відмова від підписання союзного договору;
- ✓ проведення позачергових виборів парламенту на багатопартійній основі не пізніше від весни 1991 року;
- ✓ відставка голови уряду Віталія Масола, який виступав за поступові реформи;
- ✓ повернення українців строкової служби на територію України;
- ✓ проведення націоналізації майна КПУ та ЛКСМУ. 15 жовтня відбувся багатотисячний мітинг біля Верховної Ради, протестувальники захопили, зокрема, червоний корпус Київського університету.

16 жовтня було утворено ще одне наметове містечко – біля будівлі парламенту. До студентів почали приєднуватися робітники київських підприємств та організацій. Протестні акції почали охоплювати регіони.

Під тиском вулиці влада почала здавати позиції. Була створена погоджувальна комісія парламенту, яка провела переговори з лідерами протестувальників. 17 жовтня Верховна Рада ухвалила постанову «Про розгляд вимог студентів, які проводять голодування в м. Києві з 2 жовтня 1990 року», якою формально було прийнято умови протестувальників, щоправда, у пом'якшеному вигляді.

Революція на граніті перемогла – вперше за багато десятиліть громадські активісти у відкритій боротьбі змусили компартійну владу погодитися на їхні політичні вимоги.

Революція Гідності

Боротьба українських громадян за свої права, яка одержала назву "Євромайдан", а згодом Революція Гідності, була наймасштабнішою подією в новітній історії України і логічним продовженням відстоювання прав людини та громадянина. 21 листопада 2013 року півтори тисячі людей вийшли на площу в знак протесту проти того, що проросійський президент Віктор Янукович відмовився підписувати документ, до якого держава йшла роками: угоду про асоційоване членство України в Європейському Союзі. Вночі 30 листопада на вулиці продовжували залишатися кілька сотень активістів, переважно студентів. Їх жорстоко розігнала поліція, в відповідь на що 1 грудня в центр Києва з'їхалися сотні тисяч людей. Міліцейське свавілля скликало людей, обурених корупцією, узурпацією влади, політикою русифікації та зближення з Росією.

Після жорстокого побиття молоді спецпідрозділами силовиків на головній площі Києва – майдані Незалежності, протестний рух перетворився на тривалу кампанію громадянської непокорі владному режиму, корупції та порушенням прав людини.

Кампанії солідарності та підтримки українських мітингарів пройшли у понад 20 країнах. Найбільші відбулися у різних містах Канади, США, Німеччини,

Польщі, Великобританії, Італії та Франції. Місцеві активісти влаштовували акції протесту в Австрії, Австралії, Бельгії, Грузії, Естонії, Іспанії, Португалії, Литві, Норвегії, Швеції, Чехії та багатьох інших країнах світу.

На 61-ий день Майдану на місці протестів застрелено перших двох активістів. На той час уже було двоє загиблих за межами місць протистояння. Ще рівно місяць влада намагатиметься зачистити центр міста від протестувальників. Аж у ніч на 22 лютого 2014 року президент Янукович чартерним рейсом втік у Росію. Офіційно встановлено 107 жертв Революції гідності. Більшість героїв «Небесної сотні» померли від вогнепальних поранень 20 лютого 2014 року.

Історичний контекст і передумови Революції Гідності

Починаючи з 1991 року в Україні відбувалося фактичне протистояння двох протилежних напрямів цивілізаційного розвитку:

1. прагнення інтегруватися в Європу, що мало сприяти демократизації країни й мінімізації економічної та політичної залежності від Кремля;
2. повернення країни у сферу впливу Російської Федерації та входження в економічний і політичний союз із нею.

Основні етапи Революції Гідності:

✓ 21–29 листопада 2013 року – безстрокові акції протесту, спричинені рішенням уряду про відмову від підписання Угоди про асоціацію України з ЄС та відомі як Євромайдан.

✓ 30 листопада 2013-го – 18 січня 2014 року – "мирне протистояння", розгортання протестних акцій у Києві та регіонах, репресивні дії з боку силових структур. Захоплення протестувальниками адміністративних будівель. Убивства за нез'ясованих обставин прибічників Майдану.

✓ 19–29 січня 2014 року – "силове протистояння", спричинене реакцією мітингувальників на ухвалені Верховною Радою України 16 січня закони, які значно обмежували свободи громадян та збільшували права правоохоронних структур. Перші загиблі протестувальники на вулиці Михайла Грушевського. Захоплення адміністративних будівель у регіонах.

✓ 30 січня – 17 лютого 2014 року – "силова рівновага з ознаками деескалації", звільнення протестувальниками частини адміністративних будівель у Києві.

✓ 18–20 лютого 2014 року – "збройна ескалація", остання хвиля "силового протистояння" з використанням вогнепальної зброї проти мітингарів. Найбільша кількість загиблих серед протестувальників.

✓ Є беззаперечна тяглість між всіма акціями громадянської боротьби, по-перше, за незалежність, а потім за демократичний шлях України. І Революція гідності була продовженням того вектора, який задала Революція на граніті. 30 років тому відбулася одна з найважливіших подій, завдяки яким ми маємо сьогодні незалежність

Джерела та література:

1. Євромайдан. Звичайні герої 144 ст. Наталія Гук.
2. Менталітет майдану 360 ст. Олександр Стражний.
3. Під прицілом совісті 832 ст. Цюприк Юлія.
4. Українська ніч. Історія революції зблизька 264 ст. Марсі Шор.
5. Український Майдан, російська війна. Хроніка та аналіз Революції Гідності 560 ст. Михайло Вінницький.
6. Як вмирає правда про Майдан... 136 Олексій Баганець.

***Михайло БІЛЕЙ, студент II курсу, ФБС
ВСП «Ужгородський торговельно-економічний фаховий коледж
Державного торговельно-економічного університету».***

***Науковий керівник: Оксана ФРЕЧКА,
спеціаліст вищої категорії,
голова циклової комісії суспільних дисциплін***

ЄВРОМАЙДАН: ПЕРША ПЕРЕМОГА У ВІЙНІ

Постановка проблеми. Євромайдан виник як довготривала акція з метою дотримання курсу на євроінтеграцію України, збереження незалежності та спрямування на шлях правової демократичної держави. Саме Майдан став першою і рішучою перемогою України у тривалій російсько-українській війні.

Виклад матеріалу. Майдан є унікальним явищем в історії протестних рухів та мирних революцій. Його самодостатність та впертість спонукають до роздумів над феноменом Майдану та його майбутнім. Протести розпочалися 21 листопада 2013 року як реакція на рішення Кабінету Міністрів України про призупинення процесу підготування до підписання Угоди про асоціацію між Україною та Євросоюзом і значно поширилися після силового розгону демонстрації в Києві вночі 30 листопада.

Протести, які з кінця 2013 року відбувалися у формі мітингів, демонстрацій, студентських страйків та силова протидія протестам із боку влади призвели до відкритого силового протистояння, яке надалі переросло у Революцію гідності. [3]

У період із 18 до 20 лютого 2014 року загинули, отримали травми та смертельні поранення найбільше протестувальників. В ці дні та наступні Україна оплакувала Героїв Небесної Сотні. І не одразу усвідомила, що війна, яка прийшла у січні-лютому 2014 року на вулиці Києва, невдовзі охопить південь і схід, а вісім років по тому – 24 лютого 2022 року – всю Україну.

Головний успіх Майдану 2013 – 2014 років як громадянської акції і самоврядної (поки що тимчасової) інституції полягає в тому, що він вистояв, навчився функціонувати на основі громадської самоорганізації, відстояв свій «простір свободи» та своє право на довготривале існування на основі суворого дотримання мирного характеру боротьби.

Очевидно, що перемога Майдану у 2014 році стала геополітичною поразкою кремлівського режиму, який розпочав гібридну війну проти нашої держави, окупувавши АР Крим, частину Донецької та Луганської областей, а вісім років по тому, 24 лютого 2022 року, розв'язав загарбницьку війну в серці Європи – на всій території України.

Майдан, який призвів до краху Януковича, одночасно створив умови для підписання новою владою угоди про асоціацію – і тоді почалася не війна, а операція «ампутація», яка стала війною вже на етапі спроби відокремлення сходу. Але тут російський президент побачив, що прорахувався. Що відокремлення територій зовсім не створює надійного бар'єру між Україною та Заходом, а навпаки – прискорює рух України від Росії. І що навіть поразка постмайданної влади у 2019 році не створила можливостей відмовитися від цього руху. [2]

Першим кроком відновлення контролю після удару, якого завдав Євромайдан, стала анексія Криму. Скориставшись загальною дезорганізованістю українського суспільства, через незаконний референдум північний сусід анексував Крим. Однак цього виявилось не достатньо, щоб тиснути на українську владу.

Протягом березня-травня 2014 року в багатьох містах східних, центральних і південних регіонів України відбулася серія мітингів і акцій, що отримала назву «Російська весна». Причиною виступів стали події Євромайдану та процес встановлення росією контролю над Кримом — акції відбувалися під російськими прапорами і з проросійськими гаслами, висували широкий спектр вимог — Учасники акцій виступали здебільшого за відокремлення півдня і сходу України та приєднання цих регіонів до Росії, проведення місцевих референдумів щодо федерального устрою України, надання російській мові статусу другої державної та проти нової української влади. [1]

Бойові дії війни на Донбасі почалися із захоплення 12 квітня 2014 року російськими загонами, керованими офіцерами спецслужб РФ, українських міст — Слов'янська, Краматорська і Дружківки, де захопленою у відділках МВС зброєю російські диверсанти озброїли місцевих колаборантів і прийняли до своїх лав. 13 квітня 2014 року, у відповідь на вторгнення диверсійних загонів, в.о. президента України Олександр Турчинов оголосив про початок Антитерористичної операції. [1]

Наратив про Майдан, як причину “громадянської війни” склав основу російської кампанії дезінформації. Росіяни не могли напасти просто так, тому

придумали собі такий привід. 9 лютого 2023 року путін заявив, що росія війну не починала. Війну розпочали націоналісти та ті, хто їх підтримав, у 2014 році, коли було здійснено державний переворот. З цього все почалося. Захоплення України росіяни мали сприймати не як агресію, а як вимушений крок допомоги та порятунку. Майдан путінська пропаганда зображує виключно як переворот. Показово, що ще у 2015 році у москві пройшов великий мітинг “антимайдану” до річниці Революції під гаслами “Не забудемо, не пробачимо”, що ще раз підкреслює - росія з самого початку була однією з основних сторін конфлікту. [4]

Революція Гідності стала трансформаційним, героїчним і драматичним феноменом для України. Україна зберегла свою незалежність від імперської Росії, позбувшись Віктора Януковича і його близького оточення, які перманентно здавали національні інтереси країни й готові були здати остаточно, та ствердила свій європейський вектор розвитку. Кремль не полишив намагань повернути Україну в лоно своєї імперії, захопивши невдовзі після подій на Майдані Крим і окупувавши частину території Донбасу. Утім на оборону цінностей, які відстоював Майдан, постали воїни, що тримають нині небо на Сході України. [3]

Висновки. Революція Гідності відкрила вікно можливостей для якнайважливіших змін в Україні – процесу декомунізації, розвитку громадянського суспільства, що потужно заявило про себе на Майдані у вигляді численних громадських ініціатив і волонтерського руху на розбудову війська і захист держави, подальших процесів трансформації посттоталітарного суспільства в демократичне.

Джерела та література:

1. Війна на сході України. URL: <http://surl.li/gvow>
2. Портников В. Війна і Майдан. URL: <http://surl.li/skwpd>
3. Революція Гідності. URL: <http://surl.li/bsuiq>
4. російська пропаганда проти Євромайдану. Як і чому кремль брехав про Революцію Гідності. URL: <http://surl.li/skwzl>

*Анжела ЄСЬКОВА,
викладач фінансово-економічних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії
ВСП «Константинівський індустріальний
фаховий коледж державного вищого навчального закладу
«Донецький національний технічний університет»*

ФЕНОМЕН «МАЙДАНУ» В КОНТЕКСТІ РОЗБУДОВИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Нині не викликає заперечень той факт, що Майдан як особливий український феномен набуває основних ознак своєрідного політичного інституту. Не ставлячи собі за мету розглянути всі протестні акції, які мали місце в Україні протягом періоду незалежності нашої держави, зосередимо увагу на одній з них, що набула перманентного характеру й дістала узагальнюючу назву «Майдан». Тобто йдеться про колективну публічну форму протесту, якій властиве цілодобове протікання з проживанням у місці протесту. Зазначимо, що Майдан – це не винахід сьогодення.

Перший український Майдан, відомий як «Революція на граніті», або голодування студентів, тривав 16 діб (2 – 17 жовтня 1990 р.) і завершився перемогою його ініціаторів. Адже більшість вимог було задоволено. Специфіка цього Майдану полягала, поперше, в інноваційності, незвичності таких акцій для радянського суспільства, а по-друге, невикористанні політичними лідерами репресивних заходів.

Важлива характеристика Майдану полягає в тому, що він стає формою об'єднання різних соціальних верств населення – робітників, найманих працівників, представників інтелігенції, власників малого бізнесу. Принагідно зазначимо, що до цього процесу поступово залучаються і власники великого бізнесу. Не викликає заперечень думка, що Майдан може виникати як спонтанне явище, але він однозначно потребує організації, захисту, забезпечення. Політичні

партії ніколи не виступали в ролі організаторів Майданів, хоча окремі лідери чи ланки могли вмонтовуватися в їх перебіг.

Другий український Майдан пов'язаний з президентськими виборами 2004 року. Він тривав 8 тижнів і набув назви «помаранчева революція». Розпочався цей Майдан 22 листопада 2004 р. як протест на фальсифікацію результатів президентських виборів. Майдан підтвердив, що «влада» не вміє комунікувати із суспільством. Одним з інструментів боротьби став юридичний, коли рішенням суду було заборонено офіційно друкувати результати виборів і запроваджено третій їх тур.

Третій, у політичному досвіді України, Майдан можна назвати податковим. Протести розпочали 16 листопада й набули масового характеру 22 листопада 2010 року. Закінчились організовані мітинги 2 грудня за рішенням більшості Національної координаційної ради підприємців Податкового майдану. Його учасники були готові йти в кабінети та обговорювати назрілі проблеми, входити у формат дискусії. Однак «влада» перекрила цей канал. Четвертий - Мовний майдан – відбувся 4 липня 2012 року. Мовна тема упродовж тривалого часу актуалізувалася у виборчих кампаніях. Питання про другу державну мову було своєрідним національним маркером, хоча і не стало критичним. Мовний майдан вирізнявся тим, що не порушував владних питань, акцентуючи увагу лише на одному – недопущення надання російській мові статусу другої державної.

П'ятий Майдан – Євромайдан і Революція Гідності. Євромайдан міг залишитись одним серед інших протестних виступів на площі. Він також не був масовим.

Відбулося те, що сьогодні відомо під назвою «Майдан», тоді як участь у ньому партій чи громадських організацій мало другорядне значення. Майдан виконував функцію ідеологічного маркера. З'являється спеціальний статус – «учасник майдану», так само, як «не учасник майдану». Підтвердження участі в Майдані набуває фіксації певного електорального рейтингу і певного ідеологічного сектору.

Важливим досягненням Майдану є започаткування формування певного духу, певного настрою. Українське суспільство згруповується перед загрозою. Проте правила, яких прагне здоровий глузд, не стають систематичною практикою. Громадяни, які виходять за периметр Майдану (і в територіальному, і в практичному розумінні), потрапляють в інше суспільно-політичне середовище, в якому діють «старі» методи, посилюючи цим самим систему, проти якої виступають. Наявний стан речей свідчить про «стільниковість» українського суспільства.

Феномен Майдану полягає і в тому, що певна категорія виявляє співчуття, але не реалізує це особисто, хоча й готова до підтримки.. Одна із причин появи Майдану, на мій погляд, полягає у відсутності в державно-політичного апарату якісних комунікативних каналів для взаємодії із суспільством.

За великим рахунком, критичний момент настає тоді, коли відбувається морально-етичне приниження, образа. Але політична система залишається хворою, тому можна очікувати на новий Майдан як протест проти недієвих реформ або способів їх упровадження, за неможливість участі тощо. Майдан не можна ідеалізувати в тому розумінні, що він здатний розв'язати соціальну чи політичну проблематику. Майдан є маркером критичності ситуації. Виникають символи як «ідеали Майдану», але їх інтерпретація стає різношерстною. Суспільство не бачить інших шляхів впливу на різні процеси, крім колективного бунту.

Ключовим залишається питання про те, що після Майдану немає виняткових умов для реалізації політичної участі, політичної відповідальності, політичної комунікації. Тому політична система потребує монтажу комунікативних мереж і відповідних інститутів для адекватного розуміння і реагування на потреби громадян.

Джерела та література:

1. Катеренчук М.Д. Адвокати помаранчевої революції / М. Д. Катеринчук. - К.: Юстиніан, 2006. - с.296.

2. Колодій А. Феномен Майдану в контексті пошуку моделі врядування в Україні / Антоніна Колодій // Агора: Революція відбулася: що далі? - К.: Стилос, 2014. - Вип. 13. - с. 22-36.

3. Політичні механізми формування громадянської ідентичності в сучасному українському суспільстві: [Кол. монографія]. – К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2014. - 296 с.

**Владислав ЖДАНЮК, студент I курсу, ТКЛ-4
ВСП «Житомирський торговельно-економічний фаховий коледж
Державного торговельно-економічного університету».**

**Науковий керівник: Вікторія ПАНЧЕНКО,
кандидат історичних наук, голова Центру науки,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист**

ВІЧЕ ЯК ОСОБЛИВА ФОРМА МАЙДАННОЇ ДЕМОКРАТІЇ СЕРЕДНЬОВІЧНОГО ПЕРІОДУ

Постановка проблеми. Український народ має давні традиції демократичного врядування від давнини до сучасності. До них відносимо племінні зібрання, віче Київської Русі, козацькі ради часів Гетьманщини, Всеукраїнські з'їзди періоду Української революції, майданні виступи часів революції на граніті, Помаранчевої революції, революції гідності. В умовах подальшого реформування суспільно-політичного життя сучасної України та децентралізації місцевого управління важливо пригадати досвід вітчизняного державотворення у формі вічевої демократії.

Мета розвідки – окреслити особливості та значення києворуського віча як особливої форми майданної демократії.

Виклад матеріалу. Верховним народним органом, який вирішував з давніх-давен долю народу і зберігся з часів родоплемінного ладу, було віче. У вічових зборах брали участь усі вільні жителі міста, які мали власне господарство (голови

родин), але вирішальна роль належала міській феодальній верхівці. А. Славко зазначає, що право участі імовірно належало всім рівним. Існувало лише дві умови: фізична можливість участі та правоздатність. До правоздатних не належали жінки і ті, хто перебував під батьківською опікою або в приватній залежності. Право участі у народному зібранні не означало обов'язку такої участі, принаймні літописи про неї не згадують. Вперше у літописі про віче в Києві згадується в 1068 р., а в останнє – в 1202 р. Існував особливий порядок організації вічевих зборів. За заведеним порядком той, хто скликав віче, оголошував предмет обговорення. Рішення виносились лише за умов одностайності, можливо, переважною більшістю [4].

Історик М. Костомаров писав, що віче встановлювало рішення по управлінню, договори з князями та іншими землями, оголошувало війни, укладало мир, закликало князів, вибирало владик, робило розпорядження про збір війська і про захист країни, віддавало на власність або в «кормління» землі, визначало торговельні права і якість монети, іноді ставило громадою церкви та монастирі, встановлювало правила й закони – було, отже, законодавчою владою, а разом з тим – судовою, особливо в справах, що стосувалися громадянських прав [3, с. 145].

Через віче народ реалізовував своє право на безпосередню участь в обговоренні і вирішенні важливих для держави питань. Віче скликалось під час облоги міста, перед початком воєнних походів, на знак протесту проти політики князя. Виконавчим органом була рада; оскільки віче збиралось рідко, то рада не лише представляла його, а й фактично замінювала; до неї входила лише міська знать [1]. Відомі такі скликання віче: древляни постановили вбити князя Ігоря за стягнення з них данини повторно; у 970 р. Новгородське віче запросило до Новгорода князя Володимира Великого; у 997 р. - віче у Белгороді (с. Білгородки Києво-Святошинського району Київської області) внаслідок оточення міста печенігами; у 1016 р. – у Новгороді, у 1068 р. Київське віче обрало великим князем Полоцького князя Всеслава, у 1113 р. Київське віче запросило на престол Мономаха та ін. У різних містах значення Віча відрізнялось – у Новгороді було

більш вагомим, ніж у Чернігові. Віче не набуло характеру державного інституту і не переросло в орган представництва різних станів (як у Західній Європі). З розвитком феодалізму, зміцненням влади князя і державного апарату діяльність віче відмирає, крім деяких міст (Новгорода, Пскова та ін.) [3]. Фактично віче обмежувало владу князя, розширюючи можливості самоврядування. Регулятором, за цих умов, виступала не лише воля і бажання учасників народного зібрання, а й чинні закони та правила, які діяли на той час.

Висновки. Таким чином, з утворенням Київської держави народні збори продовжували функціонувати не тільки як архаїчний інститут звичаєвого права, а й були використані власниками землі й поставлені на службу державі у формі своєрідної феодальної демократії. Із племінних сходів давніх слов'ян віче перетворилося на збори громадян, в яких брали участь вільні жителі міста – купці, ремісники та ін. Але вирішальна роль у них належала міській верхівці – боярам, представникам духовенства, купцям. В IX-X ст. віче скликалось, як правило, князем перед початком воєнних походів, під час облоги міста, з питань податкової політики, інколи — на знак протесту проти політики князя. Із розвитком сучасних цифрових технологій бачимо відродження вічових традицій у формі голосування українців у «Дії» чи формування електронних петицій до Президента України, тому проблематика безпосередньої демократії та досвіду її існування на українських землях є актуальною і потребує подальшого вивчення.

Джерела та література:

1. Єрмолаєв В. Віче в Київській Русі: питання компетенції (IX— середина XII ст.) *Вісник Академії правових наук України*. 2002. Вип. 4 (31). С. 45-55. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/4699/1/Ermolayev_45.pdf
2. Кормич Демократичні традиції українського державотворення. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/38bce059-bc8a-41f4-ba2b-ea0e9f309f1d/content>

3. Костомаров М.І. Історичні монографії. Дослідження. Т. VII, ч. II. Північноруські народоправства у часи удільно-вічового укладу (Історія Новгороду, Пскова, Вятки). К., 2001. 544 с. С. 145.

4. Славко А.С. Віче Київської Русі та референдум у сучасній Україні як форми безпосередньої демократії. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: погляд у майбутнє: збірник тез доповідей за матеріалами Десятої науково-практичної конференції студентів (26 квітня 2007 р.). Суми, 2007. С. 81-83. URL: <http://surl.li/siqec>

**Юлія ЗИМА, студентка II курсу, ТЛД
ВСП «Ужгородський торговельно-економічний фаховий коледж
Державного торговельно-економічного університету».**

**Науковий керівник: Сергій ВОЛОЩУК,
кандидат історичних наук, спеціаліст вищої категорії,
викладач-методист**

ЄВРОМАЙДАН У СПОГАДАХ УЧАСНИКІВ

Постановка проблеми. Революція Гідності підкреслює важливість розвитку громадянського суспільства. Вона об'єднала представників різних національностей та політичних переконань, навколо загальної мети - побудови справедливого, гідного та демократичного суспільства. Дослідження історії Майдану потребує детального вивчення та осмислення історій окремих людей.

Виклад матеріалу.

21 листопада уряд Миколи Азарова вирішив призупинити процес підготовки до підписання Угоди про асоціацію з ЄС. Це сталося в той момент, коли президент Віктор Янукович у Відні запевняв журналістів, що євроінтеграція України триває. Відмова від євроінтеграції обурила значну частину суспільства.

[2]

Так розпочалася боротьба українців за свою Гідність та Свободу. За можливість бути українцями у своїй українській Україні. Ця боротьба триватиме довгих три місяці і згодом отримає горду назву – Революція Гідності.

Тепер, коли після Революції пройшло вже 10 років, можна говорити про те, що саме ці події стали визначальними у формуванні політичної ідентичності українців і зіграла вирішальну роль у обранні проєвропейського вектора. Важливим фактором дослідження і розуміння події 2013-2014 рр. є спогади учасників тих буремних подій.

Співорганізатор Євромайдану в Ужгороді Володимир Феськов згадує, як відбувалися зібрання на площі Театральній. Перший мітинг, за словами Володимира, в обласному центрі провели 21 листопада 2013-го. "Першими сюди прийшли студенти, студентський актив, як тільки стало зрозуміло, що в Києві студенти виступають проти згорнення євроінтеграції". [3]

Після того, як вийшли студенти, за словами Володимира Феськова, створили об'єднання "Громадський конвент", яке й займалося організацією наступних мітингів за євроінтеграцію в Ужгороді. До 30 листопада. А далі був Марш мільйонів у Києві, на який поїхав Володимир. [3]

Томаш Лелекач, військовослужбовець батальйону «Карпатська Січ» «Легіону Свободи» згадуючи зміни, що сталися та війну, зазначив, що «Революція Гідності добилася, як мінімум, того, що провела чітке розмежування, зробивши патріотизм нормою поведінки і довівши, що будь-які антиукраїнські настрої в Україні неприпустимі. Певна частина суспільства зрозуміла, що справжнім носієм влади є народ, люди стали більш активні.» [1]

Юлія Дуб, волонтерка, громадська активістка, підприємця згадує про те, після відомостей з Києва на Театральній площі в Ужгороді розпочала організацію активна молодь.

«В Ужгороді революція пройшла без кривавих побиттів чи сутичок. Пам'ятаю, одного дня нам повідомили, що побили нашого друга Максима Кицюка, який очолював Євромайдан в Івано-Франківську. От тоді стало страшно, бо було незрозуміло, як таке могло статися у місті, яке ніби таке патріотичне і не

таке бурхливе, як Київ. У цей період хлопці постійно проводжали нас додому чи в гуртожитки. І тоді мені подарували газовий балончик.» [1]

Павло Гомонай, військовослужбовець ЗСУ, у своїх спогадах Майдан визначає як завершення революцій, що сколихнули Європу ще в 1989 р. «Ті зміни, які відбуваються зараз, я очікував тридцять з чимось років тому, коли у мене ще все життя було попереду. Але враховуючи складність задач одночасної деколонізації і демократизації, довелося чекати допомогу ще двох поколінь. Навіть Помаранчевої революції, аналога класичних оксамитових революцій виявилось недостатньо, щоби позбутись тоталітарного ярма назавжди. Але нічого, зате зараз трансформації будуть глибше.» [1]

Галина Ярцева, журналістка, волонтерка та засновниця «Руху підтримки закарпатських військових», пригадуючи ті зимові дні, відмітила, що в Київ, на Майдан, потрапила, щоб зрозуміти тоді цей феномен та переконатись, що ця боротьба торкнулась всіх українців.

Павло Худіш, кандидат історичних наук згадує, що початок Майдану застав його в Чехії, де він проходив стажування. На той час у багатьох було чимало питань і певного розчарування після минулої революції. Однак, події Євромайдану породили сподівання і надії в українському суспільстві. Як зазначив Павло, «Майдан однозначно переміг, найперше, в головах людей, адже наша кривава боротьба за свободу і власне бачення майбутнього триває.» [1]

Висновки. Революція Гідності, яка відбулася в Україні у 2013-2014 роках стала проявом глибокого незадоволення громадян політичною системою, корупцією та порушенням прав людини. Цей протест був виразом бажання змінити країну, побудувати демократичне та справедливе суспільство. Революція підкреслила важливість гідності кожної людини та протистояння авторитарним режимам. Вона виражала бажання наближення України до Європейського Союзу та підтримку європейських цінностей. Вона залишається важливим етапом в історії України та надиhaє для подальшого розвитку та змін.

Джерела та література:

1. Гідність або є, або її нема: Євромайдан у спогадах і відчуттях 10 років потому. URL: <http://surl.li/skx1q>
2. Євромайдан. Революція від початку і до кінця. URL: <http://surl.li/skx1c>
2. Попович З. "Ми говорили невідповідні речі, було багато емоцій", — Володимир Феськов про Майдан в Ужгороді. URL: <http://surl.li/skx1y>

Максим ПАВЛОВ, студент II курсу, Г 2022 1/9
Марганецький ВСП «Марганецький фаховий коледж
Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка».
Науковий керівник: Олена УЧАЄВА,
викладач-методист

ТРАНСФОРМАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: ВІД ТОТАЛІТАРИЗМУ ДО НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Життя України кардинально змінилося з приходом Горбачова до влади в Радянському Союзі. Проте також слід зазначити, що життя, а передусім світогляд українців, безперервно трансформувався протягом усього періоду комуністичного тоталітарного режиму. Адже такі ключові події, як "Революція на граніті" та проголошення незалежності України, були викликані не безпосередньо управлінням Горбачова, а довготривалим тиском тоталітарного режиму, який звичайні люди вже не могли терпіти. Так, після багатьох років життя під комуністичною владою, громадяни все ж таки почали вимагати справедливості від урядових верхівок.

Саме у 1990-ті роки громадяни відчули свої можливості та нарешті здобули свободу. Проте ейфорія від проголошення незалежності тривала недовго. У контексті раптової зміни економічної системи з державної на ринкову, а також через низку інших факторів, які спровокували величезну інфляцію та кризові умови в країні, населення впало у глибоку депресію. Для Росії це стало ідеальною

можливістю для відновлення свого впливу над "слабкою" Україною. Таким чином, навіть після розпаду СРСР, сучасна країна-агресор продовжила тиснути на нашу державу та її владу.

З 1991 року відбулася велика кількість подій, що посилили складне становище українців. Однак я зосереджу увагу на 2004 році, коли мали відбутися нові президентські вибори. І, на диво, російська влада знову спробувала втрутитися в політику України, намагаючись змінити політичний ландшафт за допомогою проросійського В. Януковича, популярного на Сході та Півдні України. З іншого боку, В. Ющенко, підтримуваний Заходом та Центром, виступав проти російського впливу на вибори та взагалі на ситуацію в державі.

Вибори проходили у два тури, і 21 листопада, після оголошення результатів, громадяни були шоковані. Причиною обурення стала фальсифікація кількості голосів на користь В. Януковича. Перевірка виявила, що в Донецькій області, рідному регіоні Януковича, за нього проголосувало більше ніж 100% населення, яке мало право голосу. Цей факт так обурих людей, що вже наступного дня на майдані в Києві вони зібралися тисячами, одягнувши помаранчеві речі та тримаючи прапори відповідного кольору, символізуючи підтримку В. Ющенка. Революція тривала 12 днів, під час яких мільйони незадоволених громадян з усіх куточків країни виступили проти результатів виборів. Цей всеукраїнський протест отримав назву "Помаранчева революція", насамперед через колір, який символізував підтримку Ющенка.

Як підсумок цих подій, помаранчева революція стала однією з найважливіших подій з моменту проголошення незалежності України. Вперше в історії незалежної України сотні тисяч громадян стали проти несправедливості, що вкоренилася ще з часів Радянського Союзу. Українці продемонстрували росіянам та всьому світові своє право на власну думку та готовність відстоювати її до кінця. Це подія об'єднала націю та кардинально змінила світогляд громадян щодо власних можливостей, відчуття свободи, демонструючи непохитність духу та силу народу перед владою.

Ці події радикально змінили хід історії України, вплинувши на подальший розвиток країни. Незважаючи на майбутнє невдоволення політикою влади і перемогу В. Януковича на наступних виборах, що в 2013 році спровокувало "Революцію Гідності", "Помаранчева революція" принесла ряд позитивних змін, які значно вплинули на розвиток сучасної України, зміцнили українську націю та сприяли єдності громадян.

У цій роботі я провів аналіз ключових подій в історії незалежної України, починаючи з перебудови Горбачова і закінчуючи Помаранчевою революцією, висвітлюючи їхній вплив на суспільні, політичні та економічні аспекти життя українського народу. Я дослідив, як зміна політичного ландшафту в СРСР та подальші демократичні перетворення вплинули на формування громадянського суспільства, економічну незалежність та національну ідентичність України.

Помаранчева революція, як виявило наше дослідження, стала не лише символом боротьби за демократію та прозорість виборчого процесу, але й критичним моментом у формуванні політичної свідомості українців, сприяла розширенню громадянських прав і свобод. Ця подія відіграла ключову роль у розбудові незалежної української держави, зміцнивши її демократичні інституції та заклавши фундамент для подальшого розвитку громадянського суспільства.

На основі проведеного аналізу можна зробити висновок, що історія України в кінці ХХ - на початку ХХІ століття є прикладом складного, але рішучого шляху до власної ідентичності, демократії та суверенітету. Важливо зазначити, що кожен етап цього шляху, від перебудови до Помаранчевої революції, відіграв істотну роль у формуванні сучасної України, її політичної культури та суспільних цінностей.

Таким чином, досвід України свідчить про значення народного волевиявлення, активної громадської позиції та боротьби за права і свободи в процесі демократичних перетворень та національного відродження. Цей період історії слугує нагадуванням про важливість збереження та захисту демократичних здобутків, а також про необхідність неперервної боротьби за справедливість та гідність на шляху до розбудови вільного та процвітаючого суспільства.

Джерела та література:

1. 25 років незалежності: нариси історії творення нації та держави / Відп. ред. В. Смолій. НАН України. Інститут історії України. К.: Ніка-Центр, 2016. 796 с.
2. Кульчицький С.В. Помаранчева революція 2004 // Енциклопедія історії України: Т. 8. Па - Прик / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАНУ, Інститут історії України. – К.: Наукова думка, 2011. – С. 412–415.
3. Солодько П. Як влада впливала на вибори у 2004 році? Спогади активістів // Історична правда. – 22.11.2011.

***Крістіна МИСІВ, студентка I курсу, ФБС-А
ВСП «Ужгородський торговельно-економічний фаховий коледж
Державного торговельно-економічного університету».***

***Науковий керівник: Оксана ФРЕЧКА,
спеціаліст вищої категорії,
голова циклової комісії суспільних дисциплін***

«ПОМАРАНЧЕВА РЕВОЛЮЦІЯ»: КРОК ДО ДЕМОКРАТІЇ ТА УТВЕРДЖЕННЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО КУРСУ

Постановка проблеми. Помаранчева революція — вияв масової громадянської непокори, що продемонстрував силу українського громадянського суспільства, його здатність захистити національні інтереси та загальнолюдські цінності, а також визначала євроінтеграційний курс України.

Виклад матеріалу. Помаранчева революція 2004 р. – словосполучення, яким означають масовий рух громадської непокори, організований прихильниками проєвропейськи налаштованого кандидата від опозиції після 2го туру президентських виборів 2004 р. в Україні. Таке визначення з'явилося, як відомо, через те, що прихильники кандидата в президенти В. Ющенка використовували помаранчевий колір для позначення своєї участі в русі. [1]

2004 року Україна готувалася до чергових президентських виборів, що стали переломним моментом в історії. За результатами першого туру 31 жовтня 2004 В.Ющенко отримав 39,26 %, а В.Янукович - 39,11 % голосів. На 21 листопада 2004 р. було призначено другий тур голосування. Всупереч всім попереднім опитуванням, ЦВК оголосила переможцем у другому турі В. Януковича.

Коаліція опозиційних сил звинуватила представника від влади у масштабній фальсифікації, що і дало поштов подіям, що ввійдуть в історію як «Помаранчева революція». Протестний рух тривав місяць і охопив найбільші міста України, а центром став Майдан Незалежності у Києві. За результатами переголосування Президентом України став Віктор Ющенко. За своєю суттю Помаранчева революція була революцією духу, кампанією загальнонаціональних акцій проти антидемократичного режиму.

Події «Помаранчевої революції» по різному оцінювали як в Україні, так і за кордоном, проте, більшість аналітиків відзначали важливі зміни, крок до яких було зроблено в 2004 р.

На думку британських політологів Тимоті Еша і Тимоті Снайдера, ті події означали великий крок України в бік демократії і ринкової економіки³⁹. В такому ж ключі написали про «помаранчевий» рух автори одної політологічної статті, яка з'явилася в американській газеті «Чикаго Трибьун» 7 квітня 2005 року. Як її дуже важливий результат в статті подається факт обрання справді народного і національно-свідомого президента. [2]

Помаранчева революція в Україні 2004 р., коли український народ відкоригував пріоритети держави на міжнародній арені, дещо сплутала геополітичні плани Європейського Союзу. У Заяві ЄС від 18 грудня 2004 р. наголошувалось на підтримці демократії та реформ в Україні. Водночас все більше європейських політиків почали схилятися до думки, що вічно тримати у «передпокої» ЄС таку велику європейську країну, як Україна, недоцільно, тим більше, що нова українська влада почала втілювати у повсякденну дипломатичну практику фактичну відмову від багатовекторного зовнішньополітичного курсу і вперше з часу проголошення незалежності Україна спробувала грати роль

альтернативного щодо Росії регіонального лідера, що, зрозуміло, вкрай загостило українсько-російські відносини. [1]

Після президентських виборів і перемоги представника опозиційних сил В. Ющенка, яку вітали європейські лідери, з'явилися надії на покращення відносин України з Євросоюзом. У своєму Зверненні до Верховної Ради України новообраний Президент визначив приєднання до ЄС головним стратегічним завданням України.

У резолюції Європейського Парламенту, ухваленій 13 січня 2005 р. з приводу результатів українських виборів, євродепутати, беручи до уваги європейські прагнення українського народу та посиляючись на статтю 49 Договору про Європейський Союз, наголосили, що членство в об'єднанні є відкрите для всіх європейських країн, які відповідають необхідним умовам та зобов'язанням. У документі також зазначалося, що Європарламент «... очікує на стійкий трансформаційний процес в Україні, який би привів країну до цієї мети і зобов'язується допомагати та підтримувати Україну в цьому процесі». [3, С. 284-285]

21 лютого 2005 р. Президент України В. Ющенко підписав у Брюсселі “План дій Україна – Європейський Союз”, розрахований на 2005-2008 рр., а 25 лютого ЄС затвердив для України статус “Спеціального сусідства”. [1]

Серед перших вагомих досягнень варто відзначити згадуване вище надання Євросоюзом Україні статусу держави з ринковою економікою. Відповідне рішення було оголошено 1 грудня 2005 р. 30 грудня того ж року воно набуло чинності. [3, С. 292]

На початку березня 2007 р. розпочалися переговори щодо укладення нової посиленої угоди про політичну асоціацію та економічну інтеграцію між Україною та Євросоюзом. За підтримки ЄС у травні 2008 р. Україна стала нарешті членом Світової організації торгівлі.

Важливим кроком назустріч прагненням офіційного Києва з боку ЄС можна вважати запровадження з 2009 р. «Східного партнерства», яке надавало нові механізми для поглиблення співпраці на вісі Київ – Брюссель. [3, С. 293]

Незважаючи на євроінтеграційну ейфорію в Україні, зростання проукраїнських настроїв у європейських країнах, на завершальному етапі президентської каденції Віктора Ющенка питання щодо євроінтеграційних перспектив нашої держави залишалося відкритим. Така ситуація була підставою для тверджень, що впродовж «помаранчевого» періоду історії Україна не скористалася вікном можливостей для прискореної євро інтеграції, яке було відкрито для нашої держави. [3, С.285]

Характеризуючи події листопада – грудня 2004 року, можна сказати, що «феномен Майдану» з'явився через недовіру українського народу до суспільних і політичних інститутів, які призначені захищати права громадян, проте не робили цього. У ході всенародних виступів чи не вперше в історії незалежної України як першочергові лунали політичні вимоги.

На перший погляд, мирні протести взимку 2004 року були позбавлені геополітичних наслідків, і хоч перша революція незалежної України не призвела до прямої військової агресії Росії, вона все одно була переломним моментом.

Реакція Кремля на події в Києві були спочатку сумішшю обурення й небажання вірити. Коли масштаби катастрофи стали очевидними, настрої змінилися на гірке відчуття "української зради". Крім того, в Москві вважали, що українська революція - це смертельна зрада з боку частини партнерів Росії в Європі й Північній Америці. Помаранчева революція покінчила з цією ерою часом дивної співпраці. Після української революції Росія стала на націоналістичний курс у внутрішній політиці й ставала все більш конфліктною на глобальній арені. [4]

В Москві події Помаранчевої революції сприйняли як загрозу, там хотіли подбати, щоб раптовий спалах демократії в Україні не виявився "заразним". Влітку 2008 року російські танки перетнули кордон Грузії. Через шість років після того новою жертвою стала Україна. Останні 20 років росія робила все, щоб загальнонаціональні рухи не набрали сили у всьому регіоні. Це був ключовий фактор, який стоїть за російським рішенням атакувати Україну після Євромайдану в 2014-му.

Висновки. Помаранчева революція сприяла становленню елементів громадянського суспільства, пробудженню патріотизму, закріпила демократичну природу України й скерувала на шлях, який сильно відрізнявся від авторитаризму росії. Успіх революції допоміг закріпити євроінтеграційний курс в Україні. Без Помаранчевої революції, цілком можливо, історія Східної Європи розвивалася б за іншою траєкторією, Україна - лишилася б частиною сфери впливу росії.

Джерела та література:

1. Віднянський С. Взаємовідносини України і Європейського Союзу після помаранчевої революції: потенціал і нереалізовані можливості. URL: <http://surl.li/ogcxhc>
2. Горак В. «Помаранчева революція» в Україні: концепції, інтерпретації, оцінки. URL: <http://surl.li/fqvhhv>
3. Гурак І. Україна на шляху до ЄС в часи президенства Віктора Ющенка: період «втрачених можливостей» чи поміркований поступ у складних геополітичних обставинах? *ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України. Наукові записки*. Випуск 2. С. 281 – 298.
4. Димань Л. Atlantic Council: Революція в Україні сформувала всю геополітику 21-го століття. URL: <http://surl.li/ogcxhc>
5. Помаранчева революція: уроки та історичне значення. Збірник матеріалів науково-практичної конференції. Кам'янець-Подільський: К-ПНУ імені Івана Огієнка, 2009. 40 с.

Софія КЕЛЕБЕРДЕНКО, студентка II курсу, ТТ 2022 1/9

Марганецький ВСП «Марганецький фаховий коледж

Національного технічного університету

«Дніпровська політехніка».

Науковий керівник: Олена УЧАЄВА,

викладач-методист

ШЛЯХ ДО НЕЗАЛЕЖНОСТІ: РЕВОЛЮЦІЇ, ЩО ВИЗНАЧИЛИ СУЧАСНУ УКРАЇНУ

Україна завжди прагнула стати незалежною державою не лише в очах західних країн, але й в очах власного народу. Попри значний вплив Росії на історію України, спотворення фактів, докази злочинів, народ не хотів для себе та своєї країни такої долі і продовжував боротьбу. Революція на граніті, Помаранчева революція та всім відома Революція Гідності стали прямим доказом впевненого спротиву людей, які всіма силами та власним життям прагнули до незалежності. Українці продовжують боротьбу за власну свободу та гідність, попри перешкоди, які весь цей час стоять перед ними.

Але чи не виникало у вас питання, що відчували ті люди в 1990 році? А в 2004? Можливо, в 2014? Що відчують люди зараз, тримаючи холодну зброю в руках та обороняючи наші кордони, які завжди інші намагалися змінити та перетворити їх на суцільний жарт? Народ прагне змін, прагне кращого, прагне незалежності. Ворог, почавши криваву війну на сторінках історії України, каже: "України не існує", на що українці відповідали, відповідають і будуть відповідати: "Слава Україні! Героям слава!"

Усі три революції, що відбулися на українській землі, є визначними датами, які має запам'ятати кожен. Все почалося з 1990 року і продовжується по цей день. Що об'єднує ці три дати? Звичайно, прагнення до незалежності. Як у 1990, так і в 2004, 2014 роках українці вірили в незалежне майбутнє, яке буде на всій території країни, з кордонами саме 1991 року.

З 2 по 17 жовтня 1990 року студенти, які мали власні вимоги, вийшли на протест, що включав голодування. Протягом усіх 16 днів українська молодь, прагнучи досягти власної мети будь-якою ціною, чинила непокору відносно влади УРСР. Усі п'ять вимог студентів, а саме: недопущення підписання нового союзного договору, повернення на територію УРСР українських солдатів, а також забезпечення проходження військової служби юнаками-українцями виключно на території республіки, націоналізація майна Компартії України та ЛКСМУ,

відставка голови Ради Міністрів УРСР В. Масола, а головна з них - перевибори Верховної Ради УРСР не пізніше весни 1991 року, були виконані.

Друга дата, що залишилася в пам'яті українців, - 22 листопада 2004 року. У той день почалася акція, яка показувала недовіру українців до результатів голосування за президента України, коли переміг Віктор Янукович. Уся картина демонструє нам, що в країні є дійсно різні люди, різні погляди на владу, різні прихильники різних режимів. Попри те, що погляди дуже сильно різнилися в народі, їх об'єднувала одна мета - прагнення до кращого життя саме в Україні, саме з президентом, якого вони хочуть бачити у кріслі, звідки видніється вся країна.

І найвідоміша дата не лише для України, але й для всього світу - 21 листопада 2013 року, а саме Революція Гідності, або Євромайдан. Дата, що тоді перевернула всю Україну, дата, що стала символом прагнення до свободи та демократії, до незалежності, до Європи. Ця, доволі кривава подія, що відбулася на головній площі Києва, почалася з простих акцій протесту за певними вимогами, а закінчилася силовими розгонами громадян, втручанням (на той час актуального) спецпідрозділу "Беркут", що не мав жодних рамок та не припиняв вбивати, бити, застосовуючи зброю, гранати та газ. На жаль, під кінець подій українців чекала звістка про те, що президент України вже перебуває на території Росії та зробив заяву про те, що рішення Верховної Ради України - незаконне.

Однозначно, ці події мали дуже вагомий вплив на історію України, на народ та відношення до багатьох речей. Прагнення відновити кордони 1991 року з дня початку незалежності України є головною метою на даний час. Результати трьох революцій в Україні мають прямий доказ того, що вплив відбувся: на владу, на економіку, на громадян, на соціокультурну сферу, на Європу в особливості. Економічна ситуація в Україні зазнала значних змін протягом усіх трьох революцій. Країна потребувала швидкого виходу з кризової ситуації, маючи слабе економічне підґрунтя, особливо після анексії Кримського півострова та окупації Донецької і Луганської областей, тому було прийнято рішення зосередитися на розвитку бізнес-ідей, створенні бази для майбутніх проектів та

інвестицій з інших країн. Почала з'являтися велика кількість головних партнерів, допомога ЄС та співпраця з іншими державами. Наразі Україна виконує важливі економічні реформи, щоб повністю позбутися корупції.

Великий вплив отримала влада України. Після В. Януковича виконувачем обов'язків став Олександр Турчинов, а вже після нього - Петро Порошенко, за ним - нині Володимир Зеленський. За час революцій влада в Україні змінилася тричі. Після приходу до влади В. Зеленський розпустив Верховну Раду України.

Події трьох революцій: Революції на граніті, Помаранчевої революції, Революції Гідності, а також історична спадщина заклали підґрунтя для сьогоденного протистояння українців вторгненню російського агресора на територію держави, відновлення державних кордонів, боротьби за право існування незалежної країни, існування українського народу, української мови, українських традицій, свободи об'єднання європейських держав, шлях України до Євросоюзу та НАТО.

Джерела та література:

1. Євромайдан / Революція Гідності: причини, характер, основні етапи / А. М. Киридон // Історична пам'ять. - 2015. - Вип. 33. - С. 17-32. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ip_2015_33_4.

2. Революція Гідності: на шляху до історії. Збірник наукових праць. Опубліковано у часописі «Критика», №7–8, 2021

3. Слабошпицький М. Революція Гідності. Сторінки майбутньої книги / Михайло Слабошпицький // Березіль. – 2014. – № 3 – 4. – С.121–154. 518.

4. Соловей О. Ранок наступного дня / О. Соловей // Українська літературна газета. – 2015. – 3 лип.(№ 13). – С. 18–19. – Рец. на кн.: Процюк Степан. Під крилами великої Матері. Ментальний Майдан / Степан Процюк. – Брустурів: Дискурс, 2015. – 240 с.

5. Терейковська С. Із циклу "Розстріляна гідність" : публіцистика : нариси про Героїв Небесної Сотні / С. Терейковська // Київ. – 2016. – № 1–2. – С. 38–62.

*Віра ГРИБИК, студентка II курсу
ВСП «Івано-Франківський фаховий коледж
Львівського національного університету природокористування».*

*Науковий керівник: Орися ГУРИК,
викладач історії,
спеціаліст вищої категорії*

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКИХ МАЙДАНІВ – ВІД ПРОТЕСТІВ НА ГРАНІТІ ДО РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ: ЇХ АНАЛІЗ ТА ПОРІВНЯННЯ

Беззаперечним є той факт, що Майдан, як специфічний український феномен, набув ключових ознак своєрідної політичної системи. Не розглядаючи всі протести, які відбувалися в Україні з часів незалежності, можна зазначити, що Майдан не є винаходом сьогодення. Про буремні події початку ХХ століття поет П. Тичина написав такі слова: «На майдані, біля церкви, йде революція».

Ця тема частково порушувалася в працях А. Мухарського, В. Наріжної та Д. Шевчука, але комплексного аналізу досі не має. [1, с. 113]

Перший український Майдан, відомий як «Революція на граніті» або студентське голодування, тривав 16 днів (2–17 жовтня 1990 року) і завершився перемогою його ініціаторів. Зрештою, більшість вимог було виконано. Особливістю цього Майдану було, по-перше, його новаторський характер, що робило подібні акції незвичними для радянського суспільства, а по-друге, те, що політичне керівництво не застосовувало репресивних заходів. [2, с.22] Майдан не був масовим, оскільки в голодуванні брали участь лише 100 студентів. Однак однією з вимог, висунутих голодуючими, була відмова від підписання нового союзного договору, тобто вихід із Радянського Союзу, що тісно перегукується із Майданом 2013-2014 років. Цей Майдан починався як Євромайдан, або Майдан за з'єднання з Європою.

Другий український Майдан був пов'язаний із президентськими виборами 2004 року. 21 листопада 2004 року Центральна виборча комісія оголосила попередні результати другого туру президентських виборів. Згідно з результатами, Віктор Янукович переміг свого опонента на президентських виборах Віктора Ющенка і став президентом. [3] Однак міжнародні спостерігачі заявили, що підрахунок голосів був неправильним.

Наступного дня, 22 листопада 2004 року, розпочалася Помаранчева революція. Прихильники Віктора Ющенка, заявляючи про масові фальсифікації, вийшли на вулиці українських міст із помаранчевими прапорами. Головним результатом революції стало призначення Верховним Судом повторного другого туру президентських виборів 26 грудня 2004 року. У результаті Віктор Ющенко був обраний із перевагою у 8 % голосів над своїм опонентом.

Через кілька років в Україні спалахнув новий Майдан. Це була Революція Гідності, визначальна подія в новітній історії України. Ввечері 21 листопада 2013 року сотні людей зібралися на столичному Майдані Незалежності, щоб висловити протест проти рішення уряду про призупинення підготовки до підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Це стало початком Євромайдану, який через дії влади переріс у Революцію Гідності, що призвела до втечі Віктора Януковича. У відповідь росія розпочала агресію проти України, окупувавши та анексувавши Крим і розпочавши збройний конфлікт на Донбасі.... І зараз Україна продовжує платити дуже високу ціну за те, щоб бути частиною Європи.

На перший погляд, два Майдани мають багато спільного. Обидва відбулися в одному місці, обидва почалися одночасно, обидва виступали проти Януковича, й обидва очолювали майже ідентичні лідери. Опір вільних людей, коли в них відбирають демократію, - це, мабуть, найбільша схожість між Майданом 2004 року й Майданом 2013–2014 років.

Однак між ними є і великі фундаментальні відмінності. Відмінність Євромайдану від Майдану 2004 року полягає, головне, у його лідерстві. Очевидними лідерами Помаранчевого Майдану були Юлія Тимошенко та Віктор Ющенко. Юлія Тимошенко поклала свій політичний авторитет на вівтар перемоги

Віктора Ющенка. Сьогодні не можна сказати, що був політичний лідер на Євромайдані. За оцінками експертів, на Майдані зібралися представники різних політичних партій та громадських організацій. Були представлені такі партії: Батьківщина, УДАР, Свобода, Громадянська позиція, Демократичний союз, КУН, УРП, Європейська партія, Рухівці та інші. Серед громадських організацій слід згадати «Правий сектор», «Громадський сектор Майдану», «Спільна справа», «Сила народу», Студентську координаційну раду (СКР) та інші. [4]

У 2004 році українці захищали внутрішньополітичний вибір, а у 2013–2014 роках - зовнішньополітичний та європейський. Водночас, колишній міністр закордонних справ Борис Тарашук зазначив, що протести не були б такими масовими, якби влада не робила стільки «помилочок і цинічних заяв» щодо підписання Угоди про євроінтеграцію.

А зараз українські військові захищають найкращі цінності, відстоювані на Майдані, і ризик втратити ці цінності є особливо серйозним. Ми віримо, що дух перемоги - дух свободи, чесноти й цінності, викувані на Майдані, - приведе Україну до перемоги.

Джерела та література:

1. Балабан Р. Майдан як політичний інститут. ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України,. Т. 76, № 2. С. 113. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/balaban_maidan.pdf
2. Колодій А. Феномен Майдану в контексті пошуку моделі врядування в Україні/Антоніна Колодій // Агора: Революція відбулася: що далі? - К.: Стилос, 2014- Вип. 13. - С. 22.
3. Помаранчева революція: «Разом нас багато» Український інтерес. Український інтерес. URL: <https://uain.press/photos/594531–594531>

***Надєжда ЯРОШЕВА, студентка II курсу, ХТ-Б
ВСП «Ужгородський торговельно-економічний фаховий коледж
Державного торговельно-економічного університету».***

Науковий керівник: Оксана ФРЕЧКА,
спеціаліст вищої категорії,
голова циклової комісії суспільних дисциплін

МИСТЕЦТВО МАЙДАНУ ЯК ВИЯВ ДУХУ ТА СВОБОДИ

Постановка проблеми. Події Революції Гідності стали потужним поштовхом для мистецької активності у різноманітних проявах. Творчість представників мистецького Майдану покликана передати усе розмаїття емоцій, переживань і вражень, які вирували в революційному Києві. Мистецтво Майдану стало невід’ємною частиною протесту і боротьби за свободу.

Виклад матеріалу.

Культурний форпост Революції Гідності, де було показано твори Івана Семесюка, Олекси Манна, Андрія Єрмоленко, Віталія Кравця, Олени Дубової. Згодом тут почали проводити і літературні читання, участь у яких брали Юрій Андрухович, Саїд Ізмайлов та Езра Книжник. [2]

Мистецький барбакан облаштували посеред Хрещатика члени Союзу вільних художників. Він був побудований на швидкоруч з промислових піддонів та листів фанери архітекторами і дизайнерами Дмитром Жилою, Андрієм Гончаруком, Миколою Ковтуном та Богданом Мельником.

«Як і мої друзі, я туди ходив як на роботу. Хоча чому „як“? Це й була робота — знайомити з українським сучасним мистецтвом майданівців, усіх, хто проходив повз, хто пробігав поруч із нашою „мистецькою фортецею“..... Для мене, для інших митців Барбакан був місцем збору й дислокації творчого осередку Революції гідності, ми там збирались, обмінювались інформацією й готувалися до ймовірних нічних атак і штурмів», згадував художник Андрій Єрмоленко. [2]

Культурні події відбувалися у Барбакані увесь час затишшя, доки 16 січня не були ухвалені диктаторські закони Януковича. Учасники революції

мобілізувалися і Барбаканперетворився на своєрідний «коктейльний бар», де експериментували з запалювальними сумішами.

Акція «Щитопис» відбулася 10 лютого в Українському домі, котрий став найбільшим осередком мистецького життя на Майдані. В ініціативі взяло участь 23 художники. Ідея була такою: кожен митець малює щит для учасника кожної з 23-х сотень самооборони Майдану. Одним із перших роботу почав художник Лев Скоп, він створив малюнок для бійця 32-ї Гуцульської сотні — зобразивши на дерев'яному щиті Архистратига Михаїла. Більшість щитів було знищено під час штурму Майдану. [4]

Авторкою одного з уцілілих розписів є художниця Катерина Ткаченко, свою роботу для бійця 26-ї сотні вона назвала «Розквітле серце». «Що таке «Розквітле серце»? Це коли ти живеш, і от щось відбувається. Проростає, як зернятко в землі. Воно росте, і потім приходить момент розквітнути... І от Майдан був для мене таким розквітлим серцем України. Щось відбулося в серцях українців. Щось розквітло в серцях людей, які йшли сотнями тисяч на Майдан підтримувати Україну», - розповідала мисткиня. [3]

Мальовані каски й шоломи стали візуальним символом Революції Гідності. Шоломи почали декорувати спочатку стихійно задля певних потреб, приміром, ідентифікації сотень Майдану або медиків-волонтерів, а згодом — організовано.

Різні зображення від написів до складних малюнків виконували за допомогою тієї чи іншої художньої техніки на будівельних та армійських касках спершу маркерами, а потім уже акриловими фарбами. У грудні 2013 року в приміщенні київської мерії було зініційовано мистецький проєкт "Розмалюй шолом захисникові Майдану". [3]

Символом Євромайдану стала картина Олександра Мельника "Бачу справи, твої Людино!", створена ще 2001 року, а у 2013 році він вийшов із нею на Майдан Незалежності.

На полотні зображені очі Господні, а з іншого боку картини, на підтримку протестувальників, з'явився надпис "Ви прекрасні! Я вас люблю!". [6]

“Ця картина була посилом для обох сторін – протестувальникам я признався в любові, а очі було звернено до силовиків як заклик до їхнього сумління...” — казав автор картини. 18 лютого, в день «мирної ходи», пана Олександра поранили. В картину влучили три гумові кулі.

Під час трагічних подій 2014 року – розстрілу Небесної сотні, вторгнення росіян у Крим і початку війни – зміст робіт українських вуличних художників набув неймовірно потужних патріотичних настроїв, а деякі роботи стали символами протистояння. Зокрема, графіті "Ікони Революції" стало найвідомішим стріт-артом тих часів. [1]

Графіті з'явилося під час Революції Гідності, у ніч на 10 лютого. Його намалювали на фасаді будинку на вулиці Грушевського, 4, неподалік Європейської площі, де відбувалися події Революції. Автором славнозвісного графіті став #Sociopath. [1]

Робота автора стала одним із символів Революції Гідності та героїзму борців за права народу, що перебували на Майдані. Будівля, на якій розміщене графіті, була визнана пам'яткою місцевого значення як місце протестів і загибелі учасників Революції Гідності. У 2017 році графіті було знищене, представники громадської організації "Новий вогонь" відновили графіті, проте зробили це без автора графіті.

Роботи карикатуриста Юрія Журавля стали також символами Майдану та невід'ємною частиною спротиву громадян. Серед його добірки є не тільки позитивні герої майдану, а і карикатури на опозиціонерів. «Чесно кажучи, не маюю щоб залишилось в історії. Я просто відтворюю свої думки. Я намагаюсь зосередити увагу людей на тому що мене хвилює. А хвилює наша боротьба за правду... Хочу, щоб ми перемогли», – каже він. [5]

Висновки. Всі ці роботи мали велике значення, оскільки підняли моральний дух, дали голос протестному руху, зміцнили солідарність, документували історію та закликали до соціальних змін. Мистецтво Революції Гідності стало потужним візуальним представленням боротьби народу за справедливість та свободу. Завдяки зображенню ключових подій і заклику до єдності та протесту, ці витвори

мистецтва не лише надихали та піднімали моральний дух, а й служили вічним свідченням боротьби за краще майбутнє.

Джерела та література:

1. Білошенко Б. Ікони Революції: графіті, що стало пам'яткою історії. URL: <http://surl.li/slyfd>
2. Культурний форпост Майдану. Як утворився й жив Мистецький Барбакан під час Революції Гідності. URL: <http://surl.li/slyew>
3. Семків В. Сім шедеврів Майдану. URL: <https://zbruc.eu/node/103386>
4. Творчість Майдану. URL: <http://surl.li/slyeh>
5. Художники, які малюють Майдан. URL: <http://surl.li/slyfl>
6. Чорна С. Бачу справи твої, Людино! URL: <http://surl.li/slyfi>

*Поліна ФРАНЦЕВА, студентка II курсу
Дніпрорудненського індустріального фахового коледжу
Запорізької обласної ради.
Науковий керівник: Ольга КУРЛЯНЧИК,
викладач суспільних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії*

МАЙДАН ЯК СУЧАСНИЙ МАРКЕР ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ (ВІД «РЕВОЛЮЦІЇ НА ГРАНІТІ» ДО РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ)

Україна протягом своєї історії пережила багато змін і потрясінь. Її прагнення до самостійності та демократії постійно стикалося з зовнішніми та внутрішніми викликами. На початку XXI століття Україна стикнулася з черговим викликом – авторитарним режимом, який прагнув обмежити демократію та свободи. Це призвело до масових протестів, які отримали назву "Майдан".

Згідно з тлумачним словником «майдан» - це велике незабудоване місце в селі або місті; площа[5]. Проте у сучасному світі для кожного свідомого українця це слово яке символізує свободу, слово яке перетворює народ на націю, слово яке відчувається як запах диму від згорілих шин. Майдан став невід'ємною частиною української політичної культури, символізуючи прагнення до демократії, свободи та європейської інтеграції. Його вплив на формування політичної ідентичності українців складно переоцінити.

Ще за часів козацтва посередині фортеці був майдан, що відігравав важливу роль у житті Січі. На ньому відбувалися козацькі ради, де вирішувались військові справи, обирали старшину, проводили суд, висловлювали свою думку[1, с.179]. Відомий письменник Андрій Курков вважає що Майдан — це форма ладу, генетично чи підсвідомо закладена в українцях: «Коли ми чимось не задоволені, ми відбудовуємо цю Січ, ми захищаємо власну гідність і власні інтереси». Саме з проголошенням незалежності України у підсвідомості народу прокинулось прагнення до свободи та демократії, яке було приспане репресіями, війнами та тоталітарним режимом протягом століть.

Протестні рухи новітньої доби в Україні стали рушійною силою демократичних змін, європейської інтеграції та формування української політичної ідентичності. Їх дослідження дає цінний матеріал для розуміння сучасних політичних процесів, викликів та перспектив розвитку України. Перша українська революція новітнього часу розпочалася 2 жовтня 1990 року, тривала 16 днів, відбувалась на Майдані Незалежності(на т.ч. Площі Жовтневої революції) і отримала назву «Революція на граніті». Основоположниками акції протесту були студенти Української студентської спілки (голова київської УСС – Олесь Доній) та Студентське братство Львова (голова – Маркіян Іващишин). Третім співголовою акції від студентства сходу України був Олег Барков (керівник УСС Дніпродзержинська). Комендантом наметового містечка обрали студента Київського державного університету Тараса Корпала. А серед відомих тепер осіб на граніті були тоді ще прості студенти: Оксана Забужко, Олександр Ірванець, Соломія Павличко, Тарас Прохасько, Вахтанг Кіпіані, Анжеліка Рудницька.

Головними вимогами протестувальників були: відмова від підписання союзного договору; проведення позачергових виборів парламенту на багатопартійній основі не пізніше від весни 1991 року; відставка голови уряду Віталія Масола; ніякої участі українських строковиків у війнах союзу; проведення націоналізації майна КПУ та ЛКСМУ. Після численних дискусій 17 жовтня Верховна Рада 314 голосами «за» (лише 38 були «проти») прийняла рішення частково задовольнити вимоги студентів. Віталія Масола відправили у відставку, інші вимоги пообіцяли виконати по змозі, проте фактично вони були виконані вже за часів незалежної України[4].

Революція на граніті показала, що в Україні виросло нове покоління, яке не боїться в'язниць і готове відкрито відстоювати свою думку і йти наперекір владі.

У 2004 році Україна знову опинилася на роздоріжжі свого майбутнього. За владу тоді боролися Віктор Янукович («пострадянський гангстер», який відкрито підтримував кремль) та Віктор Ющенко(на той час мав більш проукраїнську позицію, та підтримував Євроінтеграцію). Команда Януковича вдалася до найбрудніших методів боротьби з супротивником – вони отруюють Ющенка діоксином, і, як заявляють міжнародні спостерігачі, підробляють результати виборів. Останнє було їхньою головною помилкою, адже в реакцію на це 22 листопада 2004 року протестувальники виходять на головну площу країни[3,с.412-415]. Ці події отримали назву завдяки передвиборчій програмі Ющенка в якій застосовувались помаранчеві кольори, вже за два дні фактично увесь Майдан був усіяний прапорами, стрічками, листівками та одягом цього кольору. Перші результати протестів були тільки через 12 днів, коли Верховна Рада висловила недовіру Центральній виборчій комісії. Результатами революції стали перевибори 26 грудня на яких, вже очікувано, виграв Віктор Ющенко. Проте ейфорія швидко розвіялась, адже Ющенко не виправдав очікувань, і у 2010 році Віктор Янукович таки стає президентом України. У цьому йому допоміг американський політтехнолог Пол Манафорт який перевтілював Януковича з пострадянського крадія та авторитета на таку собі «людину з народу».

Через дев'ять років після Помаранчевої революції, у листопаді 2013 року громадяни України знову вийшли на площі та майдани, але цього разу привід для масових виступів був серйозніший: на кону стояла незалежність держави і відстоювати її довелося ціною власного життя. Головним антигероем знову був Віктор Янукович, який фактично у останню хвилину відмовився підписувати угоду про асоційоване членство України в Європейському Союзі. Після цього за 94 дні відбулася низка подій: сотисячні протести, побиття студентів, купівля протестувальників на так званий Антимайдан, численні сутички, викрадення людей, розстріл мирних протестувальників Євромайдану, втеча самого Януковича, відставка уряду та ін. Офіційно встановлено 107 жертв Революції гідності. Більшість героїв “Небесної сотні” померли від вогнепальних поранень 20 лютого 2014 року[4].

Саме під час подій Революції гідності, слово «Майдан» стало асоціюватися з формою волевиявлення не тільки в українців, а й в усього світу. Майдан – це спосіб відстоювання особистих і громадських свобод у відповідь на свавілля та деспотію влади. Явище, яке виникло і існує лише в Україні, і є своєрідним етапом у боротьбі за незалежність та демократію. Очевидно, що після стількох років боротьби, майдан набув для українців ефемерного значення, це не просто місце, не якась конкретна точка, Майдан - це символ нашого майбутнього, це нагадування, що ми можемо щось змінити, що навіть у найтемніші часи можна і потрібно боротися за світло майбутнього.

Джерела та література:

1. Голобуцький Володимир. Запорозьке козацтво. — К.: Вища шк., 1994.
2. Колодій А. Про націєтворчу роль та історичні корені Майдану/ 10.01.2014/
URL: <https://www.wilsoncenter.org/article/pro-naciietvorchu-rol-ta-istorichni-koreni-maydanu>
3. Кульчицький С.В. Помаранчева революція 2004 // Енциклопедія історії України: Т. 8. Частина 2. Прик / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАНУ, Інститут історії України. – К.: Наукова думка, 2011.

4. Революція Гідності. Музей Майдану. URL:

<https://maidanmuseum.org/uk/storinka/revolyuciya-gidnosti>

5. Словник української мови. URL:

<https://slovnyk.ua/index.php?swrd=%D0%BC%D0%B0%D0%B9%D0%B4%D0%B0%D0%BD>

*Ігор СВЯТЕНКО, студент I курсу
ВСП "Хорольський агропромисловий фаховий коледж ПДАУ".*

*Науковий керівник: Наталія ОНИЩЕНКО,
викладач гуманітарних дисциплін
викладач-методист*

МАЙДАН. ВІД «РЕВОЛЮЦІЇ НА ГРАНІТІ» ДО РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ

Майдан, у певному розумінні – це не тільки територія, зручна для зібрання великої кількості людей, а й символ нашої демократії. Феномен Майдану формувався від часів Русі, а згодом козацької доби, до подій нашої найновішої історії.

На Майдані оголошувалися важливі для суспільства рішення: князівські грамоти, гетьманські універсали тощо. Така формула єдності політичних лідерів і народу є історично притаманною українцям. В ній задіяні дві активні сторони: влада та народні представники. Майдан був формою демократичного голосування, рад, і навіть прообразом «круглого столу» чи громадянського суспільства в сучасному розумінні або всенародного віче з погодженим рішенням різних сторін.

Майдан завжди відбувається за участі народних героїв – вихідців із низів та чинної влади. Саме Майдан народжує національних героїв, які живуть в пам'яті

народу. Яскравим прикладом феномену Майдану нашої новітньої історії була студентська «Революція на граніті».

2 жовтня 1990 року в Києві, на Майдані, який тоді мав назву площа «Жовтневої революції», з'явилися намети. Група студентів, переважно з київських та львівських вишів, оголосила голодування і висунула політичні вимоги, зокрема дострокове припинення повноваження Верховної Ради України та призначення нових виборів на багатопартійній основі восени 1991 року.

Студентське голодування було першою та однією з найуспішніших політичних акцій, з якої почалася нова сторінка в історії України. Переломним стало 15 жовтня, коли в Києві було оголошено загальний студентський страйк і студенти почали захоплювати приміщення вишів, а на Майдані зібралося близько ста тисяч робітників, студентів, простих громадян.

Верховна Рада УРСР прийняла рішення частково задовольнити вимоги студентів. Тодішнього голову уряду Віталія Масола відправили у відставку, інші вимоги пообіцяли виконати по змозі.

В історії вже незалежної України прикладами боротьби за незалежність та демократію через таку форму організації як Майдан є Помаранчева революція у 2004 році та Революція Гідності у 2013-2014 роках.

Майдан у 2004 році, відомий як Помаранчева революція, виник як реакція на фальсифікацію результатів президентських виборів. Після оголошення перемоги Віктора Януковича, мітингувальники почали акції протесту на Майдані Незалежності в Києві та в інших містах України. Вони вимагали визнання перемоги опозиційного кандидата Віктора Ющенка.

Революція Гідності у 2013-2014 роках стала переломною подією в історії України, що суттєво вплинула на політичну, соціальну та економічну ситуацію в країні. Протести почалися після рішення тодішнього уряду не підписати Угоду про асоціацію з Європейським Союзом.

За перемогу Революції Гідності українські патріоти заплатили дорогу ціну. 20 лютого вся Україна вшановує пам'ять Героїв Небесної Сотні. В цей день, у 2014 році, снайпери розстрілювали українських патріотів-протестувальників.

Серед загиблих є і жителі з Полтавщини – Черненко Андрій Миколайович з с. Слободо-Петрівка Гребінківського району, Гаджа Петро Миронович з с. Білики Кобеляцького району та Сердюк Ігор Миколайович з м. Кременчука.

На честь Героїв Небесної Сотні у населених пунктах України названі вулиці та площі. Так у м. Хоролі одна з центральних вулиць перейменована на «Небесної Сотні».

Становлення національної ідентичності та утвердження власної державності українського народу вимірюються сотнями років. Ці процеси супроводжувалися впертою боротьбою багатьох поколінь патріотів, що дозволило українцям зберегти свою етнічну самодостатність та національно-культурну самобутність.

Саме Майдан продемонстрував здатність українців до самоорганізації, взаємодопомоги та самопожертви, виявив, що для наших співгромадян, незалежно від регіону проживання, етнічної приналежності та мови, важливими цінностями є свобода, людська гідність, право обирати свою долю.

Джерела та література:

1. Український інститут національної пам'яті. „1990 – початок студентської „Революції на граніті“. URL: <https://uinp.gov.ua/istorychnyy-kalendar/zhovten/2/1990-pochatok-studentskoyi-revolyuciyi-na-graniti>
2. Архів Хорольського краєзнавчого музею Хорольської міської ради Лубенського району Полтавської області.
3. «Герої Небесної Сотні», «День Гідності та Свободи». URL: https://www.facebook.com/profile.php?id=100032330876446&eid=ARBYxVNfaDhSDKy6XLVl7a_KuaRrewqPuQkid1JhJUXzPVVIWjklq_yzAmpxrGbsCBZQemRszCEiSuFs&timeline_context_item_type=intro_card_education&timeline_context_item_source=100023280500357&fref=tag
4. Газета „День“. „Феномен українського Майдану: історична та генетична пам'ять. URL: <https://day.kyiv.ua/article/poshta-dnya/fenomen-ukrayinskoho-maydanu-istorychna-ta-henetychna-pamyat>

*Ірина ХОВПЕЙ, студентка II курсу, ТЛД
ВСП «Ужгородський торговельно-економічний фаховий коледж
Державного торговельно-економічного університету».*

*Науковий керівник: Сергій ВОЛОЩУК,
кандидат історичних наук, спеціаліст вищої категорії,
викладач-методист*

ЄВРОМАЙДАН: ФЕНОМЕН САМООРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Постановка проблеми. Революція Гідності стала переломним моментом новітньої історії нашої країни. Прагнення до євроінтеграції та вільного і демократичного розвитку України спонукало велику активну частину громадян до протесту проти дій тодішньої влади. Щоб допомогти учасникам розв'язувати важливі нагальні питання на Майдані спонтанно виникли різні ініціативи, що свідчило про високий рівень самоорганізації українців.

Виклад матеріалу. Революція Гідності стала переломним моментом новітньої історії нашої країни. Прагнення до євроінтеграції та вільного і демократичного розвитку України спонукало велику активну частину громадян до протесту проти дій тодішньої влади. Щоб допомогти учасникам розв'язувати важливі нагальні питання на Майдані спонтанно виникли різні ініціативи, що свідчило про високий рівень самоорганізації українців.

На Євромайдан українці проявили феноменальну згуртованість та єдність. Розлоге наметове містечко є вагомою частиною протестного руху, однак вимагає налагодженої інфраструктури. Про феномен цього явища згадує Володимир Борисенко, представник координаційного штабу Євромайдану: «Найголовніша підтримка - це присутність тут. Якщо кожна людина прийде приведе з собою свою сім'ю, друзів чи колег - навіть не треба цих теплих речей чи грошей. Бути на Майдан з своїми співвітчизниками - важливий фактор, який вплине на те, що ми досягнемо цих гасел, заради яких збрались.» [3]

Волонтерський рух Євромайдану об'єднав людей різного віку, професій - лікарів, юристів, студентів, кухарів. Тут діяли пункти правової, медичної допомоги, пункти обігріву, польові кухні й намети для збору внесків. Попри свою стихійність Євромайдан подав зразок унікальної єдності та організованості, на які спроможна активна частина українського суспільства.

Дружня, приятна атмосфера взаємодопомоги на Майдані – перше, що кидалося в очі після потрапляння туди. Висока щільність учасників Майдану, тривале перебування на ньому, об'єднання певною спільною метою протесту – це саме те, що сприяло формуванню фактично великого дружнього кола, де всі заодно. [5]

Вже з перших днів на Майдані почали створювати організовані загони самооборони для забезпечення безпеки учасників протестів, підтримання громадського порядку на території, контрольованій активістами, та інших заходів. Тут створювали військові одиниці, що наслідували полково-сотенний устрій козацької держави. Структурною одиницею Самооборони була сотня, що налічувала від 70 до 150 осіб. Вона створювалася як за територіальним, так і за профільним принципом. Сотні поділялись на десятки (рій). Вони зі свого боку об'єднувались в чоту (3-4 рої). Наприкінці грудня нараховувалось 17 сотень. Штаб – у Будинку архітекторів. Керував захисниками народний депутат від «Батьківщини» Андрій Парубій. [2]

Головні завдання – охорона периметру та барикад, допомога майданівцям під час вуличних акцій, контроль за правопорядком, захист території під час штурмів силовиками. Про будь-який рух силовиків у напрямку Майдану вони знали ще задовго до прибуття автобусів. [6]

На Київському Майдані була репрезентована і духовна складова. На Січі XXI століття в центрі наметового містечка розташований Міжконфесійний Молитовний намет. Його було встановлено неподалік стели Незалежності. [2]

За час існування Євромайдан створив ряд потужних ініціатив, які продовжили існувати і підтвердили свою життєздатність і після того, як Революція завершилась

"Євромайдан SOS" — це самоорганізована група правозахисників, громадських активістів, адвокатів та інших небайдужих людей різних професій, створена у відповідь на незаконні дії влади. [1]

Метою було оперативне надання правової допомоги потерпілим учасникам, збір та аналіз інформації для захисту учасників протесту. З початком повномасштабного вторгнення "Євромайдан SOS" поновив роботу з документування, щоб доносити правду про воєнні злочини світу просто зараз та сприяти міжнародному правосуддю. [4, С.49]

Наприкінці листопада — початку грудня 2013 року з'явилась ідея створення певного освітнього простору - так на Майдані постав "відкритий університет". У грудні на Майдані з'явилася сцена, з якої почалось мовлення у вигляді лекцій. Протягом грудня до Різдва 2014 року на Майдан провели понад 290 лекцій. Спікерами були яскраві й знакові персоналії з дуже різних сфер: бізнес, освіта, громадський сектор тощо. Лектори приходили не як політики, а як соціологи, психологи, громадські діячі тощо й говорили про ті проблеми, які, на їхню думку, були важливі для перемоги Майдану. [1]

В перші дні Революції утворилась ще одна цікава і важлива ініціатива — Вавилон 13. Це об'єднання операторів, режисерів та кінематографістів. Учасники спільноти одразу побачили, що їхні відео потрібні передусім самим людям, які почали організовуватись на Майдані. Так "Вавилон'13 став своєрідною "Кіносотнею" Майдану, яка осмислювала те, що відбувається, з точки зору соціальних і культурних образів.

Історія Автомайдану розпочалася після побиття студентів на Майдані. Основним завданням Автомайдану на той час були поїздки до помешкань колишніх регіоналів. Найбільшою акцією стала поїздка у Межигір'я 29 грудня, де були присутні більше 2 тисяч автомобілістів. Також Автомайдан займався блокуванням вулиць, урядових кварталів та патрулюванням території навколо Майдану.

Висновки. Євромайдан, що постав як відповідь на беззаконня в державі та порушення конституційних прав, швидко перетворився на організовану

структуру, яка дала поштовх для створення ряду важливих і потрібних ініціатив. Майдан потребував організаційних форм, які тут виникали як результат згуртованості та порозуміння в суспільстві, що взаємодіє як єдиний механізм.

Джерела та література:

1. 10 років розвитку громадянськості: як нині працюють ініціативи, народжені на Майдані Гідності. URL: <http://surl.li/slynk>
2. Букет Є. Євромайдан-Січ XXI століття. URL: <http://surl.li/slymy>
3. «Євромайдан тримається на волонтерах». URL: <http://surl.li/slynh>
4. Прохорова А. Самоорганізація волонтерських ініціатив під час подій на Майдані 2013–2014 рр. *Соціальні реальності в емпіричних дослідженнях*. 2017. № 2. С. 47-54.
5. Самоорганізація Майдану... URL: <http://surl.li/slyne>
6. Стек Л. Самооборона Євромайдану: завдання, структура, методи роботи. URL: <http://surl.li/slync>

*Андрій КУЧАНСЬКИЙ, студент II курсу, ІДП-14
ВСП «Житомирський торговельно-економічний фаховий коледж
Державного торговельно-економічного університету».*

*Науковий керівник: Марина КРУГЛЯК,
кандидат історичних наук, доцент*

Україна НОВІТНЬОЇ ДОБИ. В ПОШУКАХ СВОБОДИ ТА ГІДНОСТІ

В історичному контексті українцям не вперше обстоювати свої права та вольності. За останні 35 років відбулися три значні епізоди волевиявлення українського народу, або революції: «на граніті» у 1990 р., Помаранчева у 2004 р. та Євромайдан 2013–2014 рр. Розглянемо перебіг даних революцій, їхні складові, важливі питання та наслідки.

Революція на граніті 1990 р. У другій половині 1980-х рр., на тлі політики “Горбачовської перебудови”, в СРСР утворилася значна кількість громадських і студентських організацій, товариств, спілок, метою яких було відновлення незалежності Української держави. Серед них були Українська студентська спілка (УСС), очільник – Олесь Доній, та Студентське братство Львова, головою якого був Маркіян Іващишин; вони відіграють головну роль у «Революції на граніті». Студентство зі Сходу України представляв Олег Барков (керівник Дніпродзержинської УСС), але його роль є допоміжною [5].

До підготовки та планування майбутньої акції протесту підійшли ретельно. Попри конспірацію, документи свідчать, що КДБ було відомо про підготовку студентських протестів. Міліціонери на площі Жовтневої революції на початку та впродовж всього дійства – яскраве тому підтвердження. 2 жовтня 1990 р., о 10:00, студенти розмістилися на гранітних плитах головного майдану столиці й оголосили про початок голодування. У перший день страйку голодувало 108 студентів, на території площі Жовтневої революції було розгорнуте наметове містечко, де були забезпечені порядок, дисципліна, певна ієрархія [4]. Група охорони наметового містечка носила чорні пов'язки на головах. Вони разом з медичною та прес-службами дбали про протестувальників, тих голодуючих, які носили білі пов'язки. Щодо студентського голодування влада зайняла вичікувальну позицію, а працівники правоохоронних органів постійно були поряд з протестуючими без наказу розігнати натовп [7]. Впродовж «Революції на граніті» туди прибували представники з різних міст України, на третій день протестів голодувала вже 151 особа, ще 131 забезпечувала їм підтримку. 5 жовтня до табору прийшов Леонід Кравчук, переговори з ним не мали жодного результату. Сьомого дня (8 жовтня) комісія, яка працювала за дорученням ВР, доповіла, що кількість голодуючих становить 158 людей з 24 міст УРСР. Депутати на такі заяви відреагували байдуже, деякі розсміялися. Дев'ятого дня (10 жовтня) відбувся «круглий стіл», в якому взяли участь представники ВР та організатори «Революції на граніті», конкретних наслідків цієї події не було. На одинадцятий день проведено прес-конференцію лідерів студентства, на якій ті

повідомили, що студентські організації посилять свою активність. У 12–14-й дні обстановка стала загострюватися – з київських ВНЗ під впливом пікетних груп з «Революції на граніті» почали рушати численні колони студентів, кількість протестувальників зростала. 15-го та 16-го дня відбулися переговори лідерів протестів та влади у залі парламенту. Після цього постанову «Про розгляд вимог студентів, які проводять голодування в м. Києві з 2 жовтня 1990 року» прийняли: “за” – 314, “проти” – 38 [5].

Помаранчева революція 2004 р.

На тлі деградації влади та опозиційних протестів «Україна без Кучми» та «Повстань, Україно!» начебто не було передумов для нової масштабної акції невдоволення, але вибори Президента 2004 р. змінили все. Вони проводилися 31 жовтня та 21 листопада (I та II тури виборів відповідно). 21 листопада Центральна виборча комісія оголосила переможцем проросійського політика Віктора Януковича. Результати виборів були оскаржені, Віктор Ющенко з прихильниками та міжнародні спостерігачі стверджували про фальсифікації [3].

Початок Помаранчевої революції був покладений на майдані Незалежності, де 21 листопада прибічники партії «Наша Україна» почали облаштовувати наметове містечко. На третій день революції на території Хрещатику було встановлено 400 наметів, тоді ж завдяки супутниковій трансляції з майдану Незалежності про події в Україні дізналися за кордоном. 26 листопада відбулася демонстрація від партії Януковича, де брало участь близько 60 тис. осіб (Антимайдан). Поплічники Януковича використовували як інструмент тиску на опонентів сепаратистські настрої на Сході та Півдні України. 28 листопада відбувся т. зв. «З'їзд Рад усіх рівнів» депутатів у Сєверодонецьку, де від керівників Луганської, Донецької та Харківської областей лунали заклики до створення єдиного автономного утворення у східних та південних територіях України. Це свідчить про можливу загрозу розколу України на Захід та Схід. 3 грудня (12-й день протестів) нарешті відбулися значні зрушення – Ющенко виграв судову справу проти ЦВК. Верховний суд України оголосив проведення

повторного голосування 26 грудня 2004 р., тоді президентом обрали Віктора Ющенка [6].

Революція Гідності 2013–2014 рр.

Це був найбільший виклик українському суспільству, який воно успішно пододало, ця подія мала найбільший розмах подій та масштабні наслідки. 21 листопада ввечері, в Києві, незадовго після оприлюднення рішення уряду про призупинення процесу підготування підписання Угоди асоціації України з ЄС почалися перші заворушення. 24 листопада протести стали набирати обертів, в Києві відбувся мітинг на майдані Незалежності, в якому брало участь більше ніж 100 тис. громадян України. 26 листопада організовано студентський страйк, в якому взяли участь студенти КНУ ім. Шевченка, КПП та НаУКМА, пізніше студенти названих вишів об'єдналися в ще один Євромайдан; цього ж дня за рішенням лідерів об'єднаної опозиції у Києві відбулось злиття двох майданів в один. У ніч проти 30 листопада начальник ГУМВС України в Києві Валерій Коряк віддав наказ про силовий розгін Київського Євромайдану. Проти мітингувальників діяли «беркутівці» і так звані «тітушки» [4].

13 грудня відбувся «круглий стіл», де були присутні президент В. Янукович та три лідери опозиції; переговори не мали результату. 16 січня 2014 р., в «чорний четвер», у Верховній Раді України з порушенням установленної процедури голосування були прийняті т. зв. «диктаторські закони», спрямовані на звуження конституційних прав і свобод громадян. 22 січня 2014 р., у День Соборності, під час протистоянь на вулиці Грушевського, з'явилися перші загиблі, правоохоронці почали застосовувати вогнепальну зброю. В період з 22 по 27 січня почалося захоплення людьми адміністративних споруд, в т. ч. обласних та міських адміністрацій. Було захоплено 10 ОДА, будівлю Міністерства енергетики та вугільної промисловості на Хрещатику та будівлю Міністерства юстиції на Городецького, 13, в Києві.

Найважливіші події Революції Гідності відбулися 18-20 лютого 2014 р. 18 лютого розпочався «мирний наступ» – багатотисячна хода учасників Євромайдану до Верховної Ради України, де мало відбутися засідання щодо

обмеження повноважень президента, до кінця дня сесійне засідання так і не почалося. До 16-17 години того дня внутрішні війська, «ті тушки» та «беркутівці» стояли близько до барикад біля наметового табору Майдану. 19 лютого переговори лідерів опозиції з В. Януковичем, що тривали до 2-ї години ночі, пройшли безуспішно. Коли у силовиків закінчилися набої та гранати, протистояння призупинилося. О 7-й ранку до Майдану дісталися підкріплення для мітингувальників. Вони пішли в організований наступ і цим посіяли паніку серед беззбройних солдатів, які були зосереджені там. Останні панічно тікають, змушуючи тікати й «тітушок» та «беркутівців». Уранці 20 лютого протестувальники перейшли у наступ. О 8:30 вдалося зайняти приміщення Міністерства агрополітики, близько 10-ї звільнили Жовтневий палац та Український дім. Силовики на вулиці Інститутській стріляли в наступаючих на них прихильників Майдану. До 14:00 число загиблих досягло 35 осіб, а о 17:00 повідомлялося вже про 60 загиблих. У цей час народні депутати стали збиратися у Верховній Раді для обговорення ситуації у Києві. О 22:17 ВРУ прийняла постанову «Про засудження застосування насильства, яке призвело до загибелі мирних громадян України». Цим документом покладено край триденному кровопролиттю [2].

По закінченню революції Україна стала на шлях значних реформ: поліції, системи освіти, медицини, газового та банківського сектора, пенсійна, податкова тощо. Також динамічно зростав сектор сільського господарства та ІТ-індустрії. Відбулося значне посилення громадянського суспільства, яке стало учасником або навіть ініціатором позитивних змін. Воно впливає на порядок денний держави, контролює діяльність влади, а також формує власні пропозиції реформ. У 2015 р. почався процес декомунізації, який призвів до значного культурного очищення українських громадян. Ще одне досягнення – Україна офіційно позбулася залежності від Московського патріархату, в якій наша держава перебувала понад 300 років, вона отримала Томос про автокефалію. Серед навіть не наслідків, а прямих передумов до певних подій, варто констатувати, що Революція Гідності стала передумовою початку російської збройної агресії в

Криму та на Донбасі. Однак, говорячи вже про наслідки Євромайдану, варто згадати, що українські збройні сили у 2014–2015 рр. були жахливо оснащені і практично небоєздатні; в подальшому справи у ЗСУ покращились, почалися перетворення за стандартами НАТО. В політичному секторі важливою зміною стало запровадження децентралізації, реформа була спрямована на зміну цієї системи, надаючи місцевій владі більше фінансової автономії та більше відповідальності за щоденні проблеми своїх громад [8]. І, мабуть, найважливіший наслідок Революції Гідності – становлення України на європейський шлях розвитку, укладення угоди про Асоціацію з ЄС, відмова від позаблокового статусу, впевнений рух до кращого майбутнього для нашої держави.

Джерела та література:

1. Від Інституту національної пам'яті України. Революції, що змінили хід історії. Як це було. URL: <http://surl.li/qwivc> (дата звернення: 23.02.2024).
2. Вікіпедія “Євромайдан”. URL: <http://surl.li/byvag> (дата звернення: 23.02.2024).
3. Національний меморіальний комплекс Героїв Небесної Сотні – музей Революції Гідності. Помаранчева революція. URL: <http://surl.li/qwivk> (дата звернення: 23.02.2024).
4. Національний меморіальний комплекс Героїв Небесної Сотні – музей Революції Гідності. Революція на граніті. URL: <https://maidanmuseum.org/uk/storinka/revolyuciya-na-graniti> (дата звернення: 23.02.2024).
5. Пристай Д. «Революція на граніті». Хроніка студентського протесту на Майдані”. URL: <http://surl.li/awhcv> (дата звернення: 23.02.2024).
6. Романенко М. Помаранчева революція – основна хронологія подій. URL: <http://surl.li/fqhps> (дата звернення: 23.02.2024).
7. Хмарочос. Історії трьох «майданів»: Революція на граніті. URL: <http://surl.li/qwiwc> (дата звернення: 23.02.2024).

8. Як Революція Гідності змінила Україну: 10 здобутків. URL: <http://surl.li/qwiwj> (дата звернення: 23.02.2024).

Тимофій ВЯТКІН, студент II курсу, Г 2022 1/9
Марганецький ВСП «Марганецький фаховий коледж
Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка».
Науковий керівник: Олена УЧАЄВА,
викладач-методист

МАЙДАН І ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УКРАЇНІ: ІСТОРИЧНИЙ ПЕРЕГЛЯД

Майдан Незалежності у Києві став епіцентром значущих історичних подій, що відіграли вирішальну роль у формуванні політичної ідентичності українського народу. Цей простір символізує боротьбу за свободу, демократію та європейські цінності, ставши ареною для масових протестів, кожен з яких залишив незгладимий слід в історії країни та колективній свідомості її громадян. Від "Революції на граніті", що заклала фундамент для незалежності, через Помаранчеву революцію, яка стала виразом несприйняття авторитаризму та фальсифікацій, до Революції Гідності, що підкреслила неприйняття відходу від європейського вибору та боротьбу за права та свободи — кожна з цих подій відображає еволюцію української ідентичності.

За роки незалежності Україна стикалася з численними викликами, що вплинули на політичний розвиток та соціальні настрої її населення. Економічні труднощі, політична нестабільність, зовнішньополітичний тиск та внутрішні конфлікти спонукали громадян до активізації їхньої участі у політичному житті країни, що особливо проявилось під час масових протестів на Майдані.

Аналіз подій Майдану дозволяє зрозуміти, як протести вплинули на формування громадянської свідомості та політичної культури в Україні. Ці події

сприяли зростанню національної самосвідомості, активізації громадянського суспільства та розвитку української мови та культури. Водночас, Майдан став каталізатором для економічних та соціальних змін, хоча і викликав певну політичну поляризацію та дискусії щодо майбутнього шляху розвитку країни.

Протести на Майдані не лише відобразили прагнення українців до змін, а й підкреслили значення міжнародної підтримки та солідарності з європейськими цінностями. Реакція міжнародної спільноти, втім, також виявила розбіжності у підходах до вирішення української кризи, що в свою чергу вплинуло на зовнішньополітичний курс країни та її відносини з іншими державами.

У світлі цих подій, Майдан стає не просто символом боротьби за права та свободи, а й відображенням складного процесу формування політичної ідентичності українців, що базується на цінностях свободи, демократії та європейської інтеграції. Отже, дослідження Майдану як феномену відкриває нові перспективи для аналізу сучасних політичних процесів в Україні та їх впливу на розвиток української державності та суспільства.

У контексті розгляду Майдану як ключового феномену, що вплинув на формування політичної ідентичності українців, можна виокремити кілька важливих аспектів, які заслуговують на увагу у висновках.

Майдан являє собою яскравий приклад того, як масові соціально-політичні рухи можуть стати каталізатором глибоких суспільних змін. Через призму "Революції на граніті", Помаранчевої революції та Революції Гідності, спостерігається еволюція українського суспільства від прагнення до незалежності та демократичних перетворень до захисту своїх прав та свобод в умовах політичної кризи та зовнішньої агресії.

Ці події не лише сприяли зміцненню національної ідентичності, а й відіграли важливу роль у формуванні громадянського суспільства, активізації політичної участі громадян та розвитку демократичних інституцій. Наприклад, після Революції Гідності в Україні було започатковано низку реформ, спрямованих на боротьбу з корупцією, зміцнення верховенства права та підвищення прозорості урядування.

Однак, поряд з позитивними змінами, Майдан також виявив ряд викликів, з якими Україна продовжує боротися. Це стосується не лише внутрішніх проблем, таких як політична поляризація, економічні труднощі та соціальна нерівність, а й зовнішніх викликів, зокрема, анексії Криму Росією та військового конфлікту на сході України.

У підсумку, Майдан став символом не лише боротьби, але й мужності, жертковності та непохитної віри українців у краще майбутнє своєї країни. Ці події наголошують на значенні активної громадянської позиції та відповідальності кожного громадянина за долю своєї країни, водночас вказуючи на складність шляху до демократичних перетворень та необхідність подальших зусиль для забезпечення сталого розвитку України в контексті європейської інтеграції та глобальних викликів сучасності.

Джерела та література:

1. Білозерська О. 2020. Спогади про ніч з 18 на 20 лютого 2014 року [online]. Главком. Режим доступу: <https://glavcom.ua/columns/bilozerska/spogadi-pro-nich-z-18-na-20-lyutog...>
2. Іванишина Л. "Український аргумент" : про документальне кіно Майдану / Л. Іванишина // Кіно-театр. – 2015. – № 4. – С. 9.
3. Росія постачала спецзасоби, але чи були її снайпери на Майдані, поки невідомо – слідство [online]. 2015. Gazeta.ua. Режим доступу: https://gazeta.ua/articles/life/_rosiya-postachala-speczasobi-ale-chi-buli-yiyi-snajperi-na-majdani-poki-nevidomo-slidstvo/660560.
4. "Застосування звірячої сили". Європейський суд з прав людини поклав відповідальність за насильство на Майдані на українську державу [online]. 2021. Грати. Режим доступу: <https://graty.me/uk/zastosuvannya-zviryach7-sili-%D1%94vropejskij..>
5. Юрченко Н. Майданівські ікони. Про милосердя під час агресії / Н. Юрченко // Українське слово. – 2014. – 10-16 груд. (№ 50). – С. 13.

**Валерія ЛЬОПКО, студентка I курсу, ХТ-Б
ВСП «Ужгородський торговельно-економічний фаховий коледж
Державного торговельно-економічного університету».**

**Науковий керівник: Оксана ФРЕЧКА,
спеціаліст вищої категорії,
голова циклової комісії суспільних дисциплін**

«ДИКТАТОРСЬКІ ЗАКОНИ» 16 СІЧНЯ ЯК СПРОБА НАСТУПУ НА ДЕМОКРАТІЮ

Постановка проблеми. Йшов третій місяць Революції Гідності. Влада Януковича намагалася будь-якими способами втихомирити людей на Майдані. Протистояння тривали і настрої в суспільстві панували рішучі, тому режим вирішив діяти через запровадження законів, що увійшли в історію та започаткували найбільш драматичні і визначальні події всієї Революції.

Виклад матеріалу. «Закони про диктатуру» — пакет законів, ухвалених Верховною Радою України у четвер, 16 січня 2014 року. «Закони» були ухвалені з грубим порушенням регламенту і законодавчої процедури та, попри гостру критику, підписані Президентом наступного дня, 17 січня. [1]

Законодавчі акти, на думку більшості експертів, обмежували права громадян, надавали органам державної влади більшу свободу дій у сфері покарання учасників акцій протесту і мали на меті криміналізувати опозицію та громадянське суспільство.

“З столу” віце-спікер парламенту Ігор Калетник вийняв ще один пакет законів. Опозиція знала його зміст, тому почала відбирати у депутатів картки для голосування. Калетник ухвалив рішення голосувати руками, а головою лічильної комісії призначив – Володимира Олійника. “За” нібито проголосували 235 депутатів. Згодом регіонал Олійник зізнався, що насправді не рахував підняті руки у сесійній залі. [3]

Така ситуація була у Верховній Раді, а на Майдані відбувалися не менш цікаві події. Колишній майданівець та нацгвардієць Павло Скетуський згадує: “Вранці 16-го числа біля наметів ми знайшли списки з нашими прізвищами та роками, кому скільки “світить”. Закон ще не ухвалили, це сталося пообіді. Я вважаю, що він був для залякування майданівців – щоб вони розбіглися, сховалися. У моїй сотні всі сприйняли це як жарт і випендрювалися, кому дадуть більше. Мені “приписали” 37 років і 40 днів.” [3]

За участь у мітингах у шоломі або масці, носіння на масових акціях будь-яких маскувальних засобів або використання одягу, схожого на форму правоохоронців (зокрема камуфляжу) передбачався штраф понад 4000 гривень або арешт на 15 діб. [2]

Для перешкоди збору «Автомайдану» встановлено, що особа, яка керує транспортним засобом, вавтоколонах з більш ніж 5авто, без узгодження з МВС, карається штрафом або позбавленням права керування транспортними засобами на 1-2 роки звилученням транспортного засобу. Закон заборонив діяльність інформаційним агентствам без державної реєстрації. Ті ЗМІ, які не припинили роботу, мусили сплатити штраф – 17 тисяч гривень, а майно агентства конфіскувалося. [1]

За виготовлення та розповсюдження екстремістських матеріалів у ЗМІ або Інтернеті був введений штраф у розмірі до 14 000 гривень. Альтернативним покаранням було тюремне ув'язнення на термін до трьох років. Порушення "встановленого законом порядку" організації проведення зборів, мітингів, вуличних маршів і демонстрацій мали карати штрафом до 3400 гривень або арештом. [2] Головною метою цієї законодавчої норми були керівники Революції Гідності: командири сотень Самооборони Майдану, глави медпунктів тощо.

За встановлення "без дозволу влади" наметів або інших малих архітектурних форм був передбачений штраф у 5000 гривень або арешт на 15 діб. Штраф понад 10 000 гривень або арешт на десять діб – таке покарання передбачалося за допомогу "недозволеним протестам", наприклад, надання приміщення, автомобіля тощо. Метою цього була боротьба з волонтерами. [2]

Була створена і узаконена процедура обмеження доступу до інтернет-ресурсів, які нібито порушують законодавство. Влада отримувала можливість блокувати на території України будь-які сайти і соціальні мережі. [4]

Мобільна SIM-карта могла стати персоналізованою та використовуватись як ідентифікатор. Для її отримання необхідно було надати паспорт. "Диктаторські закони" вводили ще низку заборон і обмежень, а також посилювали наявні покарання. Наприклад, за участь у груповому цивільному протесті загрожувало вже два роки тюремного ув'язнення. Був ускладнений доступ до інформації про матеріальне становище політиків і суддів. [3]

Речниця Ради національної безпеки США Кейтлін Гейден оприлюднила критичну заяву щодо подій в Україні. Пані Гейден зазначила, що напруженість в Україні є "прямим наслідком невизнання урядом законних претензій свого народу".

19 січня 2014 року у Києві на Народному Вічі зібралось кілька десятків тисяч мітингувальників, що висловили своє обурення ухваленням «Законів про диктатуру». Мирна акція переросла в жорстке протистояння з міліцією та внутрішніми військами. Багато міжнародних експертів, журналістів і політиків назвали "закони 16 січня" актом політичних репресій. Опозиція режиму Януковича відкрито заявила, що ухвалення цих законів є державним переворотом. Незабаром після голосування за "закони про диктатуру" протести у Києві стали жорстокішими та радикальнішими.

Висновки. «Диктаторські закони» стали спробою режиму Януковича зміцнити свою та поставити поза законом активістів Євромайдану. Жорстке обмеження громадянських свобод та прав на протести в Україні мали залякати активістів та змусити Майдан розійтися. Після завершення революції багато хто називав «закони 16 січня» каталізатором Євромайдану, адже саме вони спонукали віче прийняти рішення про ходу до Верховної Ради, що поклало початок протистоянням на Грушевського.

Джерела та література:

1. Диктаторські закони 16 січня. URL: <http://surl.li/gesod>
2. Нікітін І. Диктаторські закони 16 січня: як Україну намагалися перетворити на Росію. URL: <http://surl.li/slytm>
3. Пташка К. Сплюндрована демократія або “Диктаторські закони” 16-го січня 2014. URL: <http://surl.li/slyts>
4. Хроніка Революції Гідності: Диктаторські закони та реакція Майдану. URL: <http://surl.li/slytz>

***Олександра КУЗЬМЕНКО, студентка III курсу, П-18
ВСП «Житомирський торговельно-економічний фаховий коледж
Державного торговельно-економічного університету».***

***Науковий керівник: Тетяна МИСЮРА,
спеціаліст другої категорії***

РЕВОЛЮЦІЯ ГІДНОСТІ ОЧИМА СУЧАСНИКІВ

На сучасному етапі актуальність даної теми є очевидною, оскільки це обумовлено складними процесами розбудови незалежної Української держави. Майдан став одним із найпотужніших комплексних викликів не лише для України, але й для світової спільноти. Боротьба громадян України за свої права, що дістала назву Революція Гідності, або Майдан. Значимість і масштаб події, пам'ять про сотні людей, які заплатили життям за свій вибір та активну громадянську позицію, зумовлюють необхідність її всебічного осмислення й дослідження, збереження колективної пам'яті. Не виключено, що наслідки цього вибуху гніву і гідності даватимуться взнаки не одне десятиліття.

Метою дослідження є окреслити причини, характер подій та виокремити наслідки Революції Гідності.

Відповідно до мети, постає потреба у вирішенні наступних завдань, а саме: охарактеризувати феномен Євромайдану як особливої форми громадянського суспільства в Україні; виділити причини та передумови Революції Гідності;

визначити наслідки та значення революції. Об'єктом дослідження є вплив Революції Гідності на соціально-політичну ситуацію в Україні. Предметом дослідження визначено сформовані нові інституційні форми громадянського суспільства.

Дев'ять років тому дощового вечора на Майдан Незалежності вийшли люди. Сильні, відважні та втомлені від байдужості. За тих три місяці на Майдані ми стали океаном, у якому кожна крапля може бути рушієм змін. Зрозуміли, якими насправді здатні бути, коли не боїмося. Відтоді вміння бути згуртованими згодилося не раз. Коли почалася війна на Сході, волонтери Майдану стали збирати гроші, їжу, плести захисні сітки та в'язати теплі шкарпетки [1, с.14].

ПЕРІОДИЗАЦІЯ

24 листопада на перше Народне віче приходить близько 100 тисяч людей. Вони вимагають відставки прем'єр-міністра Азарова, скасування рішення уряду про відмову від асоціації з ЄС, її підписання на саміті у Вільнюсі, звільнення ув'язненої Юлії Тимошенко.

Настя Іванців, студентка Києво-Могилянської академії:

«Коли говориш про Майдан, частіше згадуються найкривавіші дні розстрілів. Це цілком зрозуміло, бо навіть за стільки років рана Революції досі кривавиться й пульсує, тільки тепер уже в нескінченних судах. Однак Майдан також протягом тривалого часу був місцем об'єднання, співтворення і любові, був про людей і для людей. У листопаді 2013 я не була активісткою, була просто студенткою, яка випадково опинилася у вирі політичних подій. Ставилася до всього, що відбувалося, трохи скептично і з острахом, але й із цікавістю. Мені було важливо вишукувати сліди своїх на Майдані, наприклад, плакати з рідного міста чи знайомі обличчя на фото з тих подій. Важливо було спостерігати, важливо було бути причетною».

Борис Хмілевський, медик-волонтер:

Після подій 30 листопада та тієї кількості насилля та крові, яку я побачив, зрозумів, що не зможу спокійно жити в країні, допоки люди, які за це відповідальні, не понесуть покарання. Моя базова цінність у житті — відчуття

особистої свободи. На ту мить її не було. Для мене було набагато комфортніше перебувати на Майдані й розуміти, що ми можемо програти всі разом, ніж сидіти вдома і чекати, поки нас дістануть по одному.

Маркіян Мацех, організував акцію з піаніно:

«Я був дуже злий, коли не підписали Угоду про асоціацію. Я себе асоціював із Європою і хотів, щоб ми рухалися в той бік. Тож новини про те, що ми розвертаємося в інший напрямок, були для мене дуже неприємними. Коли почалася Революція, ми стояли, протестували. Але в нас не було конкретного плану, як можна виправити ситуацію. Лише відчай і вперте відчуття, що ми маємо рацію, а уряд — ні. Але в той час не виднілося жодного промінчика надії, як це можна виправити. Було складно. Одна з причин, чому я робив акцію з піаніно, — щоб дати більше мотивації ще трохи постояти. Бо було дуже важко продовжувати, знаючи, що немає легального способу змінити ситуацію. Фактично це була гра на витримку. Досі доволі дивно, що в нас вийшло щось зробити та змінити. Тоді важко вірилося, що щось вдасться.»

Данило Шевченко, було 11 років під час Революції:

Пам'ятаю запах горілих шин, атмосферу єднання людей. Перший раз вийшли з бабусею на перше масове віче після розгону студентів. Ми були одними з перших, оскільки вирішили не йти на Михайлівську, а одразу на Майдан. Там був наряд міліцейських, які підійшли до моєї бабусі і сказали «Навіщо ви взяли дитину?». Ми чекали розгону, але ніхто не наважився розганяти натовп. Потім ходили майже на кожне віче у неділю.

Максим Гошовський, отримав поранення на Інститутській:

«Вперше я вийшов на Майдан у своєму рідному місті Дніпрі. Тітушки побили людей у самому центрі, і міліція цьому ніяк не перешкоджала. Після цього приходив на місцевий Майдан регулярно та майже кожного тижня їздив у Київ. Я дуже запам'ятав рішучість людей на Майдані — своїх не кидати, витягувати до кінця, боротися. 22 січня зранку я приїхав у Київ зі своїми знайомими, підійшов до медпункту на Груші, звідки виносили тіло загорнуте в ковдру. Я допоміг донести його до швидкої і тільки тоді дізнався про перших загиблих. 20 лютого

постраждав і сам. Я допомагав виносити поранених і загиблих. Ніколи в житті не забуду загиблого Анатолія Корнеєва. Бачив момент, коли в нього потрапила куля, як він впав, його підхопили, понесли, але вже було пізно. Так повторювалося раз за разом. Я навіть не помітив, як мені в щит прилетіло дві кулі. Друга пошкодила меніск в коліні. Але найстрашніше було не в кулях, не в крові, а коли наступного дня ми несли труни на Майдан. І думки про те, що це міг бути я.»

Дмитро Голубничий, було 16 років під час Революції, брав участь у боях на Інститутській:

«Для мене Революція означала становлення нового типу мислення. Йдеться не тільки про учасників, а про всіх громадян, які були свідками тих подій, та змогли зрозуміти просту істину: свобода дорого коштує. Я мав багато сподівань, деякі з них виправдались, деякі — ні. Довго думав, що саме повинно було стати логічним закінченням Революції. І, на жаль, сподівання на нову владу, нових людей, на справедливість судів, на оновлену систему керування державою не справдилися. На мою думку, Революцію ми закінчили, не змінивши по суті систему, не намагаючись в цілому вирішити корінь проблеми. Ми виламали декілька гнилих гілок, але залишилася корупція, брехня, а також підлість, що проникають у наше життя і диктують свої реалії на державному рівні.»

Отже, Революція гідності змінила кожного українця, кожен відчув на собі обмеження прав. Але ми демократична держава, наш народ ніколи не можна було зламати і одна особа диктатора ніколи не вирішить наше майбутнє. Люди які були там, відчули все на собі, навіть на своєму тілі. Вони боролися через біль, сльози, ненависть, бажання помститися, вони йшли до кінця показуючи всю мужність нашого народу. Ми стали єдиним цілим, і це діє до сьогодні. Дякуємо всім тим, хто проявив свою сміливість і віддав своє життя заради нас.

Джерела та література:

1. Бурлакова В. Хроніки Гідності / В. Бурлакова // Український тиждень. — 2014. — №23(343). — 6-12 червня. — С. 14.

2. Виступ Президента Петра Порошенка на прес-конференції 29 грудня 2014 року:[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua//news/31999.html>

3. Грабовський С. Донбас прагне «сильної руки, цензури і сумує за СРСР / С. Грабовський // Український тиждень. – 2013. – 16 червня.

4. Гудзяк Б. 20 лютого увійде в нашу історію як день неприхованої жорстокості та світлої жертви. Зло оголилося / Єпископ Б. Гудзяк // Портал iPress.ua: статті: [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://ipress.ua/articles/20_lyutogo_uviyde_v_nashu_istoriyu_yak_den_nepryhovanoi_zhorstokosti_i_svitloi_zhertvy_zlo_ogolylosya_110966.html

СЕКЦІЯ 3. Регіональний вимір історії українських протестів новітньої доби

*Маріанна ВАЙДА, студентка I курсу, ФБС-А
ВСП «Ужгородський торговельно-економічний фаховий коледж
Державного торговельно-економічного університету».*

*Науковий керівник: Оксана ФРЕЧКА,
спеціаліст вищої категорії,
голова циклової комісії суспільних дисциплін*

«ПОМАРАНЧЕВА РЕВОЛЮЦІЯ»: ЕЛЕКТОРАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ НА ЗАКАРПАТТІ

Постановка проблеми. Яскравою подією початку ХХІ ст. стала помаранчева революція, яка пробудила українців, повернула мільйонам почуття національної гідності, гордості. Водночас, в ході революції можна відмітити ряд регіональних особливостей. Дослідження специфіки електоральних процесів на Закарпатті дає можливість простежити зміни настроїв в області, приєднання до всеукраїнського протесту та доручення до боротьби за власні права.

Виклад матеріалу. Поштовхом до революції стали масові фальсифікації з боку влади під час президентської кампанії 2004 р., яка тривала з 3 липня 2004р. до 20 січня 2005р. Перший тур виборів пройшов 31 жовтня 2004 р., оскільки ніхто з кандидатів не набрав абсолютної більшості, то 21 листопада пройшов другий тур. Саме він відзначився масштабними фальсифікаціями на користь провладного кандидата Віктора Януковича.

22 листопада 2004 року розпочалася Помаранчева революція. Прихильники Віктора Ющенка вийшли на вулиці українських міст із помаранчевими прапорами, заявляючи про масові фальсифікації.

Перший тур президентських виборів на Закарпатті відбувся згідно з виборчим законодавством 31 жовтня 2004 р. Голосування у першому турі

пройшло в області, як і у всіх регіонах України, відносно спокійно. Всього у Закарпатській області у першому турі виборів президента України взяли участь близько 66,92 % громадян. Це досить низький показник активності загальнонаціональному масштабі. [2, С.183]

На Закарпатті у першому турі президентських виборів 2004 р. В. Ющенко здобув 46,6 %, а В.Янукович – 37,7 % . В. Янукович переміг лише у 4 із 13 районів області. За винятком Ужгорода, Мукачєва, Хуста, Перечинського та Рахівського районів, В. Янукович набрав більше 30 % голосів виборців. [2, С.184]

Другий тур пройшов 21 листопада 2004 року. За результатами національного екзит-полу (Проводився консорціумом: КМІС, Центр Разумкова, Фонд «Демократичні ініціативи» методом анонімного анкетування): Віктор Ющенко набрав 54 % голосів, Віктор Янукович набрав 43 % голосів. Проте, 24 листопада ЦВК оголосила результати виборів: Віктор Ющенко — 46,61 % (14 222 289 голосів); Віктор Янукович — 49,46 % (15 093 691 голосів). [2, С.192]

Ситуація між першим та другим туром виборів змінила розташування в електоральному полі Закарпаття, що було зумовлено дією ряду факторів. Головним чинником стало те, що В. Ющенко вийшов в лідери, і люди відчували реальність зміни влади, в яку до того мало хто вірив. Змінилося і висвітлення кампанії опозиційного лідера на центральних телеканалах. Присутність В. Ющенка на телебаченні значно зросла. [1]

У другому турі президентських виборів у голосуванні взяло участь 620 448 закарпатців, тобто 67,51% від загальної кількості виборців, що на 0, 59% більше, ніж у першому турі. Показово, що тепер В. Ющенко виграв в усіх шести закарпатських округах, всюди набравши понад 50 % голосів виборців. [2, С.192]

Найпереконливіша перемога здобута в Ужгородському окрузі. Тут за В. Ющенка проголосувало 64 %, а за В. Януковича – 31% (у першому турі відповідно – 54 % на 29 %). У Берегівському окрузі за В. Ющенка – 54%, за В. Януковича – 40% (у першому турі – 41,8% на 42,4%). Перемога В. Ющенка в Берегівському окрузі була знаковою, оскільки це єдиний округ, де в першому турі переміг В.Янукович. [2, С.192]

В цілому по області розрив між В. Ющенком і В. Януковичем зріс порівняно з першим туром майже вдвічі і сягнув 15%. Але попри це, Закарпаття все одно залишилося на останньому місці серед західних областей, які проголосували за В. Ющенка.

Як і по всій Західній Україні, в Закарпатті чимало районних, міських і навіть сільських рад висловили недовіру ЦВК (окрім обласної ради, що до кінця підтримувала СДПУ(о) та проголосили Віктора Ющенка президентом. На загальнонаціональний страйк вийшли працівники понад 50 підприємств. [1]

25 листопада 2004 р. столицю Закарпаття заповнили десятки тисяч демонстрантів не тільки з Ужгорода, а й з інших міст, які пройшлися її центральними вулицями з гаслами на підтримку В. Ющенка.

Тисячі людей зібралися перед ужгородською міською радою, щоб висловити своє невдоволення не тільки грубими фальсифікаціями влади на виборах, але й позицією міського голови обласного центру В.Погорєлова та депутатського корпусу міської ради, які довго не зважали на політичні симпатії громадян. Мітинги і маніфестації пройшли також в усіх районних центрах краю. [4]

Близько 15 тисяч прихильників Віктора Ющенка провели в Ужгороді мітинг на його підтримку. Прихильники Ющенка зібралися на Поштовій площі біля будинку мерії Ужгорода і закликали керівництво міста висловити недовіру Центральній виборчій комісії і визнати Президентом України Ющенка.[3]

3 грудня 2004 року Верховний Суд України визнав результати другого туру недійсними, у зв'язку з численними системними порушеннями на користь Віктора Януковича. Суд вирішив призначити переголосування другого туру на 26 грудня 2004 року.

Співвідношення результатів голосування між районами збереглося з показниками попередніх турів голосування. Найбільшу підтримку кандидату від опозиції віддали м. Ужгород, Ужгородський, Міжгірський та Рахівський райони, де В. Ющенко здобув понад 70 % голосів. Більше половини голосів виборців здобув В. Ющенко і в Берегівському, Тячівському та Хустському районах, які в першому турі проголосували за кандидата від влади. [2, С.196]

Висновки. «Помаранчева революція» стала громадянським поривом мільйонів людей, вразила своїм масштабом та згуртованістю. Український народ відчув свою вагу у державотворчих процесах, усвідомив значимість своїх прав та створив потужне підґрунтя для подальших демократичних змін. Закарпаття, яке часто залишалось аполітичним і відокремленим, продемонструвало солідарність та єдність з усіма українцями, які вийшли на Майдан аби висловити свій протест і повернути вкрадений голос.

Джерела та література:

- 1.Гаврош О. Президентські вибори-2004 на Закарпатті - вотчині СДПУ(О). URL: <http://surl.li/snccp>
- 2.Остапець Ю. Електоральні процеси на Закарпатті у контексті загальнонаціональних виборів. Ужгород: Поліграфцентр "Ліра". 2016. 412 с.
- 3.По всій Україні проходять багатотисячні мітинги на підтримку Ющенка.URL: <http://surl.li/sndcz>
- 4.Регіони – Хроніка подій (24.11.2004 - 10:22). URL: <http://surl.li/snddt>

***Яна ТЮМЕНЦЕВА, студентка II курсу, Ф9-2-1,
Аліна НЕМЧЕНКО, студентка II курсу, СС9-2-3
Криворізького фахового медичного коледжу.
Науковий керівник: Марина СУЗДАЛЬ,
кандидат історичних наук,
викладач соціально-економічних дисциплін***

КРИВИЙ РІГ І МАЙДАН: РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІР ПОДІЇ

Майдан для українців це сьогодні не просто слово, поняття, це символ боротьби та незламності українського духу, одвічного прагнення нашого народу до волі та свободи. Боротьба українських громадян за свої права, яка отримала назву "Євромайдан" та пізніше "Революція гідності", стала найбільш масштабною

подією в новітній історії України та логічним продовженням обстоювання прав людини та громадянина. Вихід людей на вулиці у листопаді 2013 року після відмови уряду підписати угоду про асоціацію з Європейським Союзом було визначено багатьма експертами як цивілізаційний вибір.

Мета статті з'ясувати як було залучене місто Кривий Ріг у загальноукраїнський контекст подій Революції Гідності. Для досягнення мети нами було проаналізовано доступні інтернет джерела із даного питання та опитано знайомих на предмет їхньої участі в подіях Майдану.

Знайти ґрунтовне дослідження з питання Кривий Ріг під час Революції Гідності в мережі інтернет нам не вдалося. Орієнтиром в розумінні питання революцій кінця XX – початку XIX ст. стала праця П. Артимишина та В. Ільницького [1].

Про перебіг подій у Кривому Розі дізнаємося із проекту Першого міського телеканалу «Історія Кривого Рогу»[2] та проекту «Майдан: усна історія», яким було розпочато збір записів про події Революції Гідності в областях а також у п'яти містах серед яких і Кривий Ріг [3].

Із джерел довідуємося, що Кривий Ріг долучився до загальнодержавних подій, однак говорити про великий ентузіазм серед населення не приходитьсь. В основному це були молоді люди, студенти, активісти, що виходили щоденно на акції від десятка-двох до сотні-дві осіб. Як згадує Анжеліка Верхогляд, учасниця подій: «Загалом криворізький Майдан відрізнявся від київського в першу чергу за чисельністю, за хоробрістю. Бувало, що у Кривому Розі біля міськради нас збиралося сім, дев'ять, дванадцять осіб. Міліції часто було більше, ніж нас. Але нам дуже хотілося великих змін.

Криворізький Майдан не можна вирвати з контексту подій, як і людей, з яких він складався. Він не виник нізвідки. Так само, як і Революція Гідності почалася не в 2013–2014 роках, а виросла, на мою думку, з подій і протестів квітня 2010 року, коли були підписані Харківські угоди, де за знижки на газ здавали Севастополь росіянам. Згодом були й інші протестні виступи» [3, с. 147].

Зі слів учасників бачимо що в Кривому Розі був і Антимайдан: «На жаль, Кривий Ріг долучився до Антимайдану: автобусами і вагонами посиляли людей і тітушок на Київ, і ми їх бачили там. І тут, на місці, депутати виступали з заявами: «Не дадим власть в городе бандеровцам!» Питання не в бандерівцях, а в тому, що роками під вивіскою демократії твориться свавілля та несправедливість. Встановлення стабільного ладу - ось у чому зацікавлена вся Україна» - згадував Володимир Стецюк [3, с. 151].

Варто зазначити, що очевидці відмічають, коли Україні почала загрожувати зовнішня небезпека криворіжці стали набагато активнішими і об'єдналися перед зовнішньою загрозою: «Загалом у нас населення упереджено ставилося до Майдану. Але коли кинули клич з антивоєнними закликами, зібралася небувала кількість людей - від трьох до п'яти тисяч» (В. Стецюк).

Ще одне важливе питання на яке ми звернули увагу це взаємодія між майданівцями та ЗМІ, до яких були претензії, зокрема В. Стецюк писав: «Складність була у тому, що всі ЗМІ працювали не на користь Майдану. Я брав участь у пікетуваннях нашої телерадіокомпанії «Рудана» - до них були серйозні претензії щодо необ'єктивного висвітлення подій» [3, с. 150].

Наступним етапом нашого дослідження стало опитування своїх рідних щодо подій на Майдані, вони їх добре пам'ятають, але в основному активної участі не брали. Тільки одна особа, родич Немченко А. був учасником тих подій, це 43-річний Олександр, зараз знаходиться в лавах ЗСУ, тому з ним важко встановити зв'язок, але не дивлячись на це, ми отримали певну інформацію, з якої можна зробити висновки, зокрема, про перебування на Майдані, мотивацію, враження.

Із слів Олександра: «Я приїхав увечері на Майдан, вздовж Хрещатика стояло безліч палаток та людей, підійшов до керуючих, назвався і сказав, що хочу допомагати, вони мене розподілили в так звану бойову частину. Так я і став учасником Майдану».

Олександра під час Майдану вражав безстрашний народ: «Це було дуже шокує бачити, як люди відважно йшли під кулі, без нічого, піддаючи себе ризику, навіть коли це може коштувати їм життя. Я був на Інститутській за кілька

годин після розстрілів. Для мене ця відвага або, можливо, відчай, були дуже вразливими моментами» - згадує він. Ці події показали справжнє обличчя влади, її неефективність у вирішенні конфлікту. Використання сили проти мирних протестувальників, порушення прав людини та жорстокість з боку силовиків свідчили про відсутність діалогу та відкритості влади до вимог свого народу.

Отже, через спогади очевидців ми ніби занурилися в події 10-літньої давності, доторкнулися до їх суті, відчули настрої, переживання та сподівання наших мешканців міста. Важливість збереження цієї пам'яті для наступних поколінь безперечно є необхідною, тільки так ми зможемо гідно відповідати на виклики, що стоять перед нами.

Джерела та література:

1. Артимишин П., Ільницький В. Українські революції кінця XX – початку XXI ст.: причини та наслідки [Електронний ресурс] / П. Артимишин, В. Ільницький // Актуальні питання гуманітарних наук. - 2022. - Вип. 51. - С. 4-18. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apgnd_2022_51_3
2. Євромайдан у Кривому Розі: спогади до Дня Гідності та Свободи //Режим доступу: <https://history.1kr.ua/publication/604>
3. Майдан від першої особи. Регіональний вимір. Вип. 3.: у 2 ч. Ч. 1. АР Крим – Луганська область / уклад.: О. Білобровець, Л. Бондарук, Т. Ковтунович, Т. Привалко [та ін.], відп. ред. Т. Привалко; Укр. ін-т нац. пам'яті. – Київ: К.І.С., 2017. – 416 с.

Максим ДОСИН, студент II курсу, ФК-21

ВСП «Коломийський економіко-правовий фаховий коледж

Державного торговельно-економічного університету».

Науковий керівник: Руслана ГАРАТ,

спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

КОЛОМИЯНИ ТА ЄВРОМАЙДАН

Постановка проблеми. Герої Небесної Сотні відійшли у вічність. Відійшли, аби з висоти свого подвигу дивитися на нас: якими ми були, чи не марною була така висока ціна, заплачена за день наш сьогоднішній.

Як на початку, так і в середині минулого століття ми втрачали сотню за сотнею найкращих своїх синів і дочок, які зі зброєю в руках йшли проти ворога; втрачали тисячі українців, які назавжди залишилися у вічній мерзлоті, будуючи світле майбутнє для “старшого” брата, що споконвіку топтався своїм кривавим чоботом по нашій землі і по наших душах.

Та нове століття породило нових героїв. Сімнадцятилітні юнаки та юнки вийшли на Майдан, аби показати всьому світові, що є така Україна, яка ніколи не дозволить ворогові, манкуртам, нечестивцям панувати над українським народом.

Виклад основного матеріалу. 22 листопада мешканці Коломиї прийшли до міської ратуші висловити своє обурення щодо призупинення процесу підписання Угоди про асоціацію з Європейським союзом. Біля ратуші було вирішено, що наступного дня буде проведена позачергова сесія Коломийської міськради. Тоді було прийнято резолюцію-звернення до усіх коломиян, мешканців Коломийщини та Прикарпаття із закликом їхати на Майдан до Києва і там відстоювати своє право на гідне європейське майбутнє. Також, резолюція містила звернення до усіх проукраїнських політичних сил не обмежувати акцію протесту лише 24 листопада, а оголосити безстрокову акцію протесту із кінцевою метою відсторонити режим Януковича від влади в Україні.

23 листопада на віче зібралися мешканці міста. Позачергова сесія міської ради прийняла звернення до Кабінету Міністрів, Верховної Ради України про прийняття євро інтеграційних законів та продовження підготовки для вступу до ЄС. Того дня до столиці було відправлено більше 20 людей на підтримку Майдану [3. С.8-10].

23-24 листопада коломияни вже були на майдані. З того вечора і аж до закінчення Революції Гідності коломияни активно підтримували проєвропейську позицію України. Чи не щодня організовувалися міські мітинги, автобуси

активістів відправлялись у Київ, проводились збори харчів та коштів на потреби Євромайдану.

25 листопада на Вічевому Майдані було вже понад тисячу активістів. Викладачі, студенти, представники культури, місцеві депутати та пересічні коломияни оголошували супротив рішенням тодішнього президента Віктора Януковича. Але Київ не чув ні крики громад в регіонах, ні мітингуючих у столиці.[1]. Після мітингу на Вічевому Майдані до Києва відправили перші автобуси на підтримку київського Євромайдану. Мітинги на підтримку асоціації України з ЄС у Коломійі оголосили безстроковим. Організатори закликали містян щодня збиратися на акції протесту.

26 листопада до мітингів приєдналося коломийське студентство. Також, студенти були під стінами ДАІ і вимагали, щоб ті відпускали автобуси на Київ.

30 листопада депутати провели позачергову сесію на площі Відродження. На цій сесії було прийняте рішення про оголошення загальноміського страйку.

Герої Небесної Сотні із Колонийщини :

1) Богдан Калиняк. Народився у Коломійі на Івано-Франківщині. Добрий сім'янин, друг і мудрий наставник. Виховував сина і дочку, прагнув, щоб онучка виросла у вільній і сильній країні. П'ять місяців не дожив до народження онука. Був учасником Помаранчевої революції. Стояв на Майдані під час Революції Гідності майже два місяці безперервно, вірив, що цього разу мають відбутися зміни в державі. Був готовий стояти до останку. Будував барикади, допомагав спільній справі грошми і товаром, виконував будь-яку роботу, не шкодуючи сил та здоров'я. Під час сутичок на вулиці Грушевського Богдана облили облили крижаною водою з водомета. Помер 28 січня у лікарні від пневмонії та серцевої недостатності.

2) Ігор Ткачук. Мешканець с. Велика Кам'янка Колонийського району Івано-Франківської області. На Майдан Ігор вирушив, аби відстоювати майбутнє дітей. Їздив двічі, першого разу повернувся, щоб відсвяткувати день народження найменшого сина — йому виповнювався один рочок. Невдовзі поїхав вдруге, коли силовики пішли зі зброєю на протестувальників. Дружина вмовила

залишитися вдома, проте Ігор був твердий у своєму рішенні, казав, що обов'язково має бути на Майдані. Загинув 20 лютого від вогнепального поранення [4. с.28, 53].

Висновки. Революція Гідності стала для кожного з нас своєрідним мірилом нашої порядності і честі, нашого розуміння свого місця в житті суспільства. Гідно поступили ті, хто у ту ніч біг — поспішав на Майдан, знаючи, що там доведеться глянути в очі смерті, гідно поступали ті чоловіки, які, ледь прикрившись легким дерев'яним щитом, бігли рятувати тих, хто вже стікав кров'ю на Інститутській, Європейській, Прорізній, інших київських вулицях [2, с.3].

Революція Гідності залишила глибокий незабутній слід в історії нашої держави в нашій пам'яті та свідомості. Майдан змінив нас, з'явився патріотизм, якого не було, спільна мета для всіх українців - краще майбутнє [3.с.1].

Джерела та література:

1. Електронний ресурс : <https://kl.informator.ua/2023/11/21/pershi-dni-revoluciyi-gidnosti-u-kolomyi-i-na-majdani/>
2. Герої Революції Гідності. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2015. – 132 с.
3. Коломийський Євромайдан. Частина перша. Фотоміті революції.- Коломия: ТОВ «Наш Світ», 2018. – 116 с.
4. Небесна Сотня. Книга реквієм. – Львів: Центр соціальних проєктів «Хочу жити», 2015. – 72 с.

***Лілія ОСТАПЕНКО, студентка II курсу
ВСП "Хорольський агропромисловий фаховий коледж ПДАУ".***

***Науковий керівник: Артем ПЕРМЯКОВ,
виладач історії,
спеціаліст першої категорії***

**ПОДІЇ ПОМАРАНЧЕВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ ТА РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ НА
ПОЛТАВЩИНІ**

Помаранчева революція та Революція Гідності засвідчили готовність українців бути активними творцями власної історії та захищати свої громадянські права. Події «двох Майданів» продемонстрували цілому світу ідентичність українців як народу з глибокими демократичними традиціями. Зосереджуючи увагу саме на регіональному вимірі Помаранчевої революції та Революції Гідності, ми розглянемо роль Полтавщини в перебігу тодішніх революційних подій.

Під час подій Помаранчевої революції виборці Полтавщини віддали свої голоси здебільшого за Віктора Ющенка, підтримуючи його як опозиційного лідера, що обстоював європейські демократичні цінності [1].

Протестувальники, які виступали проти фальсифікації виборів на користь провладного кандидата Віктора Януковича, почали збиратися в Полтаві біля приміщення ОДА практично від самого початку Помаранчевої революції.

Полтавське наметове містечко стало символом активного громадянського протесту проти фальсифікації виборів під час Помаранчевої революції. У самому наметовому містечку, начальником якого був Сергій Остапівко, постійно перебувала відносно невелика кількість активістів (щонайбільше сорок чоловік), але на акції протесту виходили тисячі людей [2].

Учасники акцій протесту в Полтаві отримали підтримку від студентів Полтавського педагогічного університету, що свідчить про активну участь молоді в політичних процесах та їхню готовність виступати за демократичні цінності [3].

За допомогою територіальних громад, зокрема Карлівки, Санжарів, Решетилівки, Шишак, акції протесту в Полтаві збільшували свою масштабність та підтримку [4].

Противники фальсифікацій виборів та прибічники «помаранчевих», так чи інакше, протестували та висловлювали свою незгоду з оголошеною перемогою Януковича у багатьох містах та інших населених пунктах нашого краю: Пирятині, Лохвиці, Лубнах, Хоролі, Миргороді, Кременчуці тощо [5].

Події Революція Гідності стали певним логічним продовженням

Помаранчевої революції. Вони так само були спрямовані на захист інтересів незалежності, демократії та свободи [6].

Жителі Полтавщини брали безпосередню участь в Революції Гідності, відстоюючи своє право на життя у вільній європейській країні та підтримуючи євроінтеграційні перспективи.

Перший мітинг на підтримку євроінтеграції був організований у Полтаві 22 листопада 2013 року. Одним з організаторів та найактивніших промовців був активіст Національної Спілки журналістів Євген Лопушинський.

Рух протесту у Полтаві невпинно набирав обертів. 25 листопада 2013 року полтавський Майдан став безстроковим. 27 листопада до акцій протесту приєдналися студенти Полтавського національного педагогічного університету.

11 грудня 2013 року активісти обласного штабу нацспротиву та Полтавська самооборона, яку очолив депутат обласної ради від ВО «Свобода» Юліан Матвійчук, вимагали відставки чиновників силових структур та повернення полтавських беркутівців з Києва.

25 січня 2014 року розпочалося протистояння між мітингарями та силовиками під стінами Полтавської ОДА. Того ж дня самооборона захопила так звану червону залу засідань облради. Біля її стін протестувальниками була створена барикада.

18 лютого 2014 року під час протистояння на столичному Майдані загинули жителі Полтавщини Андрій Черненко та Ігор Сердюк.

Події 18 – 21 лютого 2014 року стали кульмінаційними в ході тодішніх революційних подій. Символічним завершенням Революції Гідності на Полтавщині був демонтаж пам'ятника Леніну в обласному центрі 22 лютого [7].

Події Революції Гідності не лише на Майдані в Києві, але й на майданах у багатьох інших населених пунктах України, зокрема й на Полтавщині, стали відображенням прагнень українського народу до збереження незалежності та демократії. Тодішні революційні події запобігли перетворенню нашої країни на авторитарну державу під контролем Росії. Певна частка заслуги у цьому безперечно належить небайдужим громадянам та патріотам з нашого краю.

Джерела та література:

- 1 Музей історії Революції Гідності. Що таке Майдан. Помаранчева революція. URL: <https://maidanmuseum.org/uk/storinka/pomarancheva-revolyuciya>
- 2 Інтернет-видання «Полтавщина». Учасник Помаранчевої революції в Полтаві: «на нас два рази нападали невідомі люди». Інтерв'ю з Сергієм Остапійенком. URL: <https://poltava.to/news/25208/>
- 3 Дениско Т. Полтавський мед для помаранчевих. Зоря Полтавщини. 2004. 30 листопада (№189). С.1.
- 4 Дениско Т. Акції мирного протесту тривають. Зоря Полтавщини. 2004 р. 1 грудня (№190). С.1.
- 5 Курочка І. «Я надіюсь на трудовий та інтелектуальний потенціал Полтавщини». Зоря Полтавщини. 2004 р. 24 грудня (№206). С.3.
- 6 Цифрова історія Майдану. Євромайдан. Передумови і початок. URL: <https://digitalmaidan.org/history/euromaidan-peredumovy-i-pochatok>
- 7 Інтернет-видання «Полтавщина». Революція Гідності на Полтавщині. Хроніка подій. URL: <https://poltava.to/project/6563/>

***Владислав КОСТЬОВЯТ, студент I курсу, ФБС-А
ВСП «Ужгородський торговельно-економічний фаховий коледж
Державного торговельно-економічного університету».***

***Науковий керівник: Оксана ФРЕЧКА,
спеціаліст вищої категорії,
голова циклової комісії суспільних дисциплін***

ЄВРОМАЙДАН УЖГОРОДА

Постановка проблеми. Революція Гідності стала виявом загальнонаціонального піднесення, який підтримали у всьх куточках країни. Сотні закарпатців долучались до протесту у Києві, хтось приходив на акції в

Ужгороді, демонструючи всім, що найцінніше - це право обирати та свобода говорити. Дослідження регіональних особливостей важливе для розуміння феномену Українського Майдану.

Виклад матеріалу. 21 листопада 2013 року на Театральній площі Ужгорода зібрались перші учасники майбутнього Євромайдану, в той день акція була малочисельною. 24 листопада тут зібралось, попри дощову погоду та будній день, більше сотні людей, які висловили підтримку київському Євромайдану. Відбулось віче, на якому було прийнято резолюцію з вимогою відставки уряду, підписання Президентом угоди про асоціацію України з Євросоюзом та закликом виборців Закарпатської області розпочати збирання підписів за відкликання з Верховної Ради регіоналів-мажоритарників. [1, С.217]

В наступні місяці протести на Закарпатті стають багатолюдними, місцеве населення активно долучалося до руху за зміни. 25 листопада у фойє центрального корпусу Ужгородського національного університету відбулася акція «Європа – наш шанс. Шанс майбутнього!», під час якої студенти розмалювали прапор Європейського Союзу, в центрі якого розмістили Прапор України. [1, С.223]

До акцій активно долучалась молодь, 26 листопада вони оголосили студентський страйк на підтримку євронтеграції, а згодом організували масштабний флешмоб - об'єднання двох набережних Ужгорода «живим ланцюгом» та велопробіг до словацького кордону.

1 грудня на Євромайдані Ужгорода зібралось найчисельніше віче. Такої кількості людей за весь тиждень, відколи по всій країні тривають акції непокори, Ужгород ще не бачив. Люди, що вийшли на вулиці, обурені насильництвом влади по відношенню до мирно мітингуючих дітей, люди, згуртовані єдиною вимогою - відставкою всієї владної верхівки - щільно стояли пліч-о-пліч на площі Театральній, розтягаючись додатково на пішохідний міст. [5]

По всьому Закарпаттю створюють координаційні центри Революції. В Ужгороді почав діяти штаб студентського спротиву. Створили його студентські молодіжні лідери.

3 грудня в Ужгороді відбулася прес-конференція співорганізаторів ужгородського Євромайдану. Йшлося про те, як починався ЄвроМайдан в Ужгороді, як змінювався та про плани роботи майдану на наступні дні. Як розповіли організатори ужгородського майдану, на площі Театральній щодня відбуваються заходи, тут безстроково. Звідси може виступити кожен, хто їде у Київ. На ужгородському Майдані моніторять столичну ситуацію, активізують, мобілізують і відправляють на Київ. [7]

Позачергова сесія Ужгородської міської ради не підтримала пропозицію про внесення до порядку денного вимоги про відставку Президента, не набралось достатньо голосів. Тому мітингувальники блокували Закарпатську ОДА. 4 грудня відбулась мовчазна акція протесту та «коридор совісті», влаштований ужгородськими студентами для чиновників ОДА. На ужгородському Майдані започатковано традиції щоденного перегляду фільмів та проведення відкритих лекцій, присвячених історії України, протесаному руху та іншим темам. [1, С.218]

8 грудня Ужгород знову продемонстрував єдністю з усією країною, марш «Закарпаття за Україну без Януковича» вулицями обласного центру розтягнувся на сотні метрів, зібравши кілька тисяч учасників. «Київ, до бою! Ужгород з тобою!», – чулось впродовж усеї ходи. На Театральній символічно прикрасили невеличку «йолку», на яку почепили «регіоналв», вдставки яких народ вимагав. На завершення маршу – флешмоб із пов'язуванням жовтих і блакитних стрічок обабіч пішохідного мосту. [4]

11 грудня, у зв'язку з нічною спробою розгону київського Майдану, храми Закарпаття били у дзвони, скликаючи людей на площу. Присутніх на Театральній регулярно інформували про перебіг подій в Києві. Розпочався збір тих, хто зголошувався їхати в Київ, запис бажаючих відбувався тут же, у спеціально відведеному наметі. Студентська молодь закликала не стояти осторонь подій в країні. [2]

19 грудня ужгородські водії втретє за три тижні Євромайдану організували акцію вулицями міста. Метою акції був протест біля Закарпатської ОДА. У планах водіїв було блокування ОДА. Однак, знаючи про акцію, правоохоронці

перекрили в'їзд до центрального входу будівлі парапетами. Тому водії зробили кілька кіл навколо ОДА, сигналами клаксонів привертаючи до себе увагу.

4 січня 2014 року закарпатський Автомайдан здійснив акцію протесту до дачного помешкання Віктора Медведчука під гаслом «Медвед Чухай із Закарпаття». У акції взяли участь близько 50 автомобілів, які долучились за визначеним маршрутом. Закарпатці заявили, що вважають Медведчука своєрідною персоною нон грата на Срібній Землі. [1, С.235]

З нових акцій студентства почався новий 2014 рік. Зокрема, за участі студентства пройшов круглий стіл «2014 – перспективи перезавантаження влади». 17 січня вона влаштували «коридор ганьби» для місцевих чиновників на знак протесту проти прийнятих Верховною Радою диктаторських законів 16 січня.

24 січня активісти Майдану оголосили безстрокове блокування приміщення Закарпатської ОДА на Народній площі з вимогою відставки її очільника. Мітингувальники блокували будівлю, а лідери Євромайдану закликали людей не розходитися, приносити теплі речі, бочки для обігріву. [1, С.220]

З кінця січня 2014 року розпочалось спорудження барикад на площі перед будівлею ОДА, а також тренування ужгородської самооборони. Водночас, в Ужгороді шляхом голосування депутатів обласної ради створили Народну раду. Закарпаття стало першим регіоном України, де Народну раду утворили без штурмів адмінбудівель. Першими рішеннями органу стали висловлення недовіри губернатору Олександру Ледиді, а також заборона діяльності Партії регіонів та Комуністичної партії. [3]

19 лютого Євромайдан Ужгорода оголосив загальну мобілізацію, приміщення Закарпатської ОДА було захоплено. А 24 лютого, під тиском громадськості, у відставку подав міський голова Ужгорода – В.Погорелов. [1, С.221]

Висновки. Революція Гідності проявила єдність та згуртованість усіх українців, як у маленьких селах, так і у великих містах, як на сході нашої країни, так і за Карпатами на заході. З єдиним бажанням - жити у вільній країні, закарпатці також вийшли на площі міст та підтримали протести. Сотні з них по

закінченню Майдану долучились до добровольчих формувань, зокрема “Карпатської Січі”, та продовжили боротьбу. Сьогодні тисячі продовжують захищати нашу Батьківщину.

Джерела та література:

1. Майдан від першої особи. Регіональний вимір. Вип. 3.; у 2 ч. Ч.1. АР Крим – Луганська область/уклад.: О.Білоборовець, Л.Бондарук, Т.Ковтунович, Т.Привалко [та ін.]. К: К.І.С.,2017. 416 с.
2. На Театральній в Ужгороді збирається люд, за кілька хвилин розпочнеться народне віче (ФОТО, ВІДЕО). URL: <http://surl.li/spwuc>
3. Регіони укріплюються і готуються до провокацій. URL: <http://surl.li/spwul>
4. Ужгород: "Закарпаття за Україну без Януковича!" (ФОТО, ВІДЕО). URL: <http://surl.li/spwtu>
5. Ужгород: "Київ, ми з тобою!" (ФОТО, ВІДЕО). URL: <http://surl.li/spwtb>
6. Ужгород: "Закарпаття за Україну без Януковича!" (ФОТО, ВІДЕО)
7. Ужгородський ЄвроМайдан стоятиме до відставки уряду та президента. URL: <http://surl.li/spwtj>